

UPTA TREGULUI POPOR

CUPRINS

Vechimea și continuitatea poporului român în spațiul carpato-danubiano-pontic oglindite în opera secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu 1

1900 de ani de la urcarea lui Decebal pe tronul Daciei
 — Decebal — mare strateg și om politic al lumii antice — acad. EMIL CONDURACHI 4
 — Oastea geto-dacilor — factor activ în lupta împotriva cotozirii străine, pentru libertate și independență — colonel dr. GHEORGHE TUDOR 6
 — Memoria documentelor, Dacia și poporul dac în scrierile autorilor antici — MIHAIL ZAHARIADE 10
 Voievozii Gelu, Glad, Menumorut și voievodul de Alba — apărători de neam și țară — acad. ȘTEFAN PASCU 12
 Scheia — în șirul biruințelor lui Ștefan cel Mare (500 de ani de la bătălia din 6 martie 1486) — SERGIU IOSIPESCU 15

165 de ani de la izbucnirea revoluției conduse de Tudor Vladimirescu
 — Peste 100 de zile sub steagul lui Tudor — repere cronologice — colonel dr. FLORIAN TUCĂ 16
 — Eroi au fost, eroi sînt încă. Eroi din oastea lui Tudor Vladimirescu — maior COSTICA PRODAN 19
 — Revoluția de la 1821. Documente de epocă — dr. DORINA N. RUSU 22
 Lupta pentru Unirea Principatelor în contextul european — prof. univ. dr. GHEORGHE PLATON 24
 În ajunul celui de-al doilea război mondial: din rapoartele atașărilor militari români (II) — locotenent-colonel ANGHEL FILIP 26

Adevăruri fundamentale ale istoriei naționale. Păstrarea neștirbită a vetrei străbune — obiectiv fundamental al doctrinei luptei întregului popor pentru apărarea patriei la români — general-locotenent dr. ILIE CEAUȘESCU 28

Fundamente ale doctrinei militare naționale. Din trecutul gândirii strategice românești — colonel dr. VASILE ALEXANDRESCU și maior GRIGORE ALEXANDRESCU 36

Încredibil, dar adevărat. Ipoteza „X”. Resorturile și implicațiile unei înțelegeri secrete (I) — maior dr. IOAN TALPES 38

Veteranii își amintesc. Cu vinătorii de munte în luptele din masivul Javorina (februarie 1945) — colonel (r) MARINEL DIMITRIU; O zi de lucru pe frontul anti-hitlerist într-un comandament de corp de armată — colonel (r) ION MAILAT 40

Monumentele luptei. În memoria strămoșilor. Evocări în bronz și piatră — FLORIAN T. ARGESANU 42

Mărturiile muzeistice. Vestigii ale civilizației geto-dace aflate în patrimoniul Muzeului Militar Central — NECULAI MOGHIOR 44

Mari comandanți de oști — colonel C. CĂZĂNIȘTEANU
Tradiții. Arma geniului — căpitan TIBERIU VELTER, prof. IONEL BATALLI 48

Fișe de dicționar. Debarcarea în Normandia — dr. FLORIN CONSTANTINIU 50

Bătălii din istoria românească și universală. Bătălia de la Grunwald — colonel dr. GHEORGHE ROMANESCU 52

Atitudini. Adevăruri istorice care nu pot fi contestate — colonel dr. CONSTANTIN TODERAȘCU 54

Cartea de istorie 56
 Din activitatea Comisiei Române de Istorie Militară 60

Preocupări deosebite față de istoria României (convorbire cu profesorul american Keith Hitchins de la Universitatea din Illinois — S.U.A.) 61

Dialog cu cititorii 62

Colegiul de redacție

ILIE CEAUȘESCU (președintele
 Comisiei Române
 de Istorie Militară)
 CONSTANTIN ANTIPI
 ION ARDELEANU
 CONSTANTIN CĂZĂNIȘTEANU
 FLORIN CONSTANTINIU
 MIRCEA MUȘAT
 ȘTEFAN PASCU
 ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU
 FLORIAN TUCĂ
 GHEORGHE TUDOR
 GHEORGHE ZAHARIA

● APARE sub egida Comisiei Române de Istorie Militară — supliment al revistei VIAȚA MILITARĂ

● ADRESA: Comisia Română de Istorie Militară, București, str. Drumul Taberei nr. 5—7, sector 6, tel. 31.30.44.

● ABONAMENTELE se fac prin oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții; revista apare de patru ori pe an

● CITITORII DIN STRĂINĂTATE pot face abonamente adresîndu-se la ROMPRESFILATELIA — Sectorul export-import presă, București, Calea Griviței nr. 64—66, sector 1, P.O. Box 12—201, telex 10376

VECHIMEA
ȘI CONTINUITATEA
POPORULUI ROMÂN
ÎN SPAȚIUL
CARPATO-
DANUBIANO-PONTIC
OGLINDITE ÎN OPERA
SECRETARULUI GENERAL
AL PARTIDULUI,
TOVARĂȘUL
**NICOLAE
CEAUȘESCU**

Omagiu (sculptură de Ion Jalea)

Oare cum s-ar simți un popor care nu și-ar cunoaște trecutul, nu și-ar cunoaște istoria, nu ar prețui și nu ar cinstea această istorie? Nu ar fi ca un copil care nu-și cunoaște părinții și se simte străin pe lume? Fără nici o îndoielă că așa ar fi (...) atât de ce noi avem datorita să cunoaștem, să studiem trecutul de luptă al poporului nostru. Avem un trecut cu care ne putem mandri. În condiții grele, poporul nostru și-a păstrat ființa națională. În această parte a lumii el a fost un factor de progres și civilizație, și-a adus contribuția la mersul înainte, pe calea unei vieți mai bune. Iată de ce noi, comuniștii, cinștind pe cel care în trecut și-au dat viața pentru fericirea poporului, tragem din lupta lor învățăminte pentru prezentul pe care-l făurim și, totodată, pentru a pune bazele viitorului, educăm tineretul în spiritul dragostei și respectului față de luptă și munca înalțărilor.

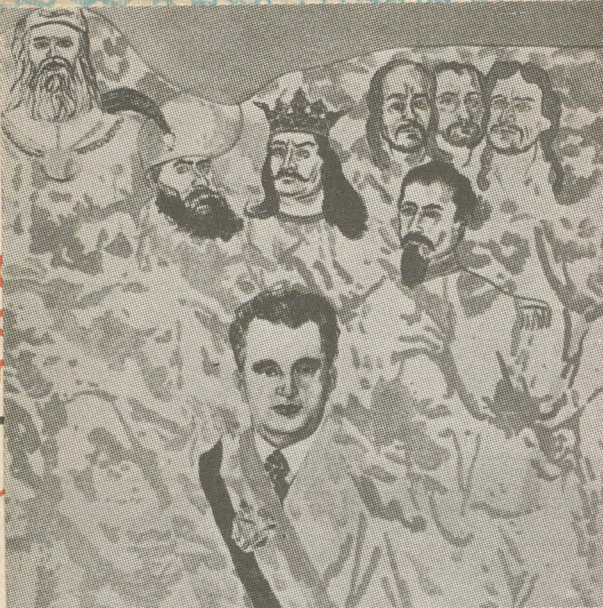
NICOLAE CEAUȘESCU

Trăim într-o epocă intrată cu dreaptă cinștire în conștiința întregului popor sub numele atât de scump nouă, românilor — EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU. Un arc de timp cu adânci semnificații, generator de energii și de rodnică activitate, ce pune în valoare talentul și capacitatea harnicului nostru popor de a dura, peste veacuri, mărește ctitorii ce poartă emblema inconfundabilă a conducătorului partidului și statului, a glorioșului nostru partid, acum și aici, într-o epocă de ma-

ximă înflorire și de maximă afirmare a potențelor creatoare, într-o patrie liberă și independentă în care poporul este suveran, stăpîn deplin pe destinele sale.

De mai bine de două decenii, de la memorabilul Congres al IX-lea al partidului de-cînd, prin voința unanimă a comuniștilor, a întregului popor, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cel mai iubit și stimat fiu al țării, a fost ales să conducă destinele națiunii noastre. România a parcurs un drum me-

Inscripții pe drapel (pictură de Eugen Popa)

reu ascendent, urcînd neîntrerupt treptele civilizației socialiste și comuniste, afirmîndu-se cu tărie între țările lumii ca un stat independent și suveran, promotor al păcii și înțelegerii între popoare. Și dacă astăzi, intrînd în cel de-al 8-lea cincinal și înfăptuind cu abnegație istoricele hotărîri ale celui de-al XIII-lea Congres al partidului comunistilor români, am ajuns la o dezvoltare economico-socială fără precedent, la un ridicat standard de viață materială și culturală, dacă ne-am consolidat permanent independența și libertatea patriei, dacă entitatea **CEAUȘESCU—ROMÂNIA** se pronunță cu deosebit respect și cu sinceră admirație pe toate meridianele lumii iubitoare de pace, toate acestea le datorăm, înainte de toate, gândirii științifice clarvăzătoare și activității revoluționare neobosite ale secretarului general al partidului nostru, președintele republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Opera sa teoretică și practică de excepțională valoare, de amplă dimensiune și mare profunzime, călăuzește ca un far luminos întreaga activitate întreprinsă de partid și popor pentru făurirea pe pămîntul străvechi al României a societății socialiste multilateral dezvoltate, pentru înaintarea fermă a țării noastre spre comunism.

Între coordonatele fundamentale ale opere secretarului general al partidului, cunoașterea și însușirea experienței și învățămintelor istoriei ocupă un loc primordial. Fiu al unui popor mîndru și dornic de libertate, simbolizînd cele mai alese virtuți ale acestui neam de viteji, patriot înflăcărat și revoluționar consecvent care își împlinește destinul de viață în primele rînduri ale activității revoluționare, afirmîndu-se încă din fragedă tinerețe, de acum peste cinci decenii, în fruntea luptei clasei muncitoare și a comunistilor români pentru o viață fără opreliști, într-o patrie liberă și demnă, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu o strălucită viziune asupra cursului vremurilor, ne-a restituit istoria glorioasă și adevărată de la strămoșii cei mai îndepărtați și pînă în contemporaneitate, fiind el însuși împreună cu poporul său ctitor de istorie nouă, prin neprețuitele valențe ce îmbogățesc tezaurul moștenirii de la generațiile înain-

tașe. Căci un popor care nu-și cunoaște și nu-și prețuiește istoria — spune secretarul general al partidului — este ca un copil care nu-și știe părinții. Reluăm cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu, așezate pe frontispiciul editorialului nostru, pentru că ele exprimă într-o emoționantă viziune umanistă, revoluționară dragostea sa neînmurită față de patrie, respectul nemăsurat față de trecutul glorios de luptă al poporului român, viziunea sa de amplă cuprindere, bazată pe o analiză și o cunoaștere amănunțită a istoriei naționale, care ne călăuzește, cu îndreptățire, să ne căutăm istoria la noi acasă. Întreprinzînd o asemenea operă magistrală de reaşezare a istoriei patriei în drepturile și rosturile ei adevărate, de descoperire a semnificațiilor sale reale, tovarășul Nicolae Ceaușescu conferă, totodată, acestei științe un sens profund creator de direcționare a prezentului și viitorului, de apropiere și înțelegere între popoare. „**Cercetarea istorică** — subliniază secretarul general al partidului — departe de a constitui o investigație cu caracter strict documentar a trecutului este în bună măsură — așa cum arată viața — și o știință a prezentului... Rezultatele cercetărilor istorice sînt de natură să ajute omenirea contemporană să înțeleagă mai bine legile obiective care guvernează societatea, necesitatea de a acționa în spiritul cerințelor progresului. De asemenea, istoria este chemată să sprijine, prin concluziile sale, perfecționarea organizării societății de azi, relațiile dintre state și națiuni, concurența pașnică dintre toate popoarele lumii”.

Originea și continuitatea poporului român în spațiul carpato-danubiano-pontic, statornicia și permanența de viață, luptă și creație pe acest pămînt străbun a înaintașilor noștri reprezintă în concepția științifică a secretarului general al partidului nostru adevăruri de necontestat, atestate prin nenumărate dovezi ale cercetării istorice. Aceste adevăruri fundamentale stau la baza întregului demers al educației politico-ideologice, întregii activități de educație patriotică, socialistă a maselor, a tinerei generații. „**Stabilirea locului în istorie, a originii și continuității în bazinul carpato-dunărean ale poporului român** — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — **constitute fundamentul oricărei activități ideologice, teoretice și politico-educative. Nu se poate vorbi de educație patriotică socialistă fără cunoașterea și cinstirea trecutului, a muncii și luptei înaintașilor noștri**”.

Avînd de înfruntat mari vitregii ale timpului, strămoșii noștri, de la cei mai îndepărtați, nu și-au părăsit locurile natale, au continuat să muncească și să lupte, fiecare generație adăugînd zestrea sa de muncă și de luptă la progresul societății, la tezaurul material și spiritual al poporului ce avea să se nască pe aceste meleaguri. „**În cele mai grele timpuri** — subliniază secretarul general al partidului — **înaintașii nu și-au părăsit pămîntul unde s-au născut, ci, înfrăindu-se cu el, cu munții și cîmpurile, cu riurile și codril falnici au rămas neclintii pe aceste meleaguri, apărîndu-și ființa, dreptul la existență liberă**”. Cu mîndrie patriotică și cu respect pentru izvoarele ce stau la baza științei istorice, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în opera sa, subliniază calitățile și virtuțile geto-dacilor, vitejia lor și a celor care i-au condus în luptă, aportul de necontestat la făurirea vechii civilizații europene. „**Se cunoaște că pe aceste meleaguri au trăit oameni harnici și cuceritori. Astfel, Herodot spunea despre geto-daci că erau cel mai viteji și cel mai drepți dintre**

traci», iar Strabon, că Burebista — care, potrivit inscripției lui Acornion, este «cel dintîi și cel mai mare rege din Tracia» — și-a ridicat atît de mult neamul său, «încît în cîțiva ani a creat o mare domnie... și chiar de romani era temut».

Cucerirea unei părți a Daciei de către romani nu a însemnat curmarea dăinuirii oamenilor de pe aceste plaiuri și nici exodul lor în alte părți — cum au susținut și mai susțin cu rea voință unii istorici străini. Urișa confruntare militară a fost urmată de simbioza celor două civilizații din care s-a născut poporul român: „în decursul acestor crîncene înclătări armate s-a manifestat cu putere voința fermă a dacilor de a-și păstra neatîrnarea și integritatea teritorială, de a ține plept celei mai puternice forțe militare pe care a cunoscut-o antichitatea”. Ideea luptei continue pentru păstrarea ființei proprii, a entității naționale, pentru libertate și neatîrnare străbate ca un fir roșu întreaga operă istorică a secretarului general al partidului nostru. „De la formarea de către Burebista, în secolul I înainte erei noastre, a statului dacic centralizat, de la epoca înfloritoare a societății dacice a lui Decebal și apoi de-a lungul, a două milenii de existență, pînă în ziua de azi, poporul nostru a trebuit să ducă lupte grele...” Lupte eroice au dus poporul român și oștirea sa și-n perioada marilor migrații cu cei care rîvneau la bogățiile și la pămîntul străbun și, mai apoi, cu imperiile vecine, rezultatul fiind o moștenire cu care astăzi, noi, urmașii acestor generații de viteji, ne mindrim: o țară ce n-a fost înfrîntă de vitregiile istoriei, pe care astăzi noi o înălțăm tot mai mîndră și mai înfloritoare sub soarele strălucitor al EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU.

Stabilitatea și continuitatea permanentă a poporului nostru în spațiul carpato-danubiano-ponic, fondate pe tăria și setea de libertate a oame-

nilor acestui pămînt care aveau aceeași origine, vorbeau aceeași limbă, aveau aceeași spiritualitate, au condus la constituirea concomitentă a statelor române feudale independente care în întregul ev mediu au purtat stîndardul luptei pentru neatîrnare, unindu-și de cele mai multe ori forțele împotriva dușmanului comun, constituind, totodată, o pavăză la poarta continentului european față de tendințele expansioniste, în special ale Imperiului otoman. Prin arigilele bătălii purtate de poporul român sub conducerea unor vestiți voievozi, printre care Basarab I, Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, lăncu de Hunedoara, Mihai Viteazul, Ioan Vodă și mulți alții au fost înfrînte armate invadatoare puternice și numeroase, s-a înălțat sentimentul de unitate al românilor din cele trei principate — Muntenia, Transilvania și Moldova. Sub sceptrul lui Mihai Viteazul, la hotarul dintre secolele XVI—XVII, s-a înfăptuit idealul de unire al românilor, act care, așa cum subliniază secretarul general al partidului, „Deși a durat puțin, unirea Țării Românești, Moldovei și Transilvaniei într-un singur stat sub domnia glorioasă a lui Mihai Viteazul a devenit pentru generațiile ce s-au succedat un simbol și un îndemn la luptă necurmată pentru unitate și independență națională”. Continuitatea dăinuirii pe aceste meleaguri proiectată în continuitatea aspirațiilor și luptei pentru unire a poporului român avea să-și găsească înfăptuirea în epoca modernă prin lupta altor și altor generații de înaintași, trecînd ca o înălțare logică prin momentele de maximă creație istorică ale revoluțiilor de la 1784, 1821, apoi ale celei de la 1848 — desăfurată concomitent, și printr-o largă conlucrare, în cele trei țări române — prin actul Unirii Principatelor din 1859, al războiului de independență de la 1877 și al celui din 1916—1918 și culminînd cu Marea Unire de la 1 Decembrie 1918. Se degajă din toate aceste mari acte istorice, în ordinea firească a lucrurilor ce atestă permanența, continuitatea, dăinuirea oamenilor, ideilor, sentimentelor, aceiași și aceleași pe aceste meleaguri, o concluzie pe care o pune în lumină secretarul general al partidului nostru atunci cînd subliniază că: „Dominația străină nu a reușit să înăbușe setea de libertate a poporului, să stingă puternica dorință de unitate. Greutățile și suferințele nu făceau decît să aprindă și mai puternic flacăra luptei pentru închegarea națiunii, să întărească sentimentul patriotismului, al demnității naționale”.

Conducătorul partidului și statului nostru revă, totodată, printr-o analiză profundă a diferitelor perioade istorice, analiză bazată pe aplicarea legităților generale ale dezvoltării la realitățile noastre, forțele sociale care au concurat sau au fost în prim-planul creației istorice. Țărănimea — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — „secole de-a rîndul a fost purtătoarea celor mai glorioase tradiții de luptă ale poporului nostru...; secole de-a rîndul țărănimea a dus lupte hotărîte pentru cauza dreptății sociale, pentru mersul înainte pe calea progresului și civilizației”. O dată cu apariția pe scena istoriei a clasei muncitoare au luat amploare luptele revoluționare care aveau drept obiectiv rezolvarea marilor probleme sociale și naționale — libertate, dreptate, egalitate

■ LUPȚA ÎNTREGULUI POPOR

(continuare în pag. 27)

DECEBAL

MARE STRATEG
ȘI OM POLITIC
AL LUMII ANTICE

Acad. EMIL CONDURACHI

Urcarea pe tron la începutul anului 86 e.n. a ultimului mare rege dac — Decebal — a avut loc sub semnul unor lupte aprige cu armatele romane de la sudul Dunării, după cum încetarea acestor lupte se va petrece douăzeci de ani mai târziu, la sfârșitul celui de-al doilea război (105—106 e.n.), atunci când, copleșit de numărul mare de soldați (peste 150 000. de oameni), Decebal își va sfârși dramatic viața și o dată cu el va fi pierdută și o bună parte din teritoriul statului său liber și independent. Două decenii de lupte continue în care nu o dată succesele au izvorit din strategia și politica lui Decebal. Chiar atunci când dacii se aflau în apărare în fața unui inamic ale cărui forțe militare și de armament erau net superioare lor, ei n-au încetat să-l atace sau să-l respingă, nerămânând nici o clipă pasivi în această supremă înclăstare. Concomitent, în toată această perioadă, regele dacilor, Decebal, și consilierii săi cei mai apropiați au trebuit să facă față numeroaselor probleme de organizare internă și, evident, numeroaselor probleme de organizare a apărării (cetăți, turnuri de pază, armament, aprovizionare) necesare unor activități militare de mare amploare. Unele dintre ele se vor petrece, așa cum vom vedea imediat, la foarte mari distanțe de centrul politic al statului dac, Sarmizegetusa Regia. Ele fac dovada nu numai unei perfecte organizări a armatei dacice, dar și a unei viziuni strategice întru totul asemănătoare aceleia a marelui său predecesor, Burebista.

Moștenitor al vechilor tradiții dacice, Decebal a condus lupta împotriva Romei, a cărei expansiune era clar că nu se va opri la

Dunăre. Iată deci de ce vastă activitate de întărire a capacității de apărare a statului dac inițiată de Decebal și acțiunile militare întreprinse din inițiativa lui la sudul Dunării nu mai pot fi considerate drept simple acțiuni spontane, ci rezultatul unui plan vast menit să înlăture sau cel puțin să slăbească stăpânirea romană între fluviu și Munții Balcani, ancestrală vatră de locuire dacică. Ca și Burebista, cu mai bine de un secol înainte, Decebal era conștient că singurul mijloc de a evita o ofensivă romană de mari proporții împotriva statului său era să ia el însuși inițiativa. Nu poate fi considerată o ipoteză gratuită faptul că tocmai în aceste condiții a avut loc retragerea bătrânului rege Duras-Diurpaneus și alegerea tânărului Decebal ca șef al statului dacic.

Preluând astfel primii inițiativa, dacii au obținut o mare victorie la sud de Dunăre, în iarna anului 86 e.n. Pierderile suferite de romani în urma acestui atac prin surprindere au fost foarte mari. Guvernatorul Moesiei însuși, Oppius Sabinus, și-a pierdut viața în luptă. Astfel se explică reorganizările teritoriale-administrative ale provinciei Moesia, precum și aducerea de către romani în zona dunăreană a unor trupe proaspete, pe care le găsim documentar după dezastru. Această victorie n-a putut fi realizată decât cu prețul unei mișcări rapide și al unui atac prin surprindere asupra inamicului roman, care, potrivit tuturor tradițiilor militare ale epocii, se putea aștepta la un atac al dacilor nu iarna, ci primăvara. Este clar că Decebal trebuia să fi știut, prin informații săi, unde se găsea guvernatorul provinciei însuși. Este începutul unei strategii care ținea

Chipul viteazului rege dac, Decebal, dăltuit pentru eternitate în piatra Columnei lui Traian de la Roma

înainte de toate de ideea atacării inamicului roman dincolo de Dunăre, pe teritoriul cucerit de romani. Această direcție a atacului constituie de fapt cheia de boltă a concepției strategice a lui Decebal și ea a fost în mai multe rânduri folosită cu egal succes de către regele dac. Un pasaj din biografia lui Domițian, alcătuită de Suetoniu cu privire la evenimentele care au avut loc la Dunărea de Jos arată că împăratul roman: „a întreprins mai multe expediții, fie din proprie inițiativă, fie de nevoie... împotriva dacilor (a organizat) două (expediții), una după înfrângerea lui Oppius Sabinus, a doua după

înfrângerea lui Cornelius Fuscus...

Discuțiile cele mai aprinse în întreaga istoriografie, română și străină, asupra acestor lupte și în special asupra înfringerii armatelor romane conduse de Cornelius Fuscus, praetor, nu se contrazic în ceea ce privește amploarea dezastrului, dar se deosebesc substanțial în privința locului unde s-a petrecut cea de-a doua mare victorie a dacilor asupra romanilor, foarte probabil în timpul iernii 86/87. Această victorie a fost precedată de o încercare nereușită a lui Cornelius Fuscus de a pătrunde în Dacia, foarte probabil pe Valea Olului. Rezultatul a fost un mare dezastru roman. După Iordanes², Cornelius Fuscus ar fi trecut la nord de Dunăre în primăvara anului 86, în timp ce împăratul Domițian continua organizarea celor două Moesii, de-abia separate în cele două provincii. Singur Dio Cassius³ vorbește de o solie de pace pe care Decebal ar fi transmis-o lui Domițian, chiar de la începutul campaniei. Nici unul din celelalte izvoare, cu excepția lui Petrus Patricius, nu amintește despre astfel de tratative. Scriitorul din epoca romană târzie Petrus Patricius⁴ adaugă faptul că în aceste tratative Decebal ar fi trimis o a doua solie lui Domițian, spre a-i comunica „în bătaie de joc” noi condiții de pace. Va fi înaintat sau nu Fuscus cu armata sa pînă la pasul Turnu Roșu, n-avem cum știu cu adevărat. Izvoarele sînt confuze și, foarte probabil, confundă diferitele faze ale războiului din iarna 86/87 e.n. Cronica lui Eusebiu înregistrează pentru acest an o victorie a romanilor asupra dacilor⁵, iar Iordanes afirmă că dacii i-au învins pe romani, „omorînd pe comandantul acestora: Fuscus”⁶. Eutropius amintește de nimicirea armatelor romane și de uciderea lui Oppius Sabinus și a lui Cornelius Fuscus în luptă, fără însă să precizeze în care anume luptă sau campanie a avut loc dispariția lor⁷. În cazul lui Cornelius Fuscus, majoritatea istoricilor — cu excepția lui Cichorius —, considerînd că el a condus o singură luptă, tîneau să socotească logic că dezastrul în care a căzut prefectul preto-riului și care a dus la nimicirea legiunii V Alaudae să fi avut loc

în Dacia, și anume în campania începută în primăvara anului 86. Știrea că mai tirziu, după victoriile lui Traian, se vor fi descoperit mașini de război romane și vulturul unei legiuni părea a întări concluzia că Fuscus a căzut în această campanie⁸.

Rezultatul final al acestei înclătări, în care cel mai deseori inițiativa a aparținut regelui dac, a fost însă determinat pînă la urmă de victoria lui Tettius Iulianus din anul 88 e.n., victorie ce pare că a avut loc în regiunea Porților de Fier ale Transilvaniei. O victorie romană a avut loc, dar ea nu a putut duce și la o victorie politică asupra regelui dac. Numai astfel ne putem explica faptul că în condiții de pace extrem de onorabile pentru Decebal acesta devine, potrivit limbajului diplomatic roman, „rege clientelar” al Romei, fapt care însemna înainte de toate subsidii anuale în bani și ajutor tehnic pentru construirea de noi cetăți dacice. Domițian a trebuit să accepte o asemenea pace de compromis, în fond favorabilă regelui dac, deoarece lupta sa în zona Dunării de mijloc și a Boemiei împotriva marcomanilor, evazilor și iazigilor nu era deloc ușoară.

Altul va fi desigur raportul de forțe între Imperiul roman și statul dac în momentul în care succesorul lui Domițian, Traian, a luat hotărîrea de a anula condiția de stat clientelar a dacilor și de a anexa, înainte de toate din motive strategice, în parte și economice, statul dac. Transformarea sa în provincie romană — adevărat bastion militar roman, înfipt în centrul lumii libere din afară granițelor imperiului — se impunea după părerea sa ca o necesitate strategică prioritară. Astfel se explică-eele două lungi campanii (101—102 și 105—106). Toate izvoarele favorabile romanilor ca și cele două monumente importante, Columna de la Roma și Monumentul triumfal de la Tropaeum Traiani (Adamclisi) grăiesc în chip elocvent și unanim despre înversunata rezistență a dacilor, strategia ultimului lor rege, Decebal, despre demnitatea sa.

Nu este desigur locul aici să amintim toate episoadele acestor lupte, pentru care romanii au mobilizat, pentru acea vreme, un imens număr de ostași. În lu-

mina evenimentelor anterioare și a concepției strategice a lui Decebal merită să ne oprim, fie și o clipă, asupra unui episod militar ce a avut loc în iarna anului 102, atunci cînd Decebal încearcă pentru a treia oară o foarte amplă mișcare de invăluire care, așa cum am văzut mai sus, dăduse roade atît în cazul expediției împotriva lui Oppius Sabinus, cit și împotriva lui Cornelius Fuscus. Studiul regretatului Radu Vulpe⁹ a avut marele merit de a reactualiza problema și de a fi dovedit în chip convingător un fapt deosebit de important, și anume că deși primejdia romană era foarte gravă și iminentă — armatele romane ajunseseră aproape de capitala regelui dac — Decebal, foarte probabil ajutat de aliați săi bastarni din Moldova, a executat într-un tempo foarte rapid o uriașă mișcare de invăluire ajungînd în condiții extrem de dificile, în iarna anului 102, în Moesia; de fapt era o încercare supremă de a înțoarce frontul de luptă. Dîndu-și seama de primejdie, Traian a părăsit asediul capitalei regelui dac, îndreptîndu-se în grabă spre sud-est, în zona dintre Dunăre și Balcani. Așa cum subliniază profesorul Radu Vulpe, și cum reiese din cîteva din scenele de pe Columnă (XXXIX—XLI), Traian a plecat în mare grabă spre noul punct nevralgic. Scenele prezintă cu lux de amănunte duritatea acestor lupte, care se desfășoară în fața unei cetăți puternic întărită, poate viitorul oraș roman Nicopolis ad Istrum¹⁰.

Bătălia finală, cea mai crîncenă înclătare de forțe din timpul primului război și, poate, din întregul conflict, s-a desfășurat pe platourile de la Adamclisi, acolo unde Traian va ridica celebrul său monument triumfal Tropaeum Traiani.

Această mare bătălie care s-a soldat cu pierderi mari de ambele părți a probat încă o dată dorința fierbinte de libertate, voința neînfîntă de a se opune invadatorului, vitejia și spiritul de sacrificiu al dacilor, a probat marea capacitate organizatorică, geniul militar și politic al lui Decebal. Deși înfrînti, dacii vor avea încă forța de a se opune într-un război crîncen romanilor, în anii 105—106.

Am încercat în cele de mai sus să dovedim că, deși lipsit la cea vreme de mijloace de locomoție rapide, cu excepția călăreților, deși obligat să traverseze munți și ape, păduri și ponoare, Decebal a reușit în trei rinduri să execute mișcări strategice de o mare amploare, confirmind din plin elogiosul portret pe care i l-a făcut Dio Cassius¹¹: „Era (Decebal) priceput în ale războiului și iscusit la faptă; știind cînd să năvălească și cînd să se retragă la timp; meșter în a întinde curse, viteaz în luptă, știind a se

folosi cu dibăcie de o victorie și a scăpa cu bine dintr-o înfrîngere”.

Iată deci de ce considerăm că atît strategia lui Burebista, cît și aceea la fel de amplă și precisă a lui Decebal merită a fi studiată și cunoscută în întregime deoa-rece, cel puțin în cazul acestor doi mari șefi de stat, avem de-a face nu numai cu o politică internă și externă de mare amploare, concentrată asupra apărării libertății statului dac, ci și cu o concepție strategică cu nimic mai prejos de cea a marilor comandanți ai antichității.

¹ Suetoniu, Domitianus, VI

² Iordanes, Getica, 77. Vezi pentru aceasta și D. Tudor, *Oltenia romană*, ed. a III-a, București, 1968, p.31

³ Dio Cassius, LXVII, 6, 5

⁴ H 6 M. I, p.425 și urm., 4

⁵ Eusebiu, Chronicon, 190

⁶ Iordanes, Getica, 78

⁷ Eutropius, VII, 23, 4

⁸ Dio Cassius, LXVIII, 9, 3

⁹ Radu Vulpe, *Dion Cassius et la campagne de Trajan en Mésie Inférieure, in „Studii Clasice”, VI, 1964, p. 205 și urm.*

¹⁰ C. Cichorius, *Die Reliefs der Trajanssäule, Berlin, 1896-1900, in comentariul scenelor amintite: G.A. Davies, Trajan's First Dacian War, in JRS, VII, 1917, p. 9*

¹¹ Dio Cassius, LXVII, 6

OASTEA GETO-DACILOR

factor activ
în lupta împotriva cotropirii străine,
pentru libertate și independență

Colonel dr. GHEORGHE TUDOR

Cu peste două milenii în urmă, geto-dacii au intrat în conștiința lumii antice ca un popor care și-a apărât cu devotament și abnegație dreptul la libertate, demnitate și independență ca bunul lor cel mai de preț. „Este cunoscut — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — că încă din acele vremi, dacii, «cei mai dreپți și cei mai viteji dintre traci», așa cum îi numea Herodot, au cunoscut o perioadă de puternică înflorire economico-socială, ridicată la un grad foarte înalt în timpul lui Decebal — eroul legendar, intrat în conștiința poporului nostru ca simbol al neînfricării și spiritului de jertfă în apărarea libertății și independenței”¹.

Lupta poporului geto-dac împotriva cotropirii străine a avut

ca trăsătură fundamentală ridicarea la armă a tuturor celor care erau apti a le purta și a contribui la obținerea victoriei în cadrul războaielor de apărare. Generic spus, a existat în practică și expresie geto-dacică „oastea cea mare”, ca modalitate proprie de a învinge o putere mai mare cu alta mai mică. Dînd expresie acestei realități, autori antici de prestigiu au surprins și au consemnat sub forme diferite ridicarea la armă a întregii populații. În acest sens, Tacit, referindu-se la luptele duse de Sabinus, guvernatorul Traciei, împotriva tracilor care s-au repliat în munți, ne informează că după ce a fost ocupat „un munte îngust, care se prelungea ca o spinare-nereadă pînă la o fortificație vecină, păzită de numeroși apărători, soldați sau gloadi”², s-a înaintat pe o anumită adîncime, dar cînd ostașii lui au mers „mai aproape, fură împră-

Ostaș dac (reconstituire - Muzeul Militar Central)

riați de o năvală neașteptată a dușmanului și se retraseră /.../³. La rindul său, Dion Chrysostomos care a trăit în secolul I e.n. și a fost, probabil, la curtea lui Decebal (a scris o istorie a geților sau Getica), surprinzind pregătirile geto-dacilor pentru a face față invaziilor străine, relatează: „Se întâmplă că am făcut o călătorie lungă, drept la Istru și în țara geților sau a misililor, așa cum îi numește Homer și cum e denumită astăzi populația /.../⁴, am „ajuns la niște oameni întreprinzători, care nu aveau răgazul să asculte cu-vânturi /.../. Acolo, la ei, puteai să vezi peste tot săbii, platoșe, lănci, toate locurile fiind pline de cai, arme și oameni înarmați /.../⁵. Insuși Ovidiu, cel care strălucește în bronz Pontul Euxin, ne informează că geto-dacul din Dobrogea: „C-o mină e pe armă, cu cealaltă pe plug“⁶.

Pe aceeași linie de convergență, unii dintre cei mai de seamă reprezentanți ai școlii istorice românești, făcându-se interpreții acelor timpuri, pun în atenție faptul că, pentru a respinge armatele invadatoare, geto-dacii recurgeau la o „periodică ridicare în masă a populației țărănești“⁷. În acest fel, armata dacilor era în fapt „o ridicare în masă a populației“⁸, deoarece „atunci când era vorba de apărarea statului luau armele toți cei care erau în stare să le poarte“⁹. Este o realitate de necontestat faptul că, pentru a face față cu succes valurilor invadatoare, poporul geto-dac a cărui strategie militară avea ca „obiectiv fundamental apărarea cu orice sacrificiu a gliei, a vieții lor pașnice care le asigura o existență liniștită și îndestulătoare“¹⁰ s-a ridicat la arme ca un singur om, aceasta fiind o necesitate obiectivă.

Situat în „locuri de ispititor belșug și de trecere a oștilor“¹¹, poporul geto-dac a fost nevoit să ducă numeroase războaie de apărare în cadrul cărora oștirea sa a fost o prezență activă. Ca urmare, el a pătruns de timpuriu pe poarta istoriei, cu deosebire a celei ostășești, tocmai pentru faptul că a înfruntat în anul 514 i.e.n. pe propriul teritoriu armata persană condusă chiar de Darius. După ce a trecut Bosforul tracic, oștirea persană a înaintat spre nord pe o direcție de litoral pentru a pătrunde în

Meșteri neîntreцуți, dacii știau să-și făurească arme dintre cele mai diverse, pe care apoi le minuiu cu măiestrie în îndelungatele lupte ce au fost nevoiți să le poarte cu nenumărate oști dușmane (reproducere după un tablou de H. Crețulescu – din colecția Muzeului Militar Central)

țara sciților, dar în momentul în care a încercat să depășească aliniamentul strategic format de Munții Haemus (Balcani) s-a lovit de rezistența geto-dacilor, aceștia fiind singurii dintre traci care, așa cum scrie Herodot, s-au hotărât la o „împotrivire îndârnică“, împodobindu-i cu acest prilej cu apreciere de a fi „cei mai drepți și cei mai viteji dintre traci“¹². Rezistența dirză a geto-dacilor de acum 2500 de ani în fața putericii armate persane a marcat un strălucit și glorios moment al luptei lor pentru libertate și independență, constituindu-se într-un simbol al dragostei de țară a oamenilor acestor meleaguri, al hotărârii lor ferme de a respinge orice încercare de încălcare a vetrei strămoșești.

Rolul și locul oștirii în ansamblul luptei poporului geto-dac pentru libertate și demnitate au prins contururi tot mai clare în timpul războaielor de apărare duse împotriva armatelor Împăriei macedonene care în politica sa expansionistă și-a întins tentaculele și asupra teritoriilor strămoșilor noștri. Atestate documentar încă din anul 335 i.e.n., cind Alexandru Macedon a fost întinpat la Dunărea bătrână de o oaste a geto-dacilor numărând aproximativ 15 000 de

luptători, dintre care 4 000 de călăreți, cu care „voiau să-l împiedice dacă ar fi încercat să treacă la dinșii“¹³, războaiele daco-macedonene s-au succedat la intervale istorice relativ mici.

Deznodământul înfruntării nu a fost decisiv pentru nici una din părți. Strategia și tactica folosite de geto-daci — hărțuirea adversarului, evacuarea populației neluptătoare și a avutului „prin locuri singurate“¹⁴ — pun în evidență unele din trăsăturile devenite tradiționale pentru arta militară a strămoșilor noștri. Așadar, „Cel mai mare cuceritor al lumii antice, Alexandru, fiul lui Filip, a venit pînă la Dunăre, a trecut puțin pe celălalt mal, dar s-a întors cum a venit. Iar urmașii lui au fost bătuți și luați prizonieri“¹⁵.

Al doilea război daco-macedon a avut loc în anul 300 i.e.n. (299), tot pe teritoriul Daciei. Devenit rege al Traciei elenistice după moartea lui Alexandru cel Mare, Lysimach, un general capabil și ambițios, și-a întins stăpînirea pînă la cumpăna apelor Munților Haemus, care i se părea însă o frontieră nepotrivită. El rîvnea să ajungă la Dunăre și să ocupe întreaga Getie Minor, inclusiv gurile Dunării. Planul de campanie elaborat de Lysimach prevedea ca într-o

primă etapă armata macedoneană să zdrobească forțele geților de la sud de Dunăre, iar în etapa a doua să pătrundă la nord de fluviu. Dar forțele invadatoare vor avea „de înfruntat niște bărbați foarte pricepuți în războaie și care îi întreceau (pe macedonenii) cu mult prin numărul lor”¹⁶. Conform tradiției, pentru a evita orice risc, comandamentul geto-dacic a decis să cedeze o parte a teritoriului, ca element esențial al strategiei sale, desfășurând însă acțiuni de hărțuire de mare amploare combinate cu atacuri date prin surprindere indeosebi cu cavaleria. În momentul în care ansamblul de condiții a fost creat, el a declanșat bătălia prin surprindere, cu toate forțele. Agatocles și armata sa nu se așteptau la o lovitură atât de meșteșugită și, în vălmășagul luptei, au căzut mulți prizonieri, între care și comandantul. „El însuși /Lysimach/ a ajuns printr-o primejdie cit se poate de mare și a scăpat cu fuga. Fiul său, Agatocles, care-l sprijinea atunci în luptă pentru prima oară, a fost luat prizonier de către geții”¹⁷. Potrivit „codului militar” al epocii, șeful ostirii adverse ori era ucis, ori întemnițat.

Regele Dromichete, figură proeminentă a geto-dacilor, în care autorii antici au văzut un conducător politic și militar chibzuit, un remarcabil strateg și abil diplomat, iscusit și brav, la care înțelepciunea se împletea cu omenia¹⁸, l-a ținut însă în captivitate pe Agatocles. l-a tratat bine și l-a făcut să priceapă că așezările întărite din sudul Dunării îi aparțineau și îi erau indispensabile, ele făcând parte organică din sistemul economic și defensiv al văii dunărene. Cu „lecția” bine învățată și încărcat de tot felul de daruri, Agatocles a fost trimis tatălui său, iar în schimbul eliberării geto-dacii au obținut restituirea teritoriului de la sud de Dunăre ocupat anterior de macedonenii. Pacea s-a încheiat în anul 297 î.e.n.

Lysimach s-a gândit de îndată la o nouă expediție împotriva geților, spre a-l pedepsi pe Dromichete, astfel că anul 292 î.e.n. avea să fie martorul unui nou și crâncen război între geto-daci și macedonenii. Oastea lui, care după afirmațiile scriitorilor antici s-ar fi ridicat la o sută de mii de oameni, a trecut Dunărea

dar peste tot a găsit pământul pustit. Era clar că Dromichete aplicase strategia pământului pirjolit pentru a crea condițiile necesare zdrobirii totale a forțelor inamicului. Hărțuit în permanență, cu armata tot mai slăbită de oboseală, foamă și sete, Lysimach și-a dat în curind seama că expediția sa nu are sorți de izbândă. „Armata lui Lysimach — notează Diodor din Sicilia — era chinată de foamă. Prietenii îl sfătuiau pe rege să scape cum va putea și să-și mule gîndul că oastea lui l-ar putea „salva”¹⁹. Cunosbind în permanență situația tot mai precară a forțelor invadatoare, Dromichete a hotărât declanșarea unui atac hotărîtor din mai multe părți pentru a-l prinde ca într-un clește pe inamic. La cei 64 de ani ai săi, după nenumăratele victorii obținute în timpul vieții sale, Lysimach s-a văzut prins împreună cu întreaga sa armată în ținuturile de la nord de Dunăre unde

— după spusele lui Dromichete — nici „o oaste străină nu poate afla scăpare sub cerul liber”²⁰. Prinși și duși în număr mare în coloane întregi dezarmate, macedonenii au fost împinși spre cetatea de scaun Helis, capitala regelui geto-dac. „Învins /.../ de către Dromichete și silit să se predea împreună cu toată armata din pricina setei, după ce bău apă și ajunse sclav, Lysimach spuse: O, zeilor, pentru cit de mică des-fățare m-am făcut rob, din rege ce eram”²¹.

Regele macedonean și oștenii săi au fost tratați cu omenie și eliberați după ce Lysimach a acceptat să restituie teritoriile ocupate, precum și așezările întărite și după ce a declarat solemn că niciodată o oaste a sa nu va mai încălca pământurile stăpînite de geto-daci. Deosebit de semnificative sînt atitudinea și comportamentul lui Dromichete față de comandantul suprem al oastei macedonene. „Ajungînd oștirea

Neînfricatul comandant de oști Decebal și-a condus și îmbărbătat ostașii pînă în ultimele clipe ale vieții sale eroice

lui Lysimach în puterea tracilor — scrie Diodor din Sicilia — aceștia se strinseră la un loc — alergând în număr mare — și sîr-gară să le fie dat pe mină regele prizonier, ca să-l pedepsească. Căci — ziceau ei — poporul, care luase parte la primejdiile (războiului), trebuie să aibă dreptul de a chibzui asupra felu-lui cum să fie iratați cei prinși. Dromichaetes fu împotriva pedep-sirii regelui și-i lămură pe oșteni că este bine să-l cruțe pe bărbatul acesta. Dacă l-ar omori pe Lysi-mach — declară el —, alți regi au să-i ia domnia și se prea poate ca regii aceștia să fie mulți mai de temut decît înaintașul lor. Dar crușindu-l pe Lysimach, acesta — cum se și cuvine — are să se arate recunoscător tracilor, care i-au dăruit viața. Iar locurile în-lărite, aflate mai înainte vreme în stăpînirea tracilor, ei le vor do-bindi înapoi fără nici o primej-die”²². Regele Lysimach a supra-viețuit „mulțumită înțelepciunii regelui get, care, unei răzbu-nări cu efect trecător, i-a preferat în-cheierea unei păci avantajoase și trainice”²³.

Ca un corolar al aprecierilor privind victoria obținută de geți se cade să subliniem faptul că pînă la acea dată nici o armată macedoneană nu a suferit o în-fringere atît de grea. Înfringerile suferite de Lysimach i-au con-vins pe macedoneni asupra for-ței reale a noului centru de pu-tere constituit la Dunăre. Calea lor spre nord era închisă defini-tiv. Rezistența în fața expansiunii macedonene a constituit cel mai important și mai dens capi-tol al istoriei militare a geto-da-cilor pînă la crearea statului condus de Burebista.

Monumentul de la Roma, care dăinuie de veacuri, poartă în piatra-i dură ima-gini sugestive ale înclăștării dintre două mari popoare ale lumii antice — poporul dac și poporul roman

O luptă dintre daci și romani (scenă de pe Columnă)

¹ Nicolae Ceaușescu, România pe du-mul construirii societății socialiste multila-teral dezvoltate, vol. 14, Editura Politică, București, 1977, p. 317.

² Tacit, Anale, 4, 47, 2.

³ Ibidem.

⁴ Dion Chrysostomos, Discursuri, 12, 19.

⁵ Ibidem.

⁶ Dvidu, Tristia, cartea a V-a, X, V, 24.

⁷ Vasile Părvan, Getica, București, 1926, p. 150.

⁸ General Radu Rosetti, Istoria artei mi-litare a românilor, pînă la mijlocul veacului al XVII-lea, Monitorul oficial și Imprimeri-ile statului, Imprimeria Națională, Bucu-rești, 1947, p. 35.

⁹ Ion Horațiu Crișan, Începutul organiză-

rii statale și ostășești la geto-daci, în *File din istoria militară a poporului ro-mân*, vol. 11, Editura Militară, București, 1983, p. 14.

¹⁰ General-maior dr. Ilie Ceaușescu, Războiul întregului popor pentru apărarea patriei la români. Din cele mai vechi tim-puri pînă în zilele noastre, Editura Mili-tară, București, 1980, p. 22.

¹¹ Nicolae Iorga, Citind istoria români-lor, în „Neamul românesc”, anul XXXV, nr. 136 din 2 iunie 1940.

¹² Herodot, Istoria, IV, 93.

¹³ Arrian, Anabasis, I, 3, 5.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Simion Mehedinți, Vechimea poporu-lui român și legăturile sale cu elementele aloqene, 1924, în vol. „Carmen saeculare

Valachicum”, ediție și prefață de Vasile Netea, Editura Minerva, București, 1979, p. 14.

¹⁶ Pausanias, I, 9, 7.

¹⁷ Izvoare privind istoria României, vol. I, Diodor din Sicilia, XXI, 11-12; Pausa-nias, Descrierea Eladei, I, 9, 5, p. 619.

¹⁸ Istoria militară a poporului român, vol. I, Editura Militară, București, 1984, p. 75.

¹⁹ Diodor din Sicilia XXI, 12, 1.

²⁰ Ibidem, XXI, 12, 6.

²¹ Plutarh, Basileu apoltheagmata kai strategon, Lysimachos.

²² Diodor din Sicilia, XXI, 12, 3.

²³ Radu Vulpe, Vechi tocare de civiliza-ție, în Istria, Tomis, Callatis”, Editura Ști-mifică, București, 1966, p. 37.

DACIA ȘI POPORUL DAC

în scrierile autorilor antici

Ilustrii noștri înaintași, geto-dacii, strămoși ai poporului român, au intrat în conștiința lumii prin remarcabila lor cultură materială și spirituală. Datele oferite de scriitorii sau istoricii antici¹ – prin intermediul cărora ne-au parvenit cele mai multe știri despre ei – converg în a demonstra însemnătatea ca popor și ca forță politică ce o reprezentau geto-dacii, ca ramură distinctă a marelui neam al tracilor. Având ca vatră de locuire, din totdeauna, teritoriile cuprinse între Dunărea de mijloc la vest, Bugul la est, Carpații Păduroși la nord și Munții Balcani și chiar dincolo de ei la sud, geto-dacii au intrat în istorie și prin fapte pilduitoare, vitejia și eroismul de care au dat dovadă în timpul înfruntărilor la care au fost nevoiți să participe, ei fiind socotiți „cei mai viteji și cei mai dreپți dintre traci”. Într-adevăr, dorința fierbinte de libertate, de viață statală independentă, voința neclintită de a rămâne stăpîn pe vatra strămoșească, cerbia cu care a înfruntat furtunile, marile armate ale imperiilor antichității – persan, macedonean, roman –, înaltele calități militare, recunoscute fără echivoc de către toți istoricii lumii greco-romane, s-au transmis ca o flacără vie, din generație în generație, poporului român care „avea să împlinească, într-o existență de aproape două milenii, un eroic, zbuciumat și măreț destin istoric, dezvoltându-se continuu și afirmându-se cu putere în rindul popoarelor și, astăzi, al națiunilor lumii”². Nu este întîmplător că tocmai în împrejurări politice și militare extrem de grele, cînd disproporția de forțe era net în defavoarea geto-dacilor, vitejia, curajul, marea capacitate de sacrificiu au stat la baza forței cu care poporul geto-dac a știut întotdeauna să-i alunge pe invadatori.

În cele ce urmează vom prezenta cîteva extrase din relatările autorilor antici privitoare la cultura materială și spirituală a geto-dacilor și la virtuțile lor, aceste extrase fiind grupate pe următoarele probleme: a) întinderea teritorială a poporului geto-dac; b) calități morale și virtuți ostășești ale geto-dacilor; c) personalități ale lumii geto-dace.

■ MIHAIL ZAHARIADE

a)

■ Dacia se mărginește la miazănoapte cu acea parte a Sarmatiei europene care se întinde de la muntele Carpatos

pină la cotitura pomenită a fluviului Tyras (*Nistru*, n.n.) (...) la apus cu iazygii metanaști, pe lîngă riul Tibiscos (*Timis*, n.n.), iar la miazăzi cu acea parte a fluviului Dunărea care merge de

la vărsarea riului Tibiscos pînă la Axiopolis (*Cernavodă*, n.n.). La răsărit (Dacia) se mărginește cu fluviul Istru (Ptolemeu, *Geografia*, III, 8, 1—2).

■ Mai înainte vreme, moesii

Legendara vitejie a strămoșilor noștri daci — ilustrată cu mult realism pe Columna lui Traian — a impresionat profund pe istoricii antichității

și geții locuiau întreg ținutul dintre Haemus și Istru [...]. Celalți (adică dacii) locuiesc pe ambele maluri ale Istrului. Dar cei care sînt dincoace de fluviu — lingă țara tribalilor — țin cu plata birurilor de Moesia și se numesc moesi [...]. Cei de dincolo poartă numele de daci fie că sînt geți, fie că sînt traci din neamul dacilor care locuiau odinioară în Rodope (Dio Cassius, *Istoria română*, LI, 22, 6; 27, 2).

■ Astfel, elenii i-au socotit pe geți de neam tragic. Acești geți locuiau și pe un mal și pe celălalt al Istrului, ca și misii [...]. Aceștia sînt mai bine cunoscuți de eleni, deoarece se mută des de pe o parte pe alta a Istrului [...] (Strabon, *Geografia*, VII, 3, 13).

■ Dacii stau aninați de munți; de acolo, sub conducerea regelui Cotiso, de cite ori Dunărea înghețată lega cele două maluri (ei) obișnuiau să năvălească și să devasteze ținuturile vecine (Florus, *Războiul dacic*, XXVIII, 18—19).

b)

■ Geții se cred nemuritori. Geții [...] sînt cei mai drepti și cei mai viteji dintre traci (Herodot, *Istoriile*, IV, 93).

■ Dacii au obiceiul ca, atunci cînd pornesc la război, să nu se apuce de treabă înainte de a bea cu gura din Istru o anumită cantitate de apă ca pe un vin sacru, și înainte de a jura că nu se vor întoarce la lăcașurile părintești decît după ce vor uide pe dușmani" (Servii Gramatici, *Comentarii*, Georgicele, II, 497).

■ (Veneam) doritor de a vedea oameni luptînd (...) pentru libertate și patrie (Dio Chrysostom, *Discursuri*, XII, 19).

■ Scutul getic al lui Marte (Martial, *Epigrammata*, VII, 2, 1—2).

■ Bătrînul Mars Gradivus care ocrotește ogoarele geților (Vergiliu, *Georgicele*, III, 34).

■ Geți (...) neam oșelît în lupte și iubitor de război (Apian, *Războaiele civile*, II, 110).

■ Geții un neam barbar și puternic (Lucian, *Scholia*, 16).

■ Geții strașnici. Puternici, aspri [...]. *Scholia pseudo-Acrois*, III, 24, 11).

■ Este bine cunoscut că întotdeauna dacii, moesii și tracii au fost neamuri războinice în așa măsură încît se spune că po-

Viteaz și ager, dîrz și hotărît, lucid și tenace, mai presus de toate iubitor de țară și popor, Decebal a preferat să-și curme viața decît să cunoască umiliința înfrîngerii. Un gest eroic și admirabil exemplu de sacrificiu în numele libertății (scenă de pe Columna de la Roma)

vestirile despre însuși zeul Marte s-au născut la ei (Vegetius, *Epitoma rei militaris*, I, 28).

c)

■ „Ajungînd oștirea lui Lysimach în puterea tracilor (geților — n.n.) [...] Căci — spuneau ei — poporul, care luase parte la primejdiile (războiului) trebuie să aibă dreptul de a chibzui asupra felului cum să fie tratați cei prinși. Dromichaetes fu împotriva pedepsirii regelui și-i lămurii pe oșteni că este bine să-l cruțe pe bărbatul acesta deoarece [...] locurile întărite aflate mai înainte în stăpînirea tracilor (geților, n.n.) ei le vor dobîndi înapoi [...]”. La ospățul care a urmat, Dromichaetes l-a întrebat pe Lysimach: „de ce ai lăsat acasă atîtea deprinderi, un trai cit se poate de ademenitor și o domnie plină de străluciri (...). De ce te-ai silit împotriva firii, să-ți duci oștenii pe niște meleaguri în care orice oaste străînă nu poate afla scăpare sub cerul liber” (subl. n.) (Diodor din Sicilia, *Biblioteca istorică*, XXI, 12, 3—6).

■ Burebista getul, luînd conducerea poporului său, a ridicat pe oamenii aceștia înrîiți de nesfîrșitele războaie și i-a îndreptat prin abstenență și sobrietate și ascultare de porunci așa încît, în cîțiva ani, a întemeiat o mare

stăpînire și a supus geților aproape pe toți vecinii, ba era de mare primejdie și pentru romani pentru că trecea Dunărea fără să-i pese de nimeni și prăda Tracia pînă în Macedonia și Illyria, iar pe celtii care se amestecaseră cu tracii și ilirii i-a pus-tiit cu totul și pe boii care ascultau de regele Critasiros, precum și taurisci i-a șters de pe fața pămîntului. (Strabon, *Geografia*, VII, 3, 11).

■ În timpul din urmă regele Burebista ajungînd cel dintîi și cel mai mare dintre regii din Tracia și stăpînitor al tuturor ținuturilor de dincolo și de dincoace de Dunăre [...]” (IGB, I, 13).

■ Era (Decebal, n.n.) foarte priceput la planurile de război și iscusit în înfăptuirea lor, știind să aleagă prilejul pentru a-l ataca pe dușman și a se retrage la timp. Dibaci în a întinde curse, era un bun luptător și se pricepea să folosească izbînda, dar să și iasă cu bine dintr-o înfrîngere. Din această cauză multă vreme a fost un dușman de temut pentru romani (Cassius Dio, *Istoria română*, LXVII, 6).

¹ Istoria militară a poporului român; vol. I, Editura Militară, București, 1984

² Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 14, Editura Politică, București, 1977, p. 319.

Voievozii GELU, GLAD, MENUMORUT ȘI VOIEVODUL DE ALBA

apărători de neam și țară

Acad. ȘTEFAN PASCU

Instituțiile în general și conducătorii acestora sînt creații ale societății în acea fază de dezvoltare cînd, pentru buna ei funcționare, se simte nevoia unor asemenea instituții. Este și cazul instituțiilor cneziale și voievodale românești. Iar faza de dezvoltare a societății românești, cînd sînt create asemenea instituții, a fost perioada feudalismului incipient sau a evului mediu timpuriu, în procesul transformărilor ce au loc în sinul obștilor sătęști. Care, pentru îndeplinirea unor trebuințe importante: politice, administrative, fiscale și judiciare, își creează mai întii instituția judeciei, condusă de juzi sătęști sau de obște, ajutați de „oamenii buni și bătrini”. În evoluția lor, prin sec. VIII—IX obștile sătęști își dezvoltă și-si perfecționează instituțiile: judeciile se transformă în cnezate conduse de cnezi de obști. Mai multe obști sătęști, așezate într-o zonă geografică ce oferea condiții prielnice de viață — văi, depresiuni submontane, coline, cîmpii —, se constituie în cnezate de uniuni de obști sau de obști teritoriale, conduse de cnezi sau de voievozi, aleși de cnezii de obști simple. La rîndul lor, cnezatele sau voievodatele de uniuni de obști formau organizații superioare, prin unirea mai multor cnezate și voievodate de uniuni de obști teritoriale, sub conducerea unui voievod ales de „dunarea cnezilor sau a voievozilor de uniuni de

obști, cel ce se bucura de mai mare prestigiu între ceilalți cnezi sau voievozi, îndeplinind atribuții militare și politice în primul rînd.

Condițiile formării voievodatelor, mult mai cuprinzătoare ca întindere geografică și mult mai importante din punct de vedere social-politic, fiind create, își fac apariția și voievodatele mari la lumina istoriei, în a doua jumătate a sec. al IX-lea: al Transilvaniei (Podișul Transilvaniei), sub conducerea voievodului Gelu, al Țării Crișurilor — condus de voievodul Menumorut, al Banatului — sub conducerea voievodului Glad, și al Albei, condus de un voievod al cărui nume nu se cunoaște încă.

Izvoarele scrise care le menționează și care le descriu sînt confirmate pînă la detalii de cercetările arheologice, astfel că îndoiele cu privire la existența și organizarea acestora nu mai pot fi decît în mintea celor certați cu adevărul istoric.

Dintre izvoarele scrise, cel mai important este „Faptele Ungurilor” (*Gesta Hungarorum*), opera unui bun cunoscător al evenimentelor relatate, datorită funcției foarte importante pe care o ocupa: magistrul P (Petru sau Paul), secretarul (notarul) regelui Bela III, care avea la îndemînă toate informațiile, cuprinse în cronici mai vechi, în documentele păstrate în cancelaria regală, completate cu tradiția cultă transmisă din tată-n fiu în familiile nobililor de la curtea regală, și cu tradiția populară, transmisă de asemenea din generație în generație, în povestirile rapsozilor. Alte izvoare scrise completează lucrarea magistrului P. cu informații în plus, interesante și concludente și acestea: „Legenda mare și mică a regelui Ștefan cel Sfînt” (*Legenda maior et minor Sancti Stephani*). „Cronica pictată de la Viena” (*Chronicon Pictum Vindobonense*), „Legenda regelui Ladislau cel Sfînt” (*Legenda Sancti Ladislai*) etc. Aceste cronici relatează că, în primii ani ai sec. al X-lea, unul din cele șapte triburi maghiare a făcut o incursiune în Transilvania. Încercarea ungurilor s-a lovit însă de rezistența formațiunilor politice românești, organizate în voievodate existente de mai multă vreme în diferite părți ale Transilvaniei.

Un asemenea voievodat cuprindea Țara Crișurilor și mai mult spre nord, pînă la marginile viitorului comitat Satu Mare, adică la nord de Someș; la răsărit ajungea pînă la porțile Meseșului, iar la sud pînă la Crișul Alb. Centrul voievodatului era în cetatea Biharia, la cca. 10 km nord de Oradea. Conducătorul acestei formațiuni statale era voievodul (ducele) Menumorut. Vechimea formațiunii politice din Țara Crișurilor era, firește, mai mare decît întimplarea relatată de

Gelu, Glad și Menumorut (sculptură de Pavel Merceai)

Anonymus, deosebite ducele (voievodul) Menumorut își avea oastea organizată, formată din țărani obștilor Țării Crișurilor, conduși de cnezii de obște sau de cnezii de uniuni de obște. Voievodul Menumorut, alesul acestor cnezii de uniuni de obști, reprezenta interesele populației băștinașe românești, cu formele sale de viață obștească, bucurându-se de libertate social-juridică și social-economică. Voievodul din Țara Crișurilor avea mai multe așezări întărite (*castra*) diseminate în perimetrul voievodatului său, așezări de apărare și de ocrotire în fața primejdiilor, numeroase și repetate. Cea mai importantă dintre aceste așezări, cea de la Biharia (*castrum Byhar*), era întărită cu valuri de pământ, realizate în prima fază, la care s-au adăugat, într-o fază ulterioară, întărituri de palisade. O altă așezare întărită (*castrum*) era la Satu Mare (*castrum Zotmar*), iar o a treia în părțile Sălajului (*castrum Zylloch*). Erau completate aceste așezări de apărare și de ocrotire de așa-zisele prisăci sau palisade (*indagine*), formate din trunchiuri de copaci puternici, ușor de apărut de cei ce le construiseră și greu de escaladat de dușmanii necunosători ai locurilor. Mai avea voievodul Menumorut la „curtea” sa o seamă de ostași, dintre cnezii și voievozii de sub stăpânirea sa, oameni viteji, identificați cu interesele obștilor pe care le reprezentau și, de aceea, hotărâți să le apere față de orice încercare de cucerire și supunere.

Ungurii au încercat mai întâi să-l convingă pe ducele Menumorut, prin solii, să se supună și să le cedeze țara. Voievodul Menumorut, însă, cu dirzenia și demnitatea caracteristice vitejilor voievozi, a răspuns ducelui lor, Arpad, că-i este dator ca prieten unui prieten, fiindcă e om străin și duce lipsă de multe, dar pământul ce i l-a cerut nu-l va da niciodată cit va trăi (*nul-lam terram concedimus nobis viventibus*), nici din dragoste și nici de frică (*nec per amorem, nec per timorem*), iar vorbele sale nu-l înfricoșează, deși a spus că se trage din neamul lui Attila, care era numit biciul lui Dumnezeu.

Față de această atitudine hotărâtă, ungurii s-au pregătit de luptă. Primele lupte i-au fost favorabile voievodului român. Revenind cu forțe mai numeroase, folosind tactica popoarelor călărețe, cu atacuri prin surprindere în iureșul calor, ungurii au reușit să obțină unele succese: după un asediu de patru zile, cuceresc cetatea Sătmăruului (*castrum Zotmar*). Cu ajutorul seculor, ce locuiau în acele părți nord-vestice, la marginea comitatului Bihor, ungurii trec riul Criș și împreună asediază cetatea Biharia (*castrum Byhar*); după un asediu de 13 zile, cetatea este cucerită, căzând morți din amândouă taberele. O înțelegere are loc între voievodul român și ducele ungur Arpad: fiica lui Menumorut se căsătorește cu fiul ducelui Arpad, iar voievodul român își păstrează stăpânirea până la moarte.

În tot acest timp, conducătorii triburilor ungare erau cu ochii ațintiți dincolo de păduri (*ultra silvas*), spre Țara Transilvaniei (*terra Ultrasilvana*), unde o altă formațiune politică voievodală cuprindea întreg Podișul Transilvaniei, de la Porțile Meseșului (*porta Mezesina*) înspre vest, până aproape de Mureș înspre sud, înspre nord cuprinzând teritoriul dincolo de Someșul împreunat. Centrul voievodatului era, foarte probabil, în cetatea Dăbica, la vreo 25 km nord-est de Cluj-Napoca.

Tuhutum, conducătorul unui trib maghiar, „om și-ret”, cum îl caracterizează însuși cronicarul maghiar, alînd, prin iscoadele sale, despre bunătatea Țării Transilvaniei (*bonitate terrae Ultrasilvane*), locuită de români și slavi (*Blachii et Sclavi*), dată de riuri foarte bune, în nisipul cărora se găsește aur, iar aurul din această țară este foarte bun și unde se mai găsește sare și saline, s-a hotărât să o cucerească pentru sine. Țara Transilvaniei era stăpînită de voievodul român Gelu

(ubi Gelou quidam Blachus dominum tenebat). Voievodul românilor, cunoscînd gîndul căpeteniei ungare, s-a pregătit să-l oprească la Porțile Meseșului, dar Tuhutum, furișîndu-se prin păduri, a ajuns la riul Almaș, surprinzînd oastea lui Gelu nepregătita de luptă acolo. A fost o luptă inversunată (*pugnatus est inter eos acriter*). Ostașii lui Gelu, înarmați cu arcuri și săgeți, slăbiți de numeroasele invazii din partea cumanilor și pecenegilor, au fost învinși. Gelu s-a retras cu gîndul de a ajunge la cetatea sa așezată lîngă riul Someș (*juxta fluvium Samus positum*), dar a fost ajuns la riul Căpuș (la vreo 20 km nord-vest de Cluj-Napoca), unde a fost ucis de ostașii lui Tuhutum, după care românii au făcut pace cu ungurii sub jurămînt.

În voievodatul lui Gelu mai existau și alte așezări întărite, așa cum existau și în voievodatul Crișurilor, afară de cea de la Dăbica: una la Cluj-Mănăștur (la vreo 200 m de Someșul Mic), alta la Șirioara (la vreo 20 km nord-est de Dej) și alta la Moldovenești (la circa 25 km nord-vest de Cluj-Napoca).

Cel de-al treilea voievodat românesc, contemporan cu cele două amintite, era în Banat, între Mureș (la nord), Tisa (la vest), Dunăre (la sud) și Țara Hațegului (la răsărit); centrul voievodatului era, probabil, la cetatea Orșova (*Ursva*), pe Dunăre. Cu intenția de a ocupa și acest voievodat, ducele ungur Arpad a trimis o armată sub conducerea unor căpetenii de triburi maghiare. Glad s-a retras pe Timiș, unde pregătea rezistența împotriva triburilor invadatoare. Pe Timiș, Glad aștepta cu o oaste mare, de călăreți și pedestrași (*cum magno exercitu equitum et pedum*). Folosind aceeași tactică a atacurilor rezezi de călăreți, ungurii au obținut victoria. Glad s-a retras în cetatea Cuvin, urmărit de oastea ungură călăreată, care a obținut o nouă victorie, la cetatea Cuvin, apoi au cucerit cetatea Orșova. Mai multe așezări întărite (*castra*) existau și în acest voievodat, așa cum existau și în celelalte două.

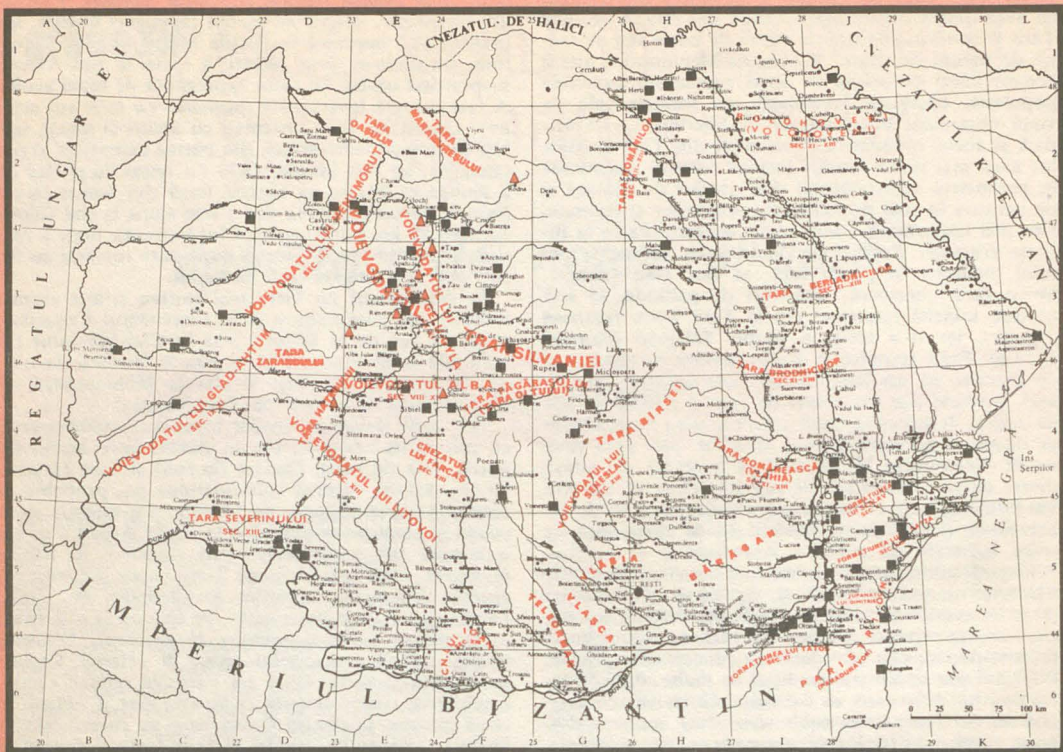
Al patrulea voievodat românesc exista, în același timp, în părțile sudice ale Transilvaniei, pe cursul mijlociu al Mureșului, cu centrul la Alba Iulia. Nu se cunoaște numele voievodului, dar se poate delimita, cu aproximație, întinderea voievodatului: Țara Hațegului spre apus, Țara Făgărașului înspre răsărit, Munții Apuseni înspre nord, subcarpații meridionali înspre sud. Ca și în celelalte trei, tot astfel și în voievodatul Albei existau mai multe așezări întărite (*castra*). Cea mai importantă era cea centrală, Alba Iulia, pe lîngă care alt castru era în apropiere, la Teliș (Blandiana) și altul la Morești (în apropiere de Tîrgu Mureș).

Cercetările arheologice din ultimul timp confirmă întru totul relațiile cronicarului maghiar, autorul cronicii „Faptele ungurilor” (*Gesta Hungarorum*). A fost descoperită și cercetată așezarea fortificată de la Biharia, cu două rînduri de valuri, unul de pământ și altul de palisadă, înconjurată, la rîndul lor, de șanțuri, caracteristice fortificațiilor din acea vreme din întreaga zonă central-răsăriteană a Europei. Biharia a continuat să mai rămînă vreme relativ îndelungată centrul comitatului Bihor, mai importantă în acea perioadă în comparație cu Oradea. Castrul de la Satu Mare era așezat pe malul stîng al Someșului, asemănător cu cel de la Biharia.

Castrul Orșova era așezat pe malul stîng al Dunării, pe locul orașului de azi cu același nume, unde a existat în întreg evul mediu o cetate importantă, dezvoltarea celei din sec. X. Cetatea Cuvin (*Keve*) era așezată, de asemenea, pe malul stîng al Dunării, probabil la satul Pescari de azi, unde cercetările arheologice au descoperit o așezare întărită, un castru din sec. IX—X, cu întăritură de palisadă.

În voievodatul lui Gelu cetatea de scaun, foarte

probabil, de la Dăbica, a fost mai bine cercetată și de aceea e mai bine cunoscută. Pe terasa de deasupra satului de astăzi Dăbica, numită de localnici „cetate”, era așezată „cetatea” lui Gelu, de mărime deosebită, înconjurată de mai multe valuri, fiecare val însemnând mărirea perimetrului ei. Cel dintîi val de pămînt, cu șanțul corespunzător, înconjura cetatea de la Dăbica pe o amplă suprafață; valul de pămînt avea lățimea de 5 m și înălțimea de 1—1,5 m. Din loc în loc, valul de pămînt era întărit cu un gard de stîlpi groși, înfipti vertical, legați între ei de un gard de birne așezate orizontal și prin împletituri de nule.

Ceramica lucrată de mină sau cu roata înceată, pandantivele de argint aurit de factură bizantină, virfurile de săgeți, măregele, fusioarele, virfurile de cuțite de plug — toate mărturisesc existența unei așezări fortificate în plină activitate în sec. X.

Cetatea de la Alba Iulia, numită astfel după culoarea zidului de incintă, din piatră, spre deosebire de celelalte, împrejmuite de valuri de pământ de culoare neagră, era înconjurată de fapt de zidurile castrului roman, care s-a păstrat activ în tot cursul evului mediu. De aceea, cronicarii vremii o numesc *Alba Transilvana* (Legenda Sf. Ștefan), *Alba in Erdeuel* (Chronicon Posoniense), *Weissenburg* (Chronicon Henrici de Mügeln).

Și la marginea nord-vestică a cetății, cercetările arheologice au descoperit de curind o mare necropolă, cea mai mare de pe teritoriul României din această perioadă, cu aproape 2000 de morminte, din sec. IV—XII, ceea ce constituie o dovadă evidentă cu privire la mărimea și importanța așezării: așezare cu caracter mixt, sătesc și orășenesc, locuită de țărani, meșteșugari și negustori. Cu excepția a cinci-șase morminte de caracter slav și cinci morminte caracteristice populațiilor

lor călărețe (probabil avari), toate celelalte sînt de tradiție daco-romană și apoi română. Realitate confirmată și de analizele antropologice, care au ajuns la concluzia că era o populație de tip mediteranoid.

Ceramica, obiectele de metal (obiecte de uz casnic și gospodăresc), podoabele de proveniență locală, toate sînt de factură daco-romană, la care se adaugă și unele obiecte de podoabă de factură bizantină, folosite de populația mai instărită din Alba Iulia.

Concluzia generală, pe baza informațiilor scrise și a cercetărilor arheologice, se impune cu putere: Transilvania, în întregimea ei, de la Carpați și până la Cimpia Tisei, era locuită de o populație sedentară, cu indelelt-nicirile caracteristice vremii: agricultura, creșterea animalelor, păstoritul, cu așezări statornice, de tipul obștilor satești caracteristice poporului român, cu așezări întărite, cu valuri de pământ sau ziduri din piatră, înconjurate cu șanțuri de apărare. Din punct de vedere social-politic, populația românească era organizată în cnezate și voievodate, conduse de voievozi puternici — voievodatele mari —, cum au fost Gelu, Glad, Me-numorut și voievodul de Alba, care și-au apărut cu demnitate și vitejie independența față de triburile ungare în expedițiile lor de cucerire de pământ străin; voievozi cu legături întinse, politice și economice, până în Imperiul bizantin și Moravia Mare, care și-au transmis dreptul de stăpînire urmașilor: Glad lui Ahtum, caracterizat drept voievod foarte puternic (*potens valde*); Gelu lui Gyla, care și-a întins stăpînirile la sfîrșitul secolului al X-lea și începutul secolului al XI-lea, și mai mult, asupra unei „țări foarte întinse și foarte bogate” (*regnum latissimum et opulentissimum*), din care s-a format, în secolul al XII-lea voievodatul autonom al Transilvaniei.

SCHEIA

în şirul biruinţelor
lui Ştefan cel Mare

500 de ani de la bătălia din 6 martie 1486

Bătălia de la Scheia este ultima dintre marile confruntări din războiul purtat de români sub conducerea lui Ştefan cel Mare împotriva Imperiului otoman în anii 1473—1486. Războiul — continuarea stăruitoarelor lupte româneşti pentru libertate şi propăşirea civilizaţiei proprii — a avut acum între obiectivele majore apărarea faşadei maritime a principalului românesc dintre Carpaţii orientali şi Nistru. Păstrarea ieşirii româneşti la Marea Neagră, a Moldovei pontice, încadrată de marile cetăţi-porturi Chilia şi Cetatea Albă, avea în acelaşi timp o largă semnificaţie europeană. Cele două ţinuturi româneşti reprezentau ultimul debuşeu liber al comerţului internaţional în bazinul pontic după treptata cucerire otomană a ţărmurilor Mării Negre şi acapararea traficului euro-asiatic ce se desfăşura prin intermediul acesteia. Strategiei circumpontice a înglobării Mării Negre în Imperiul otoman i s-a opus strategia românească a unităţii carpato-pontice, a apărării integrităţii teritoriale şi a luptei pentru libertatea mării. În viziunea românească, această din urmă direcţie trebuia să reunească într-o largă coaliţie toate forţele interesate în zona Mediteranei orientale (Veneţia, Ungaria, Scaunul papal, hanatul Ak Koyunlu din Persia). Declanşarea războiului fusese precedată, în anii 1469—1473, de acţiunea Moldovei pentru încheierea în jurul ei a frontului comun antiotoman al ţărilor române şi mutarea teatrului de acţiuni militare la sud de Dunăre în posesiunile Porţii.

Faţă de tentativele regelui Ungariei de a-şi atribui succesele militare ale românilor şi de a reduce războiul acestora doar la apărare, solia Moldovei la Roma şi Veneţia arătase că „Ştefan voievod a pornit din proprie voinţă războiul împotriva turcilor şi este stăpîn liber al statului şi poporului său” — mindră declaraţie de independenţă şi semnificativă mărturie a caracterului activ al politicii româneşti.

În desfăşurarea sa, războiul antiotoman a avut o primă fază între 1473 şi 1479 marcată în principal de marea victorie de la Podul Înalt-Vaslui (ianuarie 1475), de sprijinul acordat rezistenţei Mangupului

Ştefan cel Mare, domn al Moldovei (1457—1504), apreciat de contemporani ca un „Bun apărător al ţării şi al poporului său, gata să moară pentru ai săi”

în Crimeea (iunie—decembrie 1475)² şi de eşecul campaniei otomane condusă personal de sultanul Mehmed al II-lea „Cuceritorul” în Moldova (iulie—septembrie 1476). Temporara suspendare a luptelor în 1479—1480 prin pacea (sulhname)

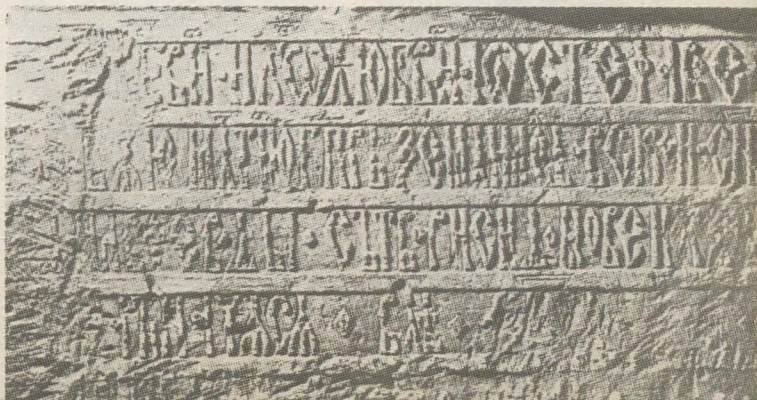
dintre Moldova şi Imperiul otoman³ a fost urmată de o nouă ofensivă românească în circumstanţele Cruciadei de la Dtranto, ale eliminării prezenţei militare otomane din sudul Italiei (1481)⁴. Sub incidenţa unui amplu cleşte strategic otomano-tătar, în vara anului 1484 cele două mari cetăţi ale Moldovei au fost cucerite de forţele reunite şi covoitătoare ale sultanului Baiazid al II-lea şi ale hanului Mengli Ghirai⁵. Instalarea unor puternice granizoane otomane la Chilia şi Cetatea Albă ca şi prezenţa în ţinutul adiacent a unei hore de tătare — deschiderea „porţii” Moldovei, după cum se exprima însuşi Ştefan cel Mare — au determinat desfăşurarea ultimei faze a războiului cu Imperiul otoman. Încercărilor ofensive româneşti pentru eliberarea Cetăţii Albe — în mijlocul unei indiferenţe aproape totale a Europei creştine — le-au succedat pustiitoare incursiuni otomane, akinuri, care au perturbat grav viaţa românilor.

În aceste împrejurări nefavorabile, în iarna 1485/1486 domnia Moldovei a început pregătirile în vederea unei noi campanii pentru eliberarea celor două cetăţi; după consemnarea cronicii Tadj-ut-Tevarih (Coroana istoriilor) a renumitului istoriograf otoman Sa'adeddin, Ştefan cel Mare

■ SERGIU IOSIPESCU

(continuare în pag. 64)

Inscripţie descoperită la curţile domneşti de la Hirău (septembrie 1486) din care reiese reluarea activităţii constructive în Moldova, după încheierea păcii cu Imperiul otoman

Peste 100 de zile
sub

STEAGUL LUI TUDOR

- repere cronologice -

Colonel dr. FLORIAN TUCĂ

Ciucurile tricolor de la „Steagul cel mare” al lui Tudor (exponat aflat la Muzeul Militar Central)

De 165 de ani încoace, data de 23 ianuarie are în istoria noastră multimilenară un sens major. Ea marchează un eveniment cu profundă rezonanță în conștiința tuturor românilor: începutul revoluției din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu.

Acum 165 de ani, în ziua de 23 ianuarie, pe Cîmpia de la Pa-

Statuia lui Tudor Vladimirescu înălțată în municipiul Tg. Jiu

deș, locul în care Tudor și-a pregătit tabăra pentru a porni la luptă împotriva nedreptăților și împilărilor, viteazul comandant de panduri a citit în fața masei populare o Proclamație al cărei conținut exprima, în esență, obiectivele revoluției din 1821. În mijlocul mulțimii adunate pe Cîmpia Padeșului fluturată, larg desfășurată, steagul revoluției, cu ciucuri masivi alcătuiți din fire colorate în roșu, galben și albastru. Adresându-se „norodului”, Proclamația lui Tudor spunea, între altele: „Nici-o pravilă nu oprește pre om de a întîmpina răul cu răul! Șarpele, cînd îți iasă înainte, dai cu ciomagul de-l lovești ca să-ți aperi viața...”

Evenimentul istoric de la Padeș a marcat începutul revoluției din 1821, condusă de Tudor Vladimirescu.

Deși a fost înfrîntă, ampla ridicare populară de acum 165 de ani a zdruncinat puternic vechea orînduire feudală perimată, vestind transformările revoluționare viitoare. Așa cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, „Ceea ce a început Tudor au continuat revoluționarii democrați de la 1848, a dus mai departe, într-o formă superioară, partidul comunist — continuatorul celor mai bune tra-

diții de luptă ale poporului nostru”.

În ziua de 23 ianuarie 1821, după citirea Proclamației de la Padeș, Tudor și luptătorii săi, cu „slintul stîndard” în frunte, au pornit într-un adevărat marș strategic ce se preconiza a se încheia cu victoria revoluției. Peste 100 de zile au acționat, sub steagul revoluției de la 1821, luptătorii lui Tudor Vladimirescu. Unele momente de referință ale evenimentelor istorice de acum 165 de ani vor fi marcate în cronologia de față.

23 ianuarie. De pe Cîmpia de la Padeș, Tudor Vladimirescu a chemat mulțimea la luptă hotărîtă și necurmată pentru înlăturarea tuturor relelor din viața țării. „Veniți, dar, fraților cu toții — se spunea în Proclamație —, cu rău să pierdem pe cei răi, ca să ne fie nouă bine! Și să aleagă din căpeteniile noastre cei care pot să fie buni. Aceia sînt ai noștri și cu noi dimpreună vor lucra bine, ca să le fie și lor bine, precum ne sînt săgăduiți! Nu vă leneviți, ci siliiți să veniți în grabă cu toții: care veți avea arme, cu arme; iar care nu veți avea arme, cu furci de fier și cu lănci; să vă faceți de grabă și să veniți unde veți auzi că se află Adunarea cea orînduită pentru binele și folosul a toată țara”.

26 ianuarie. În fruntea pandurilor săi, Tudor Vladimirescu a început marșul de la Padeș pînă la Țințăreni. Pe itinerarul parcurs (Baia de Aramă — Broșteni — Ciovinășani — Strehaia — Cernești — Minăstirea Motru) au crescut în mod simțitor efectivele oastei pandurești. De exemplu, pe timpul staționării luptătorilor lui Tudor în tabăra de la Țințăreni, numărul lor ajunge la peste 4 500 de oameni, dintre care circa 4 000 de panduri și 500 de arnăuți călări. Ca structură, oastea era constituită din trupe de infanterie și de cavalerie, iar după unele surse ea avea și câteva piese de artilerie și unele elemente de asigurare materială (căruțe cu muniții, alimente, unelte de geniu etc.).

Prima decadă a lunii februarie. Amplă ridicare la luptă a maselor populare din Muntenia și sporirea efectivelor oastei populare conduse de Tudor Vladimirescu au îngrijorat profund și au pus în stare de alertă nu numai pe reprezentanții cercurilor oficiale din Principatele române, ci și pe mai marii curții de la Viena. Fiind alarmat de ceea ce se întâmpla în țara românească de la sud de Carpați și temindu-se de faptul că cele ce se petreceau acolo „ar putea avea o influență nefastă asupra granițelor cezaro-crăiești”, consulul austriac la București informa pe superiorii săi din capitala imperiului: „Nu-mi pot ascunde îngrijorarea întemeiată, anume că spiritul de libertate și nesupunere, insuflat de slugerul Tudor și tovarășii lui românilor oprimați, va cuprinde, ca o boală contagioasă, și pe românii vecini din Transilvania”.

Pînă la 16 februarie, Tudor Vladimirescu a întocmit documentul intitulat „Cererile norodului românesc”, alcătuit din 26 de puncte, în care se stipulau, printre altele: „...Toate dregătoriale țării, atît cele politicești, cît și cele bisericesti, de la cea mai mare pînă la cea mai mică, să nu se mai orînduiescă prin bani, pentru ca să poată lipsi jafurile din țară... Căstanele cu bani să înceze cu totul de a să mai face, ci numai după slujbă... Țara să fie volnică a face și a ține patru mii de ostași panduri cu căpeteniile lor și două sute arnăuți, scutiți de toate dările, și cu leaful ușoară...”.

28 februarie. Oastea lui Tudor Vladimirescu — „Adunarea norodului” — a început marșul de la Țințăreni spre București. Prin efectuarea acestui marș — se subliniază într-o lucrare de specialitate — se urmărea un dublu scop: „pe de o parte, spre a trece sub autoritatea «Adunării norodului» întreaga țară, prin ocuparea centrului politic al acesteia, iar, pe de altă parte, spre a pregăti unirea forțelor conducătorilor pandurilor cu arma eteristă și cu forțele rusești”.

Înainte de a intra în București, Tudor Vladimirescu s-a adresat locuitorilor din marele oraș și cetățenilor din județe — țărani, calfe, lucrători, meșteșugari, vinzători și negustori, învățători etc. —, cerîndu-le să se înroleze în oastea comandată de el pentru a sluji cu credință interesele mulțimii și ale patriei. „Cîți sînteți vrednici de a purta armele împotriva vrăjmașului dreptăților țării — le-a spus, printre altele, conducătorul revoluției —, veniți la mine să vă cercetez starea vitejiei voastre”. Înțelegînd sensurile majore ale revoluției, sute și mii de patrioți se vor înrola în oastea condusă de Tudor.

21 martie. „Adunarea norodului”, în frunte cu conducătorul ei, Tudor Vladimirescu, a intrat în orașul București. În capul coloanei s-a aflat o grupă de panduri care purta cu ea un steag de luptă — simbol al onoarei și vitejiei strămoșești — și o piine — ca expresie a belșugului de pe plaiurile noastre românești. Intrarea revoluționarilor în capitala Țării Românești a marcat începutul guvernării țării de către puterea revoluționară. De la data de 21 martie pînă la 15 mai, se apreciază în numeroase documente și scrieri din epocă, Tudor s-a afirmat ca un adevărat conducător al destinelor poporului. El dirija „treburile politicești”, dădea dispoziții Divanului, numea în posturi pe ispravnici, diriguia politica externă, rezolva plîngerile mulțimilor, se ocupa ca un adevărat comandant de oști de treburile militare ale țării.

26 martie. Pentru a fi în măsură să întîmpine pe calea armelor forțele potrivnice revoluției, adică „răul ce este pornit asupra patriei noastre”, Tudor Vladimirescu a cerut marelui vistiier să-i

trimită oameni și muniții în scopul întăririi oastei populare. El a solicitat, printre altele: „O mie de oameni, sau din oraș, sau din împrejur, cu topoare, sape și lopeți pentru făcî hăstării; cinci mii tistole fișicuri, cinci mii cremene de pușcă... zecă lăcătuși pentru dresu armelor”.

31 martie. Printr-o amplă scri-soare, Tudor Vladimirescu a făcut cunoscut boierilor refugiați la Brașov scopul ridicării la luptă a maselor largi populare, îndemnîndu-i să lucreze și ei numai „pentru binele obștesc și pentru a dobîndi de la Înalta Poartă, pentru popor, dreptățile lui legiti-me”. În partea de început a scrisorii se spune: „Cred că v-ați încredințat pînă acum de dreptate

Tudor Vladimirescu

celor începute de mine, de gîndurile mele fără patimă, pentru că eu nu caut ceva și pentru mine, ci mă îngrijesc de binele patriei și de fiii ei sărmani, care au rămas cu desăvîrsire goi din pricina știute de dumneavoastră...”.

4 mai. În scopul asigurării aprovizionării oastei populare cu cele de trebuință, Tudor Vladimirescu a cerut marelui vistiernic să i se trimită neîntîrziat alimente și 10 000 ocale de sare pentru ca „să nu cerce ostașii lipsă”.

21—27 mai. În urma unui odios complot eterist, Tudor Vladimirescu a fost arestat în tabăra de la Golești de către lordache Olimpiu și predat lui Alexandru Ipsilanti, conducătorul Eteriei. După cum se apreciază într-o lucrare de referință,

a fost „un complot pregătit îndelung și cu minuțiozitate, cu o viclenie și un sadism care s-au întrecut pe sine, dar care acuză pe autori în fața istoriei obiective”. În noaptea de 26 spre 27 mai, în urma unei sentințe samavolnice a unui „tribunal” instituit ad-hoc de Ipsilanti, ilustrul conducător al revoluției de la 1821 avea să fie asasinat. Dindu-și pe deplin seama că este victima unui complot erister, pe cât de murdar, pe atât de odios, înainte de a se fi executat sentința capitală, Tudor Vladimirescu a spus, plin de demnitate, în fața asasinilor: „Vreți să mă omoriți? Eu nu mă tem de moarte. Eu am mai înfruntat moartea în mai multe rânduri. Mai înainte de a ridica steagul spre a cere drepturile patriei mele, m-am îmbrăcat cu cămașa morții”.

26 mai—17 iulie. După asasinarea mișelească a lui Tudor, pandurii săi au continuat lupta împotriva forțelor de invazie otomane. Astfel, în ziua de 26 mai, la Zăvideni, circa 500 de panduri și 150 de arnăuți călări, comandați de Ioan Solomon și

Atanasie Mihailoglu, și-au măsurat forțele cu unități otomane care aveau un efectiv de 3 000 de oameni. După unele informații, înclăștarea a durat o zi întreagă, timp în care din rindurile pandurilor au căzut la datorie sau au fost răniți 200 de luptători, iar adversarul a pierdut peste 400 de oameni. În zilele de 28 și 29 mai, în zona Drăgășanilor, s-au desfășurat cele mai aprige lupte dintre forțele populare și trupele străine. „Lupta dintre trupele turcești și detașamentul de panduri a durat toată ziua de simbătă, 28 mai. Turcii au dezlănțuit mai multe atacuri, încercând să cucerească clădirile apărute de panduri, dar au fost respinși de fiecare dată de focul puternic al acestora”. În cele din urmă, otomanii și-au retras forțele în minăstirea Drăgășani și în două case întărite. Apoi, în ziua de 29 mai, apreciind că se ivise o situație favorabilă, pandurii au hotărât să atace din nou forțele adverse. În ziua de 16 iulie, în zona localității Slobozia, jud. Gorj, s-au înfruntat mici detașamente de panduri cu un

adevărat puhoi de trupe otomane care invadaseră Oltenia. Datorită superiorității copleșitoare a adversarului sub raport numeric și ca înzestrare, pandurii au înregistrat pierderi grele în oameni. În timpul înclăștării a fost prins, printre alții, și Pavel (Papa), fratele lui Tudor Vladimirescu. Cei rămași în viață și urmașii lor vor duce cu vrednicie mai departe lupta revoluționară începută de Tudor și o vor ridica pe noi alinamente.

Notă bibliografică

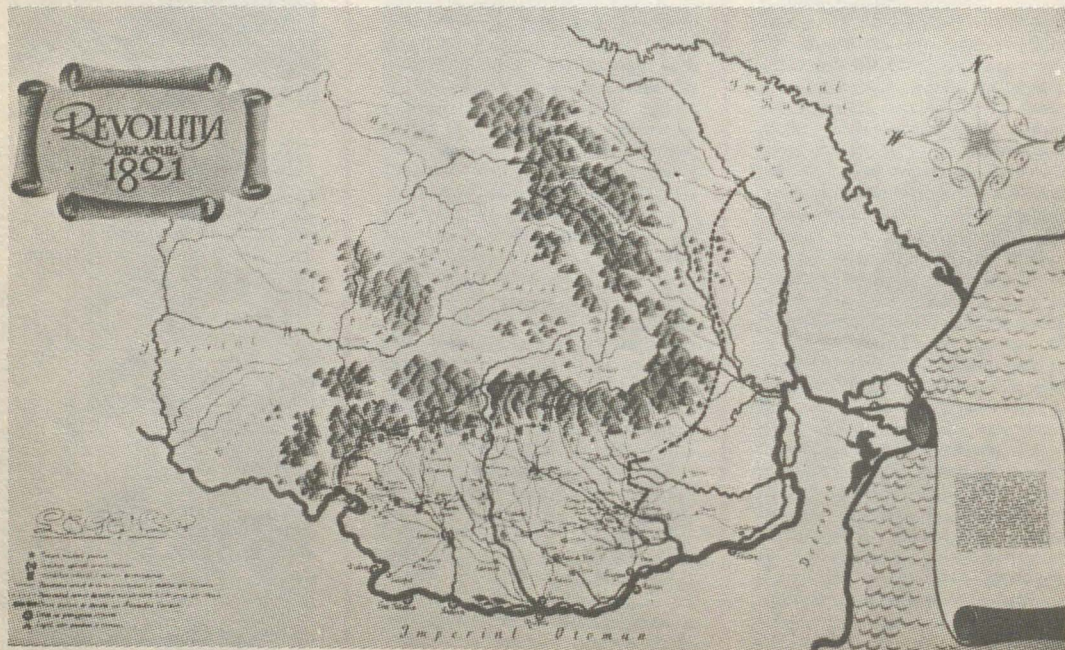
Documente privind istoria României, 1821, vol. I—V, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1959—1962.

Dan Berindei, colonel (r) Traian Muțescu, Aspecte militare ale mișcării revoluționare din 1821, Ediția a II-a revăzută, Editura Militară, București, 1973.

G.C. Iscriu, Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu, Editura Albatros, București, 1982.

Mișcarea muncitorească, socialistă, democratică, activitatea Partidului Comunist Român și apărarea patriei la români. Repere cronologice, Editura Militară, București, 1983.

Hartă reprezentând desfășurarea revoluției din 1821 (exponat de la Muzeul Militar Central)

Eroi au fost, eroi sînt încă...

Eroi din oastea lui TUDOR VLADIMIRESCU

Revoluția de la 1821 — deschizătoare a epocii moderne în istoria României — a reprezentat un moment important pe firul necurmat al luptei poporului nostru pentru dreptate socială, unitate și independență națională. În confruntarea cu forțele reacționare din interior și cele ale dominației străine, românii și-au creat pe plan militar o puternică oștire revoluționară. Nucleul puterii militare a forțelor revoluționare l-a constituit pandurii, atestați documentar în Oltenia către mijlocul secolului al XVIII-lea.

Tudor Vladimirescu, căpitanul suprem al pandurilor, recunoscut pentru calitățile sale remarcabile de conducător militar, și-a organizat oastea pe polcovnicii de cîte o mie de luptători, fiecare cuprinzînd zece căpităanii a o sută de luptători. În fruntea acestor subunități erau căpităanii

de panduri, precum Simion Mehedințeanu, Dumitru Gârbea, Ianache și George Cacalețeanu, Ghiță Cuțui, Vasile Ghelmegeanu, Nicolae Zoican, Vasile Moangă, Pavel (Papa) Vladimirescu ș.a., toți cu o bogată experiență de luptă pe care și-au pus-o în slujba dreptății și libertății neamului în acțiunile furtunosului an revoluționar 1821.

Simion Mehedințeanu, luptător neînfricat pentru dreptate și libertate, vestit căpitan de panduri în oastea revoluționară a lui Tudor Vladimirescu, s-a născut în localitatea Cerneți, reședința județului Mehedinți din acel timp. Cunoscind din fragedă tinerețe lipsurile în care se zbăteau truditorii pămîntului, jafurile și pustiirile la care erau supuși din partea cetelor prădalnice turcești, în conștiința lui s-au născut de timpuriu ura față de dușmanii țării și dorința

aprigă de a lupta pentru apărarea vetrei strămoșești. Fidel acestui țel, Simion Mehedințeanu s-a numărat printre miile de panduri care au luptat împotriva asupririi otomane în timpul războiului ruso-turc din anii 1806—1812, călîndu-și astfel voința și desăvîrșindu-și cunoștințele militare pe care le va proba în timpul revoluției de la 1821 și mai tirziu în mișcarea pe care a inițiat-o în anul 1826.

În ajunul revoluției din 1821, Simion Mehedințeanu era isprăvnicul al moșiei Podul Grosului ce aparținea mănăstirii Tismana. Cunoscind bine oamenii și locurile din acea parte, fiind cunoscut la rîndul lui ca un om drept și viteaz, Mehedințeanu a jucat un rol important în acțiunea de recrutare a pandurilor și procurare de arme în perioada imediat premergătoare revoluției.

Forța combativă a cetei sale de panduri a fost demonstrată, încă de la începutul revoluției, în luptele pentru înfrângerea forțelor contrarevoluționare. Astfel, la Timna (30 ianuarie 1821), Mehedințeanu a învins cu repeziune un grup de 150 de luptători ai vistierului Constantin Creiniceanu, iar la mănăstirea Motru, a obligat pe cei din tabăra reacțiunii să capituleze după un scurt asediu.

Cind oastea revoluționară a început marșul spre București, căpitanului de panduri Simion Mehedințeanu i-a revenit misiunea de mare răspundere de a executa serviciul de siguranță dinspre Subcarpații Munteniei, între Pitești și Curtea de Argeș, pentru protejarea coloanei principale. De asemenea, avea sarcina să supravegheze drumurile spre Brașov și să prindă pe boierii care nu ascultaseră porunca lui Tudor de a rămâne în țară.

Chemat de Tudor la București, Simion Mehedințeanu a primit o nouă misiune importantă, aceea de a păzi pe boierii divanului închiși în casele lui Dinicu Golescu.

La plecarea oastei revoluționare din București spre centrele întărite din Oltenia, care ofereau o bază corespunzătoare pentru rezistență îndelungată în fața otomanilor, pandurii conduși de Mehedințeanu au fost orânduși să intre în compunerea ariergărzii. Misiunea se profila a fi deosebit de dificilă, avându-se în vedere că Tudor se aștepta să fie urmărit de turci.

După uciderea mișelească a lui Tudor Vladimirescu, pandurii conduși de Simion Mehedințeanu și-au continuat drumul

Ion (Ilanache) Căcalețeanu, colaborator apropiat al lui Tudor Vladimirescu. Lui i se datorează salvarea steagului pandurilor și a altor obiecte prețioase aparținând acestora

spre Oltenia, angajându-se mai întâi la Slatina într-o luptă aprigă împotriva otomanilor; s-a mai distins într-o înclăștare de un dramatism deosebit la Drăgășani, în 29 mai 1821, și ulterior, în lupta de la Corzu.

După cinci ani de pribegie în Banat, Simion Mehedințeanu, împreună cu un alt căpitan de panduri, Ghiță Cuțui, a reapins flacăra mișcării revoluționare în Oltenia. Această temerară acțiune, deși a avut un larg răsunet în mijlocul maselor, a fost reprimată la scurt timp de la izbucnirea de către forțele de represiune ale domnului Grigore Ghica. Cei doi căpitani de panduri, Simion Mehedințeanu și Ghiță Cuțui, au fost executați la 7 septembrie 1826.

Dumitru Gârbea, originar din Piatra Albă, sat în apropierea localității Cerneți, a fost colaborator apropiat al lui Tudor Vladimirescu și unul dintre participanții de seamă la revoluția din 1821. În timpul războiului ruso-turc din 1806—1812, desfășurat în mare parte pe teritoriul românesc, Dumitru Gârbea a luptat în corpul pandurilor, participând la crâncenele înclăștări de la Cladova, Rahova, Negotin ș.a., unde s-a distins prin vitejie și calități militare deosebite. Experiența și cunoștințele sale militare au fost puse, mai târziu, la

1821, în slujba revoluției, a luptei pentru dreptate socială și independență națională.

Dumitru Gârbea a avut strînse și vechi legături de prietenie cu Tudor Vladimirescu, încă din perioada cind ultimul era administrator pe moșiile boierului Glogoveanu, iar în 1806, cind Tudor a ajuns vâtaf, Gârbea era locșitorul lui la vâțășia plaiului Cloșani.

În noiembrie 1820, cind Tudor Vladimirescu a plecat la București, Gârbea a preluat sarcinile de vâtaf al Cloșanilor și a primit instrucțiuni precise cu privire la pregătirea și adunarea pandurilor. Așa se explică de ce Tudor, plecînd de la București spre Oltenia pentru a ridica poporul la luptă, i-a scris lui Gârbea să fie gata căci în câteva zile sosea „pentru treaba știută”, adică pentru declanșarea revoluției. La 23 ianuarie 1821, cind Tudor sosea la Padeș, Dumitru Gârbea îl aștepta deja cu peste 100 de panduri strînși sub steagul revoluției.

Organizînd mănăstirile din Oltenia ca principale centre de rezistență și sprijin în cazul unor lupte armate, Tudor Vladimirescu l-a numit pe Gârbea comandant al forțelor revoluționare ce se concentraseră la mănăstirea Horezu. Ulterior, Dumitru Gârbea a primit și misiunea de a ocupa Tirgu Jiu, unde se aflau ispravnicii stăpînirii și un grup de boieri care uneltau împotriva revoluției. În fruntea a 400 de panduri, viteazul căpitan a acționat energic și curajos înfrîngînd repede rezistența reacțiunii și închizînd cea mai mare parte din boierii prinși la mănăstirea Tismana.

Iubitor de dreptate și cunoscînd din plin viața grea, mizeria și jafurile la care erau supuși țărani pentru satisfacerea poftelor de inavușire ale domnilor lăna-rioi, dregătorilor acestora și boierilor pămînteni, Dumitru Gârbea a îmbrățișat cauza asupriților și i-a ajutat ori de cîte ori a fost nevoie. Un document de epocă ne informează că, în primăvara anului 1821, locuitorii din Baia de Aramă, cu ajutorul căpitanului de panduri Dumitru Gârbea, s-au ridicat cu hotărîre la luptă împotriva exploatareii la care erau supuși din partea dregătorilor mănăstirii Horezu.

În timpul luptelor purtate de

Sigiliu al lui Tudor Vladimirescu (confectionat în 1814). În ovalul central se disting inițialele T(heorod) W(ladimirescu) P(oricic) (reproducere din lucrarea „Revoluția din 1821” de G.D. Iscriu)

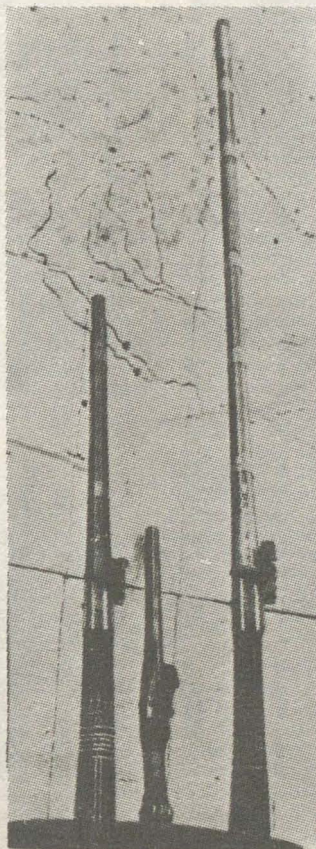
Tudor și pandurii lui (reproducere după o pictură)

panduri împotriva trupelor otomane trimise în Țara Românească pentru înăbușirea revoluției, Dumitru Gârbea a fost prins, dus la Vidin și executat.

Pavel (Papa) Vladimirescu, fratele lui Tudor, a avut un rol important în recrutarea pandurilor și pregătirea principalelor centre de rezistență din Oltenia. Lui și celor 200 de panduri din subordinea sa li s-a încredințat misiunea organizării din punct de vedere militar a mănăstirii Strehăia.

În luptă s-a dovedit un comandant cu calități deosebite, conducându-și pandurii la victorie în înclăștarea de la Timna, lângă Strehăia, o acțiune prin care a fost oprit un detașament otoman ce se îndrepta spre inima Olteniei. După lupta de la Drăgășani, Pavel Vladimirescu a continuat rezistența, alături de ceilalți căpitani de panduri, în mănăstirile de la Tismana, Cozia, Horezu, Bistrița, Polovragi și Lainici. În lupta cu otomanii, desfășurată la Slobozia (3 km sud-est de Tîrgu Jiu), fratele lui Tudor a fost făcut prizonier și dus la sud de Dunăre, unde i s-a pierdut urma.

Ioniță Cegan, neam de pandur din tată în fiu, a fost unul dintre cei mai prețuiți căpitani ai lui Tudor Vladimirescu. El s-a remarcat atît în acțiunile de recrutare a pandurilor, cît și în construirea lor în tabăra de la Ținșăreni, unde și-a pus în valoare

Arme care au aparținut pandurilor (exponate originale din colecțiile Muzeului Militar Central)

întreaga sa experiență militară acumulată în timpul războiului ruso-turc din 1806—1812. Mai tirziu, cînd românii și-au confirmat pe cîmpul de luptă independența proclamată la 9 mai 1877, bătrînul căpitan de panduri Ioniță Cegan avea să spună: „S-au bătut bine, foarte bine băieții noștri de astăzi dar, să știți... că și noi n-am fost mai prejos în vremea noastră. Ne băteam sabie cu sabie, șpagă cu șpagă, piept cu piept”.

Ianache și George Căcalețeanu, tată și fiu, au fost amîndoi valoroși căpitani de panduri în oastea revoluționară a lui Tudor Vladimirescu. Ianache Căcalețeanu, devotat trup și suflet lui Tudor, a însoțit tot timpul pe marele căpitan din momentul declanșării revoluției și pînă în momentul plecării acestuia la Alexandru Ipsilanti. La despărțire, Tudor i-a dat spre păstrare inelul său, ca semn de mare încredere și prietenie. Datorită lui Ianache Căcalețeanu s-au păstrat pentru posteritate steagul cel mare al revoluției și sabia lui Tudor pe care le-a luat atunci la Golești și le-a păzit cu sfințenie peste ani. Fiul său, George Căcalețeanu, a fost comandantul formațiunii de tunari din oastea lui Tudor, funcție în care a dovedit calități deosebite și a depus eforturi intense pentru construirea pandurilor ca artileriști.

■ **MAIOR COSTICĂ PROOAN**

REVOLUȚIA DE LA 1821

Revoluția din anul 1821 condusă de Tudor Vladimirescu a fost încununarea unui șir lung de lupte duse de poporul român în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și în primele decenii ale celui următor împotriva opresiunii interne, ca și a celei externe, îmbrăcînd un dublu caracter: social și național. Exponent al năzuințelor de veacuri ale poporului român, cu un pătrunzător simț politic și istoric, ce avea la bază o vastă experiență — diplomatică și militară —, Tudor Vladimirescu și-a

„a realiza întru tot dorințele și trebuințele poporului, surpînd ciocoismul și fanariotismul și înălțînd românismul la putere”, revoluția din 1821 a creat, totodată, o tradiție revoluționară, care a inspirat și a antrenat la luptă generațiile viitoare. Este și ceea ce răzbate din toate documentele emanate în timpul revoluției și din care reproducem, în cele ce urmează, cîteva pagini semnificative.

■ Or. DORINA N. RUSU

Documente de epocă

bazat acțiunea pe masele țărănești și orașenești, organizînd o armată puternică — Adunarea norodului — al cărei nucleu principal îl reprezentau pandurii, caracterizați drept „oameni viteji, cetezătorii și mai deprinși întru a purta și a minui armele”. În același timp, conducătorul revoluției de la 1821 a urmărit stringerea permanentă a legăturilor dintre românii de pe cele două maluri ale Milcovului, chemînd la unire, „într-un gînd și un glas”, pe toți muntenii și moldovenii, care sînt, după cum însuși se exprima, „de un neam și o lege”. De altfel, figura lui Tudor Vladimirescu s-a impus repede în conștiința contemporanilor căci, după cum menționa un martor al evenimentelor din 1821, „a ridicat un drept al nației, călcat de o sută cincizeci de ani de Poarta otomană”, revoluția, al cărei conducător a fost, prilejuind ample manifestări ale sentimentului național și în rîndul populației române din Transilvania, care-l așteptau cu încredere pe „crăișul Todoraș” să facă dreptate.

Deși înfrîntă, revoluția de la 1821 a înscris o pagină eroică în istoria luptei poporului român pentru libertate și progres. Ea marchează — după cum se arată în *Programul Partidului Comunist Român* — „inceputul istoriei moderne a României, un moment de cotitură în lupta pentru libertate și dreptate socială, pentru scuturarea jugului dominației străine și afirmarea drepturilor naționale ale poporului român”. Pe lângă faptul că a formulat revendicările și condițiile necesare progresului economic, social, politic, cultural și militar sau, după cum afirma Nicolae Bălcescu, și-a propus

11 februarie 1821.

Fragment din scrisoarea lui Tudor Vladimirescu către marele vornic Nicolae Văcărescu.

[...] Cînstită scrisoarea dumitali cu multă plecaciune am primit, din care alta nu înțeleg, fără decît văz că toate pornirile cele vrăjmășești ale mai marilor noștri care le-au pornit asupra patrii, le grămădești asupra-mi, ca și cînd eu aș fi făcut sau aș face vreun rău patrii mele. Ci pă semne dumneata pă norod, cu al cărora singe s-au hrănit și s-au poleit tot neamul boieresc, îl socotești nimic, ci numai pă jăfuitorii îi numeri patrie, măcar că eu nici asupra ceștii tagme nu sînt voitor de rău. [...]

Dar cum nu o socotiți dumneavoastră că patria să chiamă popoul, iar nu tagma jăfuitorilor! Și cer ca să-mi arăți dumneata ce împotrivire arăt eu împotriva popoului. Că eu alta nu sînt decît numai un om luat de către tot norodul țării cel amărit și dosădit din pricina jăfuitorilor, ca să le fiu chivernisitor în treaba cerrii dreptăților! [...]

THEODOR

Documente privind istoria României. Răscoală din 1821. Documente interne, vol. I, Editura Academiei, București, 1959, p. 258—259.

5 aprilie 1821.

Fragment din scrisoarea lui Tudor Vladimirescu către mitropolitul Țării Românești Dionisie Lupu și vel-vistiernicul Alexandru Filipescu-Vulpe.

Prea sfințe părinte mitropolit și prea cîstit dumitali boierule vel vistier!

[...] Prea sfinția ta și dumneatali trebuie [...] să aveți corespondențe cu dumnealor boieri moldoveni, ca unii ce sîntem de un neam, de o lege și supt aceeași stăpînire și ocrotiți de aceeași putere. Așadar, urmează să știți cele ce să fac acolo și să le vestim ceste de aici ca, fiind la un gînd și într-un glas cu Moldova, să putem ciștiga deopotrivă dreptățile acestor prîntipaturi.

ajutorindu-ne unii pre alții [...] Și de aveți vreo știre de cele ce să urmează la Moldova, înștiințați-mă, mă rog, și pre mine cel ce, așteptind cinstit răspuns, sint al prea sfinții tale și al dumitali prea plecată slugă.

THEODOR

Documente privind istoria României. Răscoala din 1821. Documente interne, vol. II. Editura Academiei, București, 1959, p. 33.

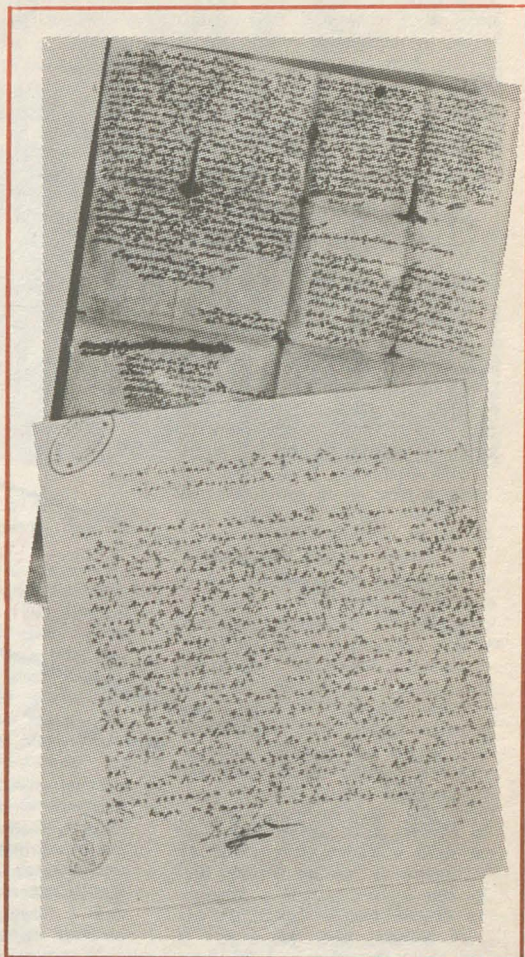
5 aprilie 1821.

Fragment din raportul notarului Makra Antal întocmit în urma anchetei întreprinse printre țărani hunedoreni.

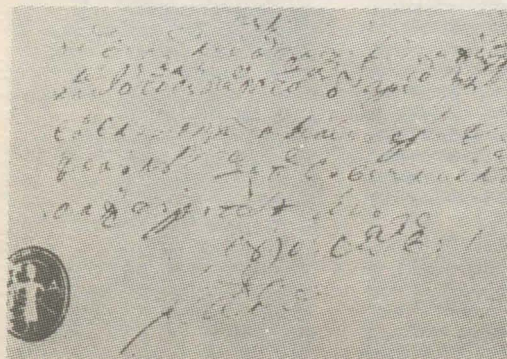
Domnule consilier guvernamental și comite [Alexie Nopcea din Silvașul de Sus],

[...] Nobilul Ștefan Magulitsi spune că iobagul numit Ignat Ungur din Sulighete amintește că au sosit porunci că nobilii, după cum au obținut noblețea prin arme, să caute s-o păstreze tot prin arme, pentru că un crăișor s-a ivit dinspre răsărit, ce-i drept nu cu mult popor, al cărui nume este Todoraș, dar se aude că [numărul celor adunați] crește din zi în zi; un altul vine din sus și, dacă se unesc, atunci li se va alătura destul popor; sârbătoarea lui Tudor, care cade marți în săptămîna mare, vor prăznui-o, fiindcă ziua aceasta e fixată ca Dumnezeu să-l ajute pe el în îndeplinirea planurilor sale. Atunci se va hotări lucrul; așa se vor purta cu nobilii cum se poartă acum în Țara Românească cu boierii [...]

[...] Un om în vîrstă, numit Adam Bedia, tot din Sulighete, obișnuiește de cite ori se adună mai mulți țărani la un loc să scoată totdeauna o bucată de hirtie în formă de scrisoare, pe care o ține în șerpar, cu toate că el nu știe carte, totuși, ca și cînd ar citi din ea, răspindește sub formă de publicație în fața poporului lucrurile scrise mai jos, așa cum a făcut vineri, în 30 martie [...]: „Se face înștiințare că de către răsărit s-a ridicat un crăiuș cu numele Todoraș, întii cu puțină oaste, dar din zi în zi ea sporește; pînă acum s-au adunat la vreo citeva sute și mii [...] și acum îi în

Reproducere după documente elaborate în timpul revoluției din 1821

Bilet de voie dat de Tudor Vladimirescu unor panduri, la 1 septembrie 1810. În colțul din stînga — „sigiliul comandurii lui” (Arhivele statului, filiala Dolj)

Țara Românească, isprăvește lucrul cu boierii și, de se va sfîrși lucrul bine acolo, pînă în paști o da și într-acoace, că un crăiuș o să vină din jos, ca să se întimpla laolaltă să facă și-aicea dreptate” [...]

Aceste vorbe foarte grave totdeauna, dar mai ales acum vrednice de o atenție specială, îndreptate anume spre răscularea poporului, n-am socotit nimerit să le cercetez în localitate, pe de o parte că astfel de cuvîntări primejdioase să nu se răspîndească în toată comuna și chiar în comunele vecine, iar pe de alta ca cercetarea lor să se facă cu mai multă autoritate, în prezența mai multor domni funcționari ai comitatului în ziua de 3 a lunii în curs. [...]

...supus serv, ANTONIU MAKRA, notarul comitatului

Cornelia Bodea, 1848 la români. O istorie în date și mărturii, vol. I. Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 66—69.

Teren de interferență a unor civilizații deosebite, teritoriul românesc a constituit, totodată, — prin *poarta invaziilor* — punct obligatoriu de trecere al populațiilor migratoare, atrase de bogățiile și strălucirea Imperiului roman și, apoi, obiect al tendințelor expansioniste ale statelor și imperiilor limitrofe în tot cursul evoluției de mijloc. Dunărea și gurile sale, precum și Marea cea mare — puncte de legătură și ferestre deschise spre lumea timpului — au concentrat, de timpuriu încă, interese contrarii, strategice, politice și economice, care s-au ciocnit cu realitățile românești, impunând istoriei oamenilor acestor locuri desfășurări deosebite.

Schimbarea raportului de forțe și a echilibrului european în secolul al XVIII-lea a afectat, din nou, direct și puternic, spațiul românesc. Situate în zona de confluență a intereselor militare și politice ale celor trei mari imperii — țarist și habsburgic, aflate în plină expansiune, și cel otoman, în continuu recul — în cursul secolului

străină, țările române, cu particularitățile care le sînt proprii, se angajează în ciclul dezvoltării europene, beneficiază de consecințele multiple ale *luminilor*. Activitatea pe plan politic, pentru introducerea *capitulațiilor* în dreptul public european, cea pe plan cultural, atît de generos reprezentată de *Școala ardeleană*, care sintetizează ideologia politică națională, se interferează cu lupta maseilor, a țărănimii, pentru dreptate socială și libertate națională. Prin marea ridicare la luptă condusă de Horea (1784) și, apoi, prin revoluția din 1821, masele, poporul își manifestă prezența în istoria modernă, afirmă existența națiunii române; aceeași, de o parte și de alta a Carpaților, impunînd-o în conștiința vremii. În același timp, în Principate, forțele

sugerate și impuse de românii înșiși, angajați în acțiuni complexe, sociale și politice, în lumea timpului.

Revoluția de la 1848 a reliefat din nou importanța acută, strategică și politică, a *problemei românești* apreciată drept „cheia de boltă a echilibrului european”. S-a constatat, limpede, măsura în care formarea unui stat românesc ar fi modificat echilibrul european, ar fi afectat *interesele* celor trei mari imperii limitrofe, care dețineau părți din teritoriile românești. Condamnarea cu violență a tendințelor pandacice românești în manifestul țarist din 19/31 iulie

LUPTA PENTRU UNIREA PRINCIPATELOR în contextul european

Prof. univ. dr. GHEORGHE PLATON

al XVIII-lea și în primele decenii ale secolului al XIX-lea, țările române devin teatru de operații militare, bază de aprovizionare și țintă a agresiunilor directe, suportă îndelungate ocupații militare, părți din teritorii le sînt răpite (Transilvania, 1699, Bucovina, 1775, Oltenia, 1718—1738, de Imperiul habsburgic, Basarabia este încorporată, în 1812, la Imperiul țarist); în Moldova și în Muntenia se instituie *regimul fanariot*, cea mai dură expresie a dominației politice a Porții otomane. Moldova și Muntenia, potrivit expresiei unui diplomat belgian, „au fost nu numai pradă, ci și monedă de schimb a învingătorilor. Pămînt bogat și ineputabil — continuă acesta — un adevărat grînar al abundenței pentru trupele țariste, Țara Românească și Moldova, după Ecaterina II, au reprezentat problema generală a tuturor invaziilor ruse împotriva Turciei, secretul și scopul tuturor agresiunilor”¹.

Mersul istoriei nu a putut însă să fie oprit. În ciuda dificultăților generate de dominația sau de stăpînirea

politice, grupate în *partida națională*, schițează strategia luptei românești adaptată condițiilor timpului. Încetul cu încetul, în cuprinsul larg al *problemei orientale* este limpede conturată o *problemă românească*. Lumea politică a timpului este tot mai mult convinsă de importanța ce o reprezintă pentru echilibrul politic european un stat românesc, realizat prin unirea Moldovei și Țării Românești. Totodată, atît diplomații interesați în rezolvarea problemelor strategice și politice esențiale ale timpului, cît și opinia publică iau cunoștință de acțiunile românilor, care-și afirmă unitatea și solidaritatea națională, își individualizează personalitatea, manifestînd, în pragul secolului naționalităților, dorința de a-și reconstitui unitatea în cuprinsul teritoriului strămoșesc al Daciei.

Dacă interesele strategice, politice și militare ale statelor europene angajate în *problema orientală* au menținut în actualitate *problema românească*, al cărei conținut principal îl reprezentau unitatea și independența Principatelor și organizarea lor modernă, dimensiunile acesteia au fost

1848, intervenția militară turco-țaristă în Moldova și Muntenia și atitudinea duplicitară a habsburgilor față de românii din Transilvania au reprezentat răspunsul dat opțiunii românești în favoarea unității și a independenței.

Războiul Crimeii (1853—1856) și înfrîngerea militară a Rusiei țariste, izolarea politică a Austriei și slăbirea Turciei, sprijinirea politicii naționalităților de către Franța lui Napoleon III, secondata de Prusia și de Sardinia, care luptau pentru propria lor unitate, au situat, din nou, problema unirii Moldovei și Munteniei pe primul plan al politicii europene, subliniind actualitatea, dar și acuitatea acesteia. Din nou, Dunărea și gurile sale sînt considerate drept „centrul de gravitație al lumii”, iar Unirea Principatelor „nodul gordian al problemei orientale”².

Unirea Moldovei și a Țării Românești, aprecia pe drept un ziar din Montpellier (Franța) „importantă prin ea însăși, prezintă un interes particular în funcție de atitudinea diferitelor puteri angajate. Ea poate să devină (noi spunem că devenise deja) o excelentă piatră de încercare pentru a servi la cunoașterea sentimentelor care animă cabinetele europene unele față de celelalte”³. În adevăr, importanța prin consecințele sale asupra echilibrului politic și strategic

24 Ianuarie 1859, dată memorabilă în istoria patriei, cind și Adunarea deputaților din Țara Românească votează, în unanimitate, alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domn al Principatelor Române Unite

în zonă, problema românească, la un moment dat — în vara anului 1857, mai ales, în legătură cu criza politică generată de falsificarea alegerilor pentru divanul ad-hoc în Moldova — a servit drept unitate de măsură a relațiilor dintre marile puteri, împărțite în două grupări unioniste și antiunioniste. În marile centre diplomatice ale vremii, pe scena politică a Constantinopolului, mai cu seamă, cele două grupări se confruntau deschis⁴. În jurul protagonistelor princi-

Revista franceză „L'illustration — journal universel”, una dintre prestigioasele publicații, care prin articolele publicate a susținut cu consecvență lupta dreaptă a poporului român pentru înfăptuirea Unirii

pale s-au grupat și puterile de rangul al doilea (Belgia, Spania, Neapole, Suedia, Grecia ș.a.).

Analizată prin prisma consecințelor sale pozitive, Unirea celor două Principate în anul 1859 a fost apreciată de diplomație sau de opinia publică de pe continent drept „o mare problemă a momentului, aflată în prima linie a naționalităților din Orient”; „cea mai rațională, cea mai dreaptă, și cea mai favorabilă pentru Principate și pentru liniștea Europei”; „un act de excelență politică”, „un real progres în civilizația Europei”. Se considera, chiar, că „destinul politic al acestor țări (al celor două Principate — n.n.) va exercita o mare influență asupra relațiilor și a comerțului european”⁵.

Cîntărită în consecințele sale asupra integrității Turciei și a Austriei — care desăfurau o altă de înverșunată rezistență, opunindu-se Unirii cu toate mijloacele — precum și în raport de viitoarele „interese” ale Imperiului țarist, un diplomat napolitan acreditat la Petersburg considera că problema Principatelor, a reorganizării acestora, „pare să fie chestiunea cea mai gravă și cea mai dificilă a momentului”⁶.

Puterile europene apreciau problema unirii Moldovei și Munteniei în raport cu interesele lor, în acord cu care se străduiau să găsească și să definitiveze soluțiile politice și diplomatice. Românii, însă, nu au putut admite ca viitorul lor național să fie lăsat la discreția unor interese străine. Acționînd în acest complicat și dificil context politic, factorii de decizie ai luptei naționale, cu sprijinul puternic al întregii națiuni, au

impus soluțiile naționale punînd Europa în fața faptului împlinit.

Act cu importante consecințe internaționale, Unirea din 1859 ar fi fost de neconceput fără intervenția energică, „liberă și spontană, a întregii națiuni”⁷. În polida soluțiilor impuse de diplomație, în aplauzele opiniei progresiste europene, națiunea română și-a impus voința înfăptuind România. Pe drept, așa cum a apreciat Mihail Kogălniceanu, unul dintre marii citori ai actului național, Unirea este opera românilor; este „actul energic al întregii națiuni”.

¹ Gh. Platon, „Le „problème roumain” et le „problème oriental” dans la première moitié du XIX-e siècle. Interférences et implications, in „Revue Roumaine d'Histoire”, t. XVIII, 1979, 2, p. 376 și Hurmuzachi, XVIII, p. 374.

² Acte și documente relative la istoria renașterii României, VII, p. 251. 256-257.

³ Gh. Platon, Lupta românilor pentru unitatea națională. Ecouri în presa europeană (1855-1859). Edit. Junimea Iași, 1974, p. 266.

⁴ Idem. Reacții și atitudini în cercurile diplomatice din Constantinopol față de Unirea Principatelor, in „Revista de istorie”, t. 28, 1975, nr. 7, p. 1085-1090.

⁵ Gh. Platon, Unirea Principatelor și Belgia, in vol. Unirea Principatelor și puterile europene, Edit. Academiei R.S.R., București 1984, p. 103.

⁶ Pasquale Buonincontro, L'unione dei Principati Danubiani nei documenti diplomatici napoletani 1856-1859, Napoli, 1972, p. 107.

⁷ Expresia îi aparține ilustrului publicist francez Saint-Marc Girardin.

În ajunul CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL: din rapoartele atașatilor militari români (II)

În martie 1939, Cehoslovacia a fost cotoplită de agresorii hitleriști, care au făcut încă un pas spre frontierele României, amenințându-i direct integritatea și suveranitatea națională.

Garanțiile anglo-franceze date la 31 martie aceluși an Poloniei și la 13 aprilie României, Greciei și Turciei nu constituiau elemente hotărâtoare care puteau să frîneze acțiunile agresive ale naziștilor.

Atașajii militari români își dădeau seama că Germania hitleristă nu se va opri în acțiunea sa de cucerire a „spațiului vital” și, de aceea, ei căutau răspunsuri unor întrebări ce reveneau cu tot mai mare insistență în rîndurile opiniei publice românești și a cercurilor guvernamentale de la București: se va îndrepta Germania spre un nou război mondial? Care vor fi noile direcții de acțiune și expansiune ale puterilor Axei? Ce soartă va fi rezervată României în această situație?

Locotenent-colonelul Gheorghe Petrescu, atașatul militar român la Roma, înaintea instalării sale în acest post. la sfîrșitul lunii martie 1939 a primit însărcinarea din partea Secției informații din Marele Stat Major să efectueze o călătorie de informare la Londra și Paris pentru a constata poziția celor două guverne față de România în condițiile noului act de agresiune comis de Germania și ca urmare a semnării acordului economic româno-german. Constatarea acestuia a fost că România nu se poate baza pe un sprijin anglo-francez, decît de conjunctură, în cazul unei agresiuni militare directe din partea Germaniei. Iată ce raporta ofițerul român la întoarcerea sa în țară: *„Insistența Angliei și chiar a Franței de a forma un front la Est contra Germaniei nu este cauzată de dorința de a stăvili expansiunea germană spre Est. Această expansiune ar fi chiar dorită de Axea Londra-Paris, dacă acest lucru ar satisface Germania și Italia și prin aceasta și-ar asigura integritatea lor continentală și colonială. Dar Anglia și Franța sînt perfect informate asupra intențiilor italo-germane care au velleități mult mai mari și care caută neapărat declanșarea unui război în acest an, fiind sigure că îl vor câștiga.*

În aceste condițiuni, Anglia în special, socotește absolut necesar pentru pregătirea războiului de lungă durată, care să aducă victoria Axei Londra-Paris, să câștige timp prin atragerea spre Est a unor importante forțe germane, astfel ca să poată da posibilitatea atît Franței cît și Angliei să-și desăvîrșească instrumentul lor de război, care să le dea victoria sigură, scontată, și care va duce la altă așezare a Europei”.

În condițiile de nesiguranță pentru securitatea României create de cursul vertiginos al evenimentelor politico-militare în centrul Europei, atașatul militar român la Ankara, locotenent-colonelul Traian Teodorescu, considera de datoria sa să raporteze Marelui Stat Major că „[...] va veni rîndul și României [...] să înfrunte tendințele de expansiune politico-economică ale Germaniei [...] În așteptarea acestor evenimente, datoria noastră – a Înțelegerii Balcanice – este să strîngem legăturile, să fim tari, foarte tari pentru ca Germania să se găsească în fața unor forțe pe care să nu le poată subjugă”.

Precipitarea măsurilor politice și militare, precum și alte indicii arătau atașajilor militari români care va fi noul obiectiv imediat în calea agresorului german. Există convingerea în rîndul acestora că o agresiune directă a Germaniei împotriva Poloniei, care se bucura de garanțiile oferite de Anglia și Franța, ar duce în mod inevitabil la declanșarea unei noi conflagrații mondiale. Încă la începutul verii anului 1939, într-o sinteză informativă privind situația politico-militară a Germaniei în ultimii doi ani, atașatul militar român la Berlin, colonelul Titus Gîrbea, raporta conducerii armatei la București: „Polonia este astăzi numai unul din obiectivele succesive ale politicii sale (Germaniei — n.n.) în Centrul și Estul Europei. Pe această direcție de efort a politicii germane sîntem și noi tot atît de interesați, iar soarta Poloniei este desigur o preocupare de seamă a conducerii noastre. Va fi ea înfrîntă și adusă în sfera de influență germană după formula unui acord? Va fi ea îngenunchiată și tutelată după formula unui protectorat? Sau se va opune și va provoca războiul? (...)

În desfășurarea tensiunii și atmosfera atît de încărcată, peste informațiile, faptele și logica lor un act violent s-ar produce și cu o scînteie se poate aprinde conflagrația europeană. (...) În această ipoteză Germania are toate șansele să iasă înfrîntă, regimul s-ar dărnici sigur, odată cu el cel de-al III-lea Reich și ar arunca poporul german într-o nouă dezamăgire, cea mai amară și cea mai grea ca urmări din cele ce a cunoscut în istoria lui”.

Într-adevăr, agresiunea germană de la 1 septembrie 1939 asupra Poloniei a dus la declanșarea celui de-al doilea război mondial, care a avut consecințe atît de devastatoare pentru întreaga omenire și care s-a soldat cu consecințe nefaste asupra poporului german.

Declanșarea războiului și modul de desfășurare a acestuia în faza inițială au demonstrat României că se află tot mai singură în fața agresiunii Germaniei și a celorlalte țări revanșarde. Garanțiile anglo-franceze se dovedeau neeficiente în fața forței. Spre sfîrșitul anului 1939 și începutul lui 1940, presiunile germane asupra României pentru a o atrage în sfera sa de influență s-au intensificat simțitor.

Românii simțeau nevoia revitalizării Înțelegerii Balcanice. În acest scop Marele Stat Major a însărcinat, la începutul anului 1940, pe colonelul Traian Teodorescu, atașatul militar român la Ankara, să tatonaze pe fîngă Marele Stat Major al armatei turce posibilitatea punerii în aplicare a acestei înțelegeri. Datorită poziției Iugoslaviei, care se temea de o intervenție armată directă din partea Germaniei, nu s-a putut ajunge la un rezultat concret⁴. Ultima reuniune a reprezentanților țărilor ce făceau parte din această alianță a avut loc la 2—4 februarie 1940 și s-a terminat fără a se ajunge la un acord comun.

Spre vara anului 1940, la București s-a format tot mai mult convingerea că Anglia și Franța nu vor putea interveni concret în sprijinul României în cazul că va fi amenințată de o agresiune. În acest sens, în primăvara anului 1940, atașatul militar român la Ankara raporta că în urma unei discuții pe care a avut-o cu șeful Misiunii Militare Franceze în

Turcia, generalul d'Arboneau, acesta a recunoscut că: „În eventualitatea unui conflict germano-româno-sîrb, un ajutor puternic franco-englez nu va putea interveni”⁵.

În condițiile capitulării Franței și presiunilor ultimative ce se exercitau asupra țării, la 1 iulie 1940, guvernul Tătă-răscu s-a văzut nevoit să renunțe la garanțiile franco-britanice din aprilie 1939 și la 4 iulie să cedeze locul guvernului progerman prezidat de Ion Gigurtu.

Presiunile germane și italiene privind revizuirea frontierelor României în folosul Ungariei horthyste și Bulgariei au crescut. Încă în luna iulie 1940, colonelul Mihail Corbuleanu, atașatul militar român la Roma, raporta: „Revendicările teritoriale ale vecinilor noștri (...) vor lua o formă concretă și vom fi siliți să acceptăm soluțiile pe care Axa Roma-Berlin le va găsi pentru satisfacerea lor după așa-zisa «justiție» izvorită din concepția celor doi dictatori ai Italiei și Germaniei”⁶.

La 30 august 1940, Ribbentrop și Ciano impuneau odiosul dictat de la Viena prin care României i se răpea un teritoriu cu o suprafață de aproape 43 500 km² și o populație de 2 667 000 locuitori, în majoritate români.

Ca urmare a acestei situații, Secția informații din Marele Stat Major a transmis atașajilor militari un ordin pătruns de un adînc spirit patriotic, menit să fie o călăuză de bază în activitatea și conduita de viitor a acestora. Iată cum suna acesta: „În împrejurările grave prin care trece țara, cu frontierele sfîrșite și situația economică precară (...) este o datorie sfîntă ca, în primul rînd ofițerii, prin întreaga lor viață și atitudine, să constituie un permanent exemplu de demnitate, un îndreptar de corectitudine și sobrietate. (...) Dacă această atitudine constituie un imperativ pentru ofițerii din țară, pentru cei ce se află în străinătate ea devine un înalt comandament de conduită morală. (...) Este de la sine înțeles că acolo unde va fi auzit graiul românesc și va fi văzută uniforma noastră militară ochii tuturor vor fi aținți, căutînd să iscodească atitudinea și gestul nostru. (...) Azi, cînd trupul națiunii noastre este singurat și cînd amenințarea frontierelor noastre ciopîrșite nu a încetat a exista, ofițerii în primul rînd trebuie ca prin modestie, prin natura acțiunii lor să reprezinte imaginea fidelă a țării lor”⁷.

Cuvîntul de ordine cu care se încheie această circulară glăsuia astfel: „Grupaj în semn de solidaritate, vorbind puțin și muncind mult, ofițerii trebuie să fie în primele rînduri ale luptei pentru salvarea independenței și integrității teritoriale a țării”.

■ Locotenent-colonel ANGHEL FILIP

¹ Arh. Statului București, F.I., dosar nr. 23008, vol. 5, p. 49.

² Arh. M.Ap.N., fond M.St.M., dosar nr. 5/1939, p. 19.

³ Arh. M.Ap.N., fond M.St.M., dosar nr. 22/1938-1940, p. 81-82.

⁴ Arh. M.A.E., fond Înțelegerea Balcanică, Probleme militare, 1937, 1940, vol. 37, p. 300 și urm.

⁵ Arh. M.Ap.N., fond M.St.M., dosar nr. 22/1938-1940, p. 81-82.

⁶ Arh. M.Ap.N., fond M.St.M., dosar nr. 12/1940, p. 79.

⁷ Arh. M.Ap.N., fond M.St.M., Documentar cu acte normative privind îndatoririle atașajilor militari români.

Vechimea și continuitatea poporului român

(urmăre din pag. 3)

între oameni și națiuni. „Muncitorimea română a legat încă de la începutul organizării sale cauza bunăstării sale de cauza propășirii generale a țării, de dezvoltarea ei de-sine-stătătoare pe calea progresului economic și social, a Independenței și suveranității”.

Făurirea, la 8 Mai 1921, a Partidului Comunist Român pe temelia unirii forțelor muncitorești revoluționare, socialiste, precum și noile condiții create pentru organizarea și acțiunea clasei muncitoare au ridicat pe un plan superior lupta masei populare — făuritoare de istorie — pentru libertate, independență, dreptate socială și națională, pentru păstrarea ființei și integrității patriei. „Partidul Comunist Român — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — își trage seva și vitalitatea din glorioasa istorie de milenii a poporului nostru, din toate evenimentele și luptele desfășurate de-a lungul vremurilor; el își afirmă hotărîrea de a asigura, în nolle condiții istorice, dezvoltarea continuă, pe o nouă treaptă, a civilizației și vieții întregului nostru popor, de-a-l făuri un viitor demn și liber, viitorul comunist”. Fiind exponentul celor mai înalte aspirații ale poporului român, identificîndu-și țelurile de acțiune socială și națională cu ale întregii națiuni, partidul nostru comunist a

străbătut, încă de la crearea sa, un drum de lupte încărcat de glorie care acum, în anul jubiliar al celei de-a 65-a aniversări, relevă deosebita putere, forța sa de mobilizare a comunistilor, a tuturor cetățenilor patriei în ampla operă de construcție socialistă, unitatea indisolubilă a poporului în jurul partidului, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Este meritul nepieritor al Partidului Comunist Român că, de la început, s-a situat în fruntea maselor în toate momentele luptei, ale creației istorice, culminînd cu organizarea și conducerea revoluției române de la 23 August 1944, apoi a actului instaurării primului guvern revoluționar muncitoresc-țărănesc la 6 Martie 1945, al proclamării Republicii la 30 Decembrie 1947, conducînd apoi cu clarviziune științifică marile procese de transformare revoluționară a țării și societății noastre, făurind astăzi cu poporul și pentru popor, în minunata noastră vatră strămoșească de dăinuire și continuitate, istoria nouă a patriei, istoria socialismului și comunismului.

Iar dacă astăzi trăim ardent prezentul la flacăra conștiinței și dăruirii revoluționare, dacă ne proiectăm cuceritori viitorul așa cum îl dorim noi, cum îl dorește întreaga națiune română, acestea toate le datorăm gloriosului nostru partid comunist și strălucitului conducător, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care ne-au redat istoria națională adevărată, îndemnîndu-ne să ne raportăm în toate marile acțiuni pe care le întreprindem la învățămintele acestei istorii la fel de glorioase și minunate așa cum este întregul popor român.

Adevăruri fundamentale ale istoriei naționale

PĂSTRAREA NEȘTIRBITĂ A VETREI STRĂBUNE —

*obiectiv fundamental
al doctrinei
luptei întregului popor
pentru apărarea patriei
la români*

General-locotenent dr. ILIE CEAUȘESCU

Puternic ancorată în realitățile și opțiunile românești contemporane, doctrina noastră militară se constituie în același timp într-o sinteză nemijlocită a unei experiențe istorice certificată încă de la primul izvor scris ce-i menționează pe strămoșii poporului român. Astfel, într-o devenire ce se autentifică printr-o neîntreruptă continuitate cu „*cei mai viteji și mai drepți dintre traci*”, geții, care, conform mărturiilor părintelui istoriei Herodot, s-au opus, acum 2 500 de ani, uriașei armate persane condusă de regele Darius, izvoarele istorice consemnează unanim una din caracteristicile ce s-au detașat în obiectiv fundamental al eforturilor militare ale românilor — apărarea gliei străbune.

Înfrățiți „*cu codrii, riurile și văile*”, românii și-au apărât cu bărbăție glia, răminind neclintii aici, pe Carpați, la Dunăre și Marea Neagră, pe pământurile moștenite de la daci, în ciuda tuturor vicisitudinilor cărora au trebuit să le facă față cu eroism.

Parcursind mai multe etape în raport cu epocile de dezvoltare economică și socială, cu evoluția factorilor politici interni și externi, lupta pentru apărarea spațiului carpato-danubiano-pontic de agresiunile și ingerințele străine a cunoscut diferite forme și procedee de conducere ce s-au constituit într-un imens tezaur de faptă și gândire militară, rod al experienței nenumăratelor generații ce s-au succedat de-a lun-

gul veacurilor asigurând propășirea liberă a poporului nostru. „De la formarea de către Burebista în secolul I înaintea erei noastre a statului dacic centralizat — arată secretarul general al Partidului Comunist Român — de la epoca înfloritoare a societății dacice a lui Decebal și apoi de-a

lungul a două milenii de existență pînă în ziua de azi poporul nostru a trebuit să ducă lupte grele pentru a-și constitui și apăra ființa proprie, entitatea națională”¹.

Dragostea de pămîntul pe care s-au născut și cu care s-au identificat a conferit strămoșilor

Strămoșii
(pictură
de Aurel Nedel)

Lupta de la Ro-
vine din anul 1395
în care oștile lui
Mircea cel Bătrîn,
domnul Țării Romă-
nești, au obținut o
mare victorie împo-
triva armatei sulta-
nului Baiazid (repro-
ducere după o lu-
crare de M. Mus-
tafă)

noștri acea extraordinară vitalitate istorică, voința de neclintit de a dura, nesupunându-se ocupației și dominației străine, cu prețul unor imense jertfe umane și materiale. Înscriind drept coordonată principală a efortului militar apărarea teritoriului și organizării social-politice proprii, însăși alcătuirea ostășească românească a fost de la începuturi astfel rostuită încât să răspundă obiectivului major stabilit. Obligați să se confrunte permanent cu invadatori puternici, din punct de vedere militar, strămoșii noștri au intuit, elaborat și folosit cu eficiență metoda angajării în masă a populației în luptă. Artă războiului întregului popor a fost necesară și posibilă în condițiile caracterului drept, de apărare al războaielor purtate de români, ceea ce a permis angajarea tuturor claselor și păturilor sociale, realizându-se astfel efortul militar generalizat la scara întregii societăți. Legitimitatea războaielor purtate, rezultată și din caracterul lor nonagresiv, s-a reflectat în orientări doctrinare exclusiv defensive ce și-au pus amprenta factorului asupra componentelor factorului de putere, imprimându-i una și aceeași caracteristică exprimată prin mobilizarea întregului potențial uman, indiferent de formularea sub care aceasta a fost identificată de-a lungul timpului — **poporul înarmat; oastea cea mare; națiunea armată; războiul întregului popor.**

Caracterul nonagresiv, defensiv al doctrinei militare românești s-a reflectat și în măsurile inițiate, în epoci și cu mijloace diferite, pentru echiparea operativă a teritoriului. Astfel, chiar și o analiză sumară a sistemelor defensive preconizate și realizate fie de geto-daci, fie în perioada medievală sau între cele două războaie mondiale, spre exemplu, evidențiază linii directoare comune ce își propuneau protejarea spațiului de viață al unuia și aceluiași popor. Sistemul de cetăți geto-dac, cel edificat pe parcursul evului mediu sau planurile și lucrările de fortificații efectuate în ajunul celui de-al doilea război mondial trasează aceleași fronturi spațiului carpato-danubiano-pontic ca și linii interioare de rezistență. Cunoașterea perfectă a terenului, exploatarea condițiilor oferite de un teatru de operații ce cuprindea variate forme și acoperiri de teren — șesuri, dealuri și munți puternic compartimentați, păduri întinse, mlaștini și ape —, fiecare cu particularitățile sale, utilizabile ca obstacole naturale, s-au adăugat factorilor de putere ce au conferit forța de nezdrunțat luptei pentru apărarea vetrei străbune. Se poate spune, fără teama de a greși, că factorul geografic, indiferent de epocă, și-a pus amprenta asupra strategiei și artei militare românești, războiul întregului popor pentru apărarea patriei configurându-și procedeele, soluțiile și

formele de luptă prin punerea în valoare a avantajelor terenului. Analiza confruntărilor acțiunilor militare pe care strămoșii românilor au fost obligați să le poarte pentru apărarea gliei străbune sau a planurilor de apărare a teritoriului țării concepute la Marele Stat Major în perioada interbelică oferă, dincolo de natura mijloacelor destinate purtării sale, imaginea aceluiași model de război în care rezistența în fața invadatorilor era angajată la fronturi, pe obstacolele naturale întărite cu amenajări genitice, și apoi pe linii și direcții interioare pentru uzarea adversarului până la atingerea reperelor „reduitului transilvan” unde era desfășurată bătălia decisivă. „Modelul războiului” de apărare, peren la nivelul concepțiilor strategice ale tuturor veacurilor, nu a generat însă șablonarea acțiunilor de luptă. Pe planul artei militare, desfășurarea confruntărilor în spațiul românesc evidențiază utilizarea tuturor genurilor și formelor de manevră — simpla și dubla învăluire, întoarcerea, hărțuirea, lovirea inamicului prin surprindere, atacuri pe timp de noapte, lovitură de flanc sau din spate, ambuscada —, ridicarea de obstacole în calea invadatorilor, producerea panicii, inducerea în eroare și crearea de diferite situații pentru derutarea adversarilor.

Ilustrativă pentru maniera de purtare a unui astfel de război

În anul 1475, la Podul Înalt, lângă Vaslui, românii conduși cu iscusință de către Ștefan cel Mare înfrâng armata otomană cotropitoare, mult mai numeroasă, trimisă de sultanul Mahomed al II-lea (reproducere după un basorelief de pe monumentul lui Ștefan cel Mare din municipiul Iași)

în care oștile invadatoare erau supuse unor atacuri continui, trebuind să facă față la acțiuni de luptă combinate, este mărturia unui document de epocă ce consemna tribulațiile oastei de invazie a lui Mahomed al II-lea în confruntările cu Vlad Țepeș: „pregătindu-și cițiva călăreți, noaptea, foarte adesea (sau) ziua de cele mai multe ori ieșea din păduri pe drumuri oculte și poteci cunoscute și nimicea pe neașteptate pe mulți turci fie în căutarea hranei, fie depărtați mai mult de trupă: uneori ataca tot grosul lor pe când nu se așteptau nicidecum la aceasta și după ce răpunea pe mulți, pînă să se adune fugea iarăși în păduri și nu-l lăsa pe dușman să dea luptă în condiții egale”².

Caracterul defensiv al doctrinei românești, subordonarea politicii militare numai și numai scopului fundamental al apărării sau refacerii integrității teritoriale se reflectă cu putere și în actele de politică externă, în principiile ce au stat la baza colaborării și relațiilor promovate de români cu alte popoare. Conducind uriașul efort militar făcut de poporul său pentru a rezista în fața presiunilor exercitate de Imperiul roman, Decebal se adresa vecinilor săi spunându-le, după cum menționa Dio Cassius, „că dacă-l vor părăsi pe dinșul și ei vor fi în primejdie, că mai ușor și mai sigur își vor păstra libertatea, ajutându-l în luptă, înainte ca el să fi suferit vreo nenorocire. Însă privind nepăsători cum sînt nimiciți dacii, mai pe

urmă vor ajunge ei înșiși robi, căci vor rămîne fără aliați”³. La aproape 1400 de ani de la evenimentele consemnate, un alt conducător de seamă al poporului nostru, Ștefan cel Mare, după ce înfrinsese oștile otomane în bătălia de la Vaslui, se adresa principilor Europei: „Auzind despre aceasta, păgînul împărai al turcilor își puse în gînd să-și răz-bune și să vie, în luna lui mai, cu capul său și cu toată puterea sa împotriva noastră și să supună țara noastră care e poarta creștinătății pe care Dumnezeu a ferit-o pînă acum. Dar dacă această poartă care e țara noastră va fi pierdută — Dumnezeu să ne ferească de așa ceva — atunci toată creștinătatea va fi în mare primejdie”⁴.

Dincolo de învelișul ideologic specific epocii, formulările utilizate evidențiază aceeași preocupare ce izvoră dintr-un adevărat program de politică externă, rezultatul a unei concepții ce se întemeia pe convingerea că fiecare popor are dreptul de a trăi liber și că apărîndu-și propria țară contribuie la apărarea libertății altora. În virtutea acestor obiective, toate tratatele internaționale încheiate de români au vizat numai și numai apărarea sau eliberarea propriilor teritorii. Referindu-se la principiile politicii externe a României în perioada interbelică, Nicolae Titulescu, la 17 iulie 1936, arăta: „Declar că oricine garantează hotarele României și pe acelea ale aliaților noștri este aliatul nostru de drept. Eu nu fac o alegere în-

tre gloanțele care s-ar putea îndrepta spre țara noastră. Eu vreau ca România să trăiască. Și va trăi, căci acțiunea ei nu consistă în a substina o ostilitate unei alte ostilități, ci în a suprapune o prietenie peste o altă prietenie”⁵.

Pentru apărarea pămîntului sfînt al țării nici un sacrificiu nu era prea mare. Tactica pămîntului pirjolit aplicată de Dromichete în fața puternicelor falange macedonene conduse de regele Lysimach pentru a le crea o situație strategică în care singura ieșire s-a dovedit a fi pentru acestea capitularea, rezultă din nestrămătată credință a legendarului rege al geților, că pe „meleagurile” stăpînite de poporul său „orice oaste străină nu poate afla scăpare sub cerul liber”⁶. Moștenită de la geto-daci, dragostea neșărmurită față de pămîntul scump al patriei a fost izvorul și țaria ce a alimentat continuu rezistența opusă de români de-a lungul mileniilor tuturor invaziilor, ie-a dat forța de a renaște și impune vieții politice a lumii, atît în vremuri de restriște cit și în momentele de apoteoză ce au consacrat un popor și o țară. „În cele mai grele timpuri — subliniază secretarul general al Partidului Comunist Român —, înaintașii nu și-au părăsit pămîntul unde s-au născut ci înfrîndu-se cu el, cu munții și cîmpiile, cu riurile și codrii falnici au rămas neclintîți pe aceste meleaguri, apărîndu-și ființa, dreptul la existență liberă”⁷.

Istoria românilor abundă în exemple în care oști „câtă frunză și iarbă” au fost obligate la retrageri rușinoase după ce au simțit din plin efectele condiționărilor logistice ale acelor „*terrae desertae*” menționate de istoricii antici și cronicarii medievali. Venite cu gânduri de pradă sau planuri de instăpânire, puternicele oști ale regatelor sau imperiilor vecine erau obligate să înainteze sub presiunea unor atacuri continui, printr-un teritoriu care, vestit prin bogăția sa, li se înfățișa complet devastat, cu satele și holdele arse, fîntinile otrăvite, populația retrasă sau ascunsă în păduri și locuri inaccesibile agresorului. Descriind efectele acțiunilor întreprinse de Ștefan cel Mare pentru a lovi sistemul logistic al uriașei armate de invazie condusă de inusuși Mahomed al II-lea, cuceritorul Constantinopolului, în campania din 1476 a războiului moldo-otoman, Giovanni Maria Angiolello, vistiernicul sultanului, consemna: „*noi am intrat în țara /Moldovei — I.C./ unde am găsit toate satele și așezările părăsite și ogoarele arse, deoa-rece contele Ștefan, dîndu-și seama că nu va putea ține piept sultanului, se gîndise să izbindească în alt chip. Ștefan a po-*

runcit ca toate grînele să fie tăiate, și pînă și /papura — I.C./ din mlaștini, și, după ce s-au tăiat ierburile și grînele, a pus să fie totul ars astfel că sultanul a rămas păcălit deoarece crezuse că găsește țara îmbelșugată de grîne și pășuni, cum este ea într-adevăr, și a găsit-o deșartă de oameni și pretutindeni se ridica un praș de cărbune într-aii încît umplea cerul de fum, și de cite ori ajungeam la popas eram cu toții negri la față și de asemenea și hainele noastre de sus pînă jos pătimeau. Pînă și caii se sufocau din cauza prafului ce le intra pe nări”⁸.

Să-ți arzi bogățiile obținute prin muncă grea și cinstită este un act ce depășește prin semnificații utilitatea militară imediată. Devastarea propriului teritoriu în fața oștilor invadatoare evidențiază credința și conștiința ce i-a însoțit pe români că numai liberi și independenți pot să-și edifice o țară. Bunurile se pot pierde, ca și oamenii au existență limitată în timp, valoarea perenă a fost întotdeauna țara pe care strămoșii noștri s-au străduit s-o apere, să o transmită întreagă urmașilor, iar atunci cînd a fost ciuntită să o reîntregească în fruntariile ei fi-rești. Răspunzînd solilor trimiși

de conducătorul triburilor ungare, care reușiseră să se instăpînească în Panonia și își îndreptau privirile acaparatoare spre Transilvania, Menumorut, conducătorul formațiunii statale românești cu centrul la Biharea, exprima un crez politic în care apărarea teritoriului era considerată misiunea sacră primită de la strămoși. „*Spuneți lui Arpad, ducele Ungariei, domnului vostru. Datori îi sîntem ca un amic unui amic, cu toate ce-i sînt necesare, fiindcă e un om străin și duce lipsă de multe. Teritoriul însă ce l-a cerut buneii voinește a noastre nu i-l vom ceda niciodată, cită vreme vom fi în viață. Și ne-a părut rău că ducele Salanus i-a cedat un foarte mare teritoriu, fie din dragoste, cum se spune, fie de frică, ceea ce se tăgăduiește.*

Noi însă, nici din dragoste, nici de frică, nu-i cedăm din pămînt, nici cit un deget, deși a spus că are un drept asupra lui. Și vorbele lui nu ne tulbură inima că ne-a arătat că descinde din neamul regelui Atila /.../ Și chiar dacă acela a răpit prin violență această țară de la strămoșul meu, acum însă /.../ nimeni nu poate să mi-o mai smulgă din mîinile mele”⁹.

Acum mai bine de o mie de ani, un conducător de voievodat românesc avea conștiința dreptului istoric al românilor de a fi singuri stăpînitori pe teritoriul pe care s-au format ca popor, efemerele stăpîniri ale migratorilor nefiind privite decît ca momente nesemnificative ale unui proces în care țara a rămas a acelor care o edificaseră înaintea lui Atila sau altora ca el ce s-au pierdut în negura timpului, rămînînd simple consemnări ale unor vremi de tristă amintire.

Apărători și integritori de țară acesta este stindardul sub care au luptat toți marii voievozi ai românilor, impunîndu-se astfel și conștiinței invadatorilor obligați să-și recunoască înfringerile. Impresionat de rezistența cu care au luptat oștenii români și de iscusința și calitățile de comandant dovedite de Vlad Țepeș, Mahomed al II-lea declara că „*nu poate să ia țara unui bărbat care face lucruri atît de mari și mai presus de fire*”¹⁰. La rîndul său Matia Corvin, referindu-se la luptele de apărare purtate de români împotriva expansiunii otomane, scria: „*ei /românii — I.C./ au rezistat și rezistă*

Bătălia de la Călugăreni din anul 1595 purtată de oastea română condusă de Mihai Viteazul avea să devină — cum va scrie marele nostru istoric N. Bălcescu — „briliantul cel mai strălucit al gloriei române” (reproducere după tabloul „Călugăreni” de Valentin Tănase)

încă la frontiera cu Turcul și se împlinesc acum o sută de ani de cînd turcii luptă în toată vremea împotriva acestei patrii și pînă acum mai că nu i-au pricinuit vreun rău și doar Dunărea-i desparte pe unii de ceilalți¹¹.

Ștefan cel Mare, domnul român care a purtat cu vitejie numeroase războaie pentru apărarea țării sale, de cele mai multe ori singur, fără ajutorul promis de la aliații săi, îi comunica dogelui Veneției, în anul 1477, că dacă nu va fi ajutat „ori această țară va pieri desigur, ori voi fi silit, de nevoie, să mă supun păgînilor. Lucrul acesta însă nu-l voi face niciodată, voind mai bine de o sută de mii de ori moartea, decît aceașă”¹². Adresîndu-se în același spirit ce a călăuzit gîndul și fapta domnilor români dintotdeauna, al iubirii de țară, Neagoe Basarab îl sfătuia pe fiul său Theodosie: „Deci de vor veni asupra voastră vrăjmașii voștri și veți vedea că sînt cu putere mai mare decît voi, iar priiancii voștri vă vor îndemna să mergeți asupra lor fără de vreme sau să

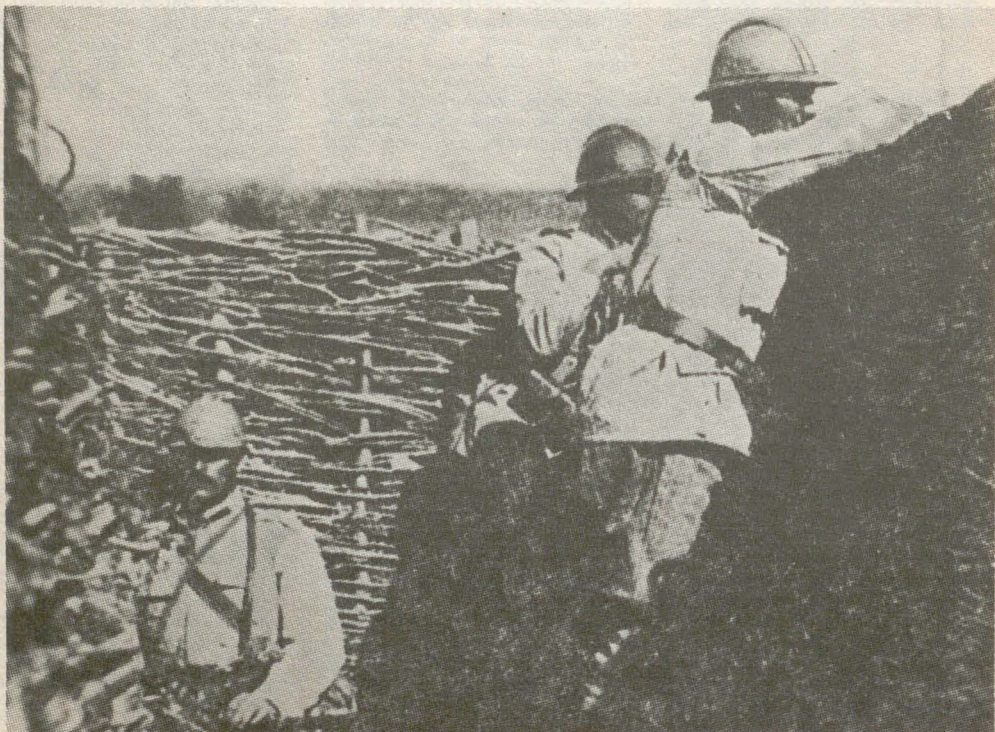
vor sperea ca să eșiți afară din țara voastră, să pribegiți, pre acei priiateni și îndemnători ai voștri să nu-i credeți, că nu vă voiescu binele (...) Pentru-aceia să nu faci așa, că mai bună iaste moartea cu cînte, decît viața cu amar și cu ocară”¹³.

Nu a existat „amar” și „ocară” mai mare pentru domnitorii români decît pierderea țării și nici „cînte” mai mare decît a muri pentru apărarea acesteia. Numai pornind de la această credință și resorturile ce o determinau se pot înțelege necentenitele ridicări la luptă ale românilor împotriva tuturor acelor care încercau să-și întindă granițele imperiale și asupra spațiului carpato-danubiano-pontic. Numai așa se poate explica „miracolul” continuității neîntrerupte a statalității românești autonome în vremuri în care poporul nostru a fost obligat să facă față presiunilor concentrice exercitate de trei mari imperii ale timpului. „Mai bine să ne mînnînce cîinii pămîntului nostru decît pre alte locuri

streine să izidim”¹⁴ îi scria, la 18 august 1657, Gheorghe Ștefan, domnul Moldovei, lui Constantin Șerban, domnul Munteniei, exprimînd în fapt opțiunile proprii întregului popor român.

Pentru apărarea și întregirea României medievale, unificatorul acesteia, Mihai Viteazul, n-a „cruțat” cum se exprima el însuși „nici cheltuieli, nici osteneală, nici singe, nici însăși viața mea, ci am purtat războiul așa de multă vreme singur, cu sabia în mînă, fără să am nici fortăreață, nici castele, nici orașe, nici cel puțin o casă de piatră unde să mă pot retrage”¹⁵. Lung este șirul voievozilor care au înțeles să „plătească cu capul” în lupta de apărare a integrității și independenței patriei lor, nenumărate sînt consemnările în care sînt menționate arderi de sate, tîrguri și orașe, distrugerii de cetăți de către oștile ce au invadat teritoriul strămoșesc, dar nimic nu a putut să înfrîngă credința românilor într-o țară liberă și unitară în fruntariile ei naționale fi-rești, pentru că această credință

Cu aceeași vitejie moștenită din străbuni s-au luptat ostașii noștri pentru pămîntul țării, pentru libertate, pe Valea Prahovei, la Mărășești, Mărăști sau Oituz în războiul din 1916—1918

era în cugetul și simțirea întregii nații. La 1784, Horea, țăranul iobag din Munții Apuseni, ridică lăncile de luptă impunându-se în fața contemporanilor de pretutindeni drept un autentic „*rex Daciae*”. La 1821, Tudor Vladimirescu făcea apel la locuitorii județelor „*ciți sînteți vrednici de a purta arme împotriva vrășmașului dreptăților țării*”¹⁶ și organiza „*adunarea poporului*”. „*Meritul revoluției în istoria românilor*” își trasa astfel făgașul unei deveniri ce se va dovedi mai tare decît voința imperiilor timpului. Izvorul și tăria renașterii naționale și a propășirii sociale, obiective fundamentale ale revoluției românești, erau „*poporul înarmat*” — „*națiunea armată*”, concepte și realități pe care „*vremurile de glorie*” ale strămoșilor le prefurau și impuneau programelor elaborate la 1848: „*Națiunea română — menționa Petiția națională de la Blaj — cere înarmarea poporului, sau garda națională, spre apărarea țării dinlăuntrul și din afară*”¹⁷; articolul 11 al Proclamației-Constituție de la Islaz prevedea că poporul român „*decreta dar garda națională, în care tot românul e un gardian al fericirii publice, un garant al libertăților*”¹⁸.

Deși înfrîntă, prin intervenția armată a celor trei imperii vecine, revoluția română din anii 1848/1849 a dat patrimoniului gândirii militare naționale o prețioasă moștenire de înfăptuiri și idei ce vor constitui, la rîndul lor, o experiență pentru programele ulterioare de edificare a puterii armate, în care înarmarea generală a poporului este tot mai mult considerată ca singura modalitate eficientă de luptă în condițiile raportului internațional de forțe existent.

Deși condițiile obiective — structurile sociale existente și disponibilitățile materiale — nu au permis în anii ce au urmat și încă mult timp edificarea unui sistem militar, expresie a conceptului de „*națiune armată*”, factorul militar românesc va include elemente și structuri nepermanente cu caracter popular. În războiul de independență din 1877/1878, alături de armata permanentă, o contribuție importantă au adus-o pe cîmpul de luptă dorobanșii și călărașii, iar „*milițiile*”, elemente de masă ale puterii armate, au îndeplinit mi-

siunea de pază a teritoriului.

După cucerirea deplinei independențe de stat a României, forurile politice și militare, fără a renunța la ideea de edificare a puterii militare conform conceptului națiunii armate, au insistat mai mult în direcția întăririi și modernizării armatei permanente. Configurația politico-strategică internațională și obiectivele politicii externe ale statului român imprimeau armatei sale misiuni ce erau astfel sintetizate de unul dintre cei mai de seamă gânditori militari ai epocii, generalul Grigore Crăiniceanu: „*Primul ideal al românilor și al armatei române este apărarea țării. Este dar documentată, reală și adevărată, iar nu o simplă afirmație, declarația noastră constantă că România nu a avut și nu are tendințe de cuceriri, ci numai de apărare /.../ Dar deosebit de idealul apărării țării, românii mai au și un alt ideal, acela al națiunii române întregite*”¹⁹.

Pornindu-se de la caracterul drept, obiectiv al procesului de înfăptuire a statului național unitar, în toate dezbaterile teoretice ca și în acțiunile politice sau militare inițiate pînă la 1 Decembrie 1918, conceptul de apărare a țării a inclus pe lîngă măsurile ce vizau apărarea teritoriului Vechiului Regat și eliberarea provinciilor istorice românești aflate încă sub dominație străină. Legitimitatea actului de înfăptuire a statului național unitar conferea doctrinei românești din epocă același caracter nonagresiv, specific perioadelor anterioare.

Încă de la începuturile sale, mișcarea socialistă din patria noastră, exprimînd interesele clasei muncitoare, ale maselor largi populare, a abordat și problemele militare ale țării din perspectiva acestora, care nu putea fi alta decît a „*națiunii armate*”. Prefacerea armatei permanente în „*națiune armată*”, prevedere inclusă programului din 1893 al partidului politic al clasei muncitoare, contura clar și explicit una din principalele modalități de înfăptuire a dezideratelor majore politice, sociale și naționale.

O dată cu înfăptuirea statului național unitar român, participanți activi la evenimentele în care vedeau realizată „*dezrobirea națională a poporului român din provinciile subjugate pînă acum*”.

prin exprimarea dreptului „*de autodeterminare al națiunilor, principiu recunoscut de întregul socialism internațional*”, socialiștii își propuneau „*să ducă înainte lupta clasei muncitoare din România spre realizarea idealului ei socialist de dezrobire de sub apăsarea burghezo-capitalistă*”²⁰.

Transformarea Partidului Socialist în Partidul Comunist Român a dat noi dimensiuni și gândirii militare revoluționare, „*înarmarea tuturor lucrătorilor și țăranilor săraci, a întregii populații sărace în stare să poarte armele și crearea armatei roșii ca element activ al mișcării*”²¹ constituind modalitatea pe care comuniștii români au preconizat-o pentru organizarea factorului de putere cînd revoluția proletară victorioasă — înscrisă în programul partidului — va fi doborât de la putere clasele dominante și instaurat puterea muncitorească-țărănească deplină, statul socialist. Conștiința că eliberarea socială a poporului român era posibilă și reală numai în condițiile apărării integrității țării, comuniștii au acționat, totodată, pentru mobilizarea tuturor forțelor politice, democratice și patriotice, pentru sprijinirea acțiunilor de întărire a apărării țării în condițiile creșterii pericolelor imperialiste și revizioniste internaționale. „*Existența neamului românesc ca națiune — sublinia „Scînteia” din decembrie 1935 —, existența României ca țară independentă sînt în joc. Poporul român trebuie să se decidă dacă înțelege să-și apere existența și independența. Iar poporul român nu poate da decît un singur răspuns. Cu toată energia, la nevoie cu arma în mînă, poporul român își va apăra existența contra bandiților hitleriști care vor să ne răpescă independența națională*”²².

Pentru apărarea țării, a frunțariilor naționale, în rezoluția plenarei a V-a lărgită a C.C. al P.C.R. se prevedea „*organizarea rezistenței poporului român, pe lîngă organizarea capacității de apărare*”²³. Poziția adoptată de comuniști în problemele apărării țării corespundea pe deplin situației în care se afla România la acea dată ca și perspectivei viitorului ei.

De relevant este faptul că și pe planul doctrinei oficiale, legitimitatea obiectivului ei fundamental — apărarea integrității și independenței țării —, ca și ade-

rența totală pe care acesta o intrunea în rindurile claselor și păturilor sociale, s-au căutat și încercat soluții în spiritul concep-tului de „națiune armată”. „*Apărarea și soarta bunurilor celor sfinte ale unei națiuni — sublinia generalul A. Anastasiu —, ale unui popor, adică hotarele și bogățiile materiale ale statului național, limba, credința, cultura, precum și cel mai mare dintre bunurile cetățenești, libertatea, nu se poate lăsa pe seama numai a unei minuscule părți din populațiunea țării. Aceste bunuri integrale nu se pot apăra suficient, drept și viabil, decât de întregul popor, de întreaga forță validă a națiunii /.../ Fiecare cetățean trebuie să știe a se apăra personal și a contribui prin rezistență și felul lui de a fi la succesul forțelor luptătoare de pe front, oricare ar fi dușmanul cu care se războiește*”²⁴.

Largul consens național pe care l-au întrunit acțiunile inițiate pentru apărarea fruntarilor țării, pe tot parcursul perioadei interbelice, și-a găsit expresia materială efectivă o dată cu declanșarea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antimperialistă din August 1944, condusă de Partidul Comunist Român. Reușind să realizeze pe platforma salvării intereselor majore ale țării toate forțele politice patriotice naționale, inclusiv armata, comuniștii au impus, totodată, în practica și gîndirea militară a momentului istoric dat, o calitate nouă ce avea să confere războiului antifascist, de eliberare a țării, declanșat la 23 August 1944, caracteristici specifice. Astfel, operațiile angajate pentru nimicirea și eliminarea forțelor de ocupație germane de pe teritoriul țării au îmbinat formele de purtare a războiului convențional, clasic, cu forme de război neconvențional, de factură populară.

La chemarea înflăcărată a partidului comunist, întregul popor s-a angajat cu entuziasm și spirit de jertfă în lupta pentru victoria revoluției, întreaga armată a sărit, ca un singur om, „de la soldat la general”, a întors armele împotriva hitleriștilor. Pretutindeni, armata română, sprijinită de formațiunile de luptă patriotice, de alte formațiuni organizate ad-hoc — care materializau concepția par-

tidului comunist de angajare în luptă a totalității potențialului combativ al națiunii —, practic întregul popor, a aplicat lovituri nimicitoare dușmanului. Localitățile țării au fost transformate în adevărate cetăți de luptă, comunicațiile au fost permanente controlate de luptătorii noștri, interzicîndu-se inamicului orice deplasare în siguranță, coloanele dușmane au fost continuu hărțuite, fracționate și nimicite pe părți. „zonele întărite” organizate de hitleriști au fost încercuite, asaltate și lichidate. Prin toate aceste acțiuni, ca și prin altele similare, revoluția din August 1944 a dobîndit caracterul unui autentic război al întregului popor, ceea ce și explică victoria rapidă și deplină obținută asupra unui inamic superior ca înzestrare tehnică și experiență de luptă. Se verifică astfel, în condițiile cîmpului de luptă modern, funcționalitatea unor concepte de expresie multimilenară.

În același timp s-au adăugat noi temeuri și componente edificîului doctrinar militar al României care în perioada revoluției și construcției socialiste au încorporat creator tradițiile înaintate ale luptei poporului român pentru apărarea gliei străbune.

Întemeiată pe analiza științifică, materialist-dialectică a realităților economico-sociale și politice din țara noastră, realități care fac posibil și necesar ca apărarea patriei străbune să fie nu numai o funcție principală a statului, ci o operă a întregului popor, doctrina militară a României socialiste realizează o pavază solidă a intereselor naționale supreme — independența, suveranitatea, integritatea teritorială și socialismul. „**Por-nind de la obiectivul fundamental și misiunea fundamentală a armatei noastre — subliniază comandantul nostru suprem în cuvîntarea la convocarea-bilanț a activului de bază de comandă și de partid din armată, din 17 decembrie 1985 —, dacă nu vom reuși să împiedicăm un nou război mondial și să asigurăm pacea, un viitor război va fi pentru România un război de apărare a cuceririlor revoluționare, împotriva oricărei agresiuni, pentru apărarea integrității și independenței țării și la el va participa nemijlocit întregul popor**”²⁵.

Corespunzător acestui princi-

piu definitoriu, doctrina militară națională realizează o îmbinare armonioasă a diverselor componente ale sistemului de apărare în vederea asamblării și concentrării eforturilor structurilor de tip militar permanent, specializate, cu cadre profesionalizate — armata și unitățile Ministerului de Interne — cu forțele cetățenești cu activitate militară temporară și parțială — gărzile patriotice, formațiunile de pregătire militară a tineretului pentru apărarea patriei, cele de apărare civilă și alte organisme și formațiuni care, potrivit legii, ar fi înființate la nevoie. Diversitatea de forțe și mijloace din alcătuirea sa permit sistemului național de apărare al României socialiste desfășurarea unei game largi de acțiuni de amploare strategică, operativă și tactică, să folosească forme și procedee de luptă extrem de diversificate, pe întregul teritoriu al țării, în orice condiții de timp și anotimp. Se realizează astfel, la parametrii și caracteristicile cîmpului de luptă modern, capacitatea necesare pentru combinarea acțiunilor de tip defensiv cu cele de tip ofensiv, de a se opune o rezistență fermă în toate zonele teritoriului și pe aliniamente succesive, pentru efectuarea de manevre de forțe și mijloace pe direcții în vederea concentrării și dozării eforturilor în funcție de situație. Angajat o dată cu declanșarea unei eventuale agresiuni străine asupra teritoriului patriei, războiul întregului popor se va purta fără întrerupere, pînă la alungarea forțelor invadatoare și obținerea victoriei.

Tezele, ideile și orientările cuprinse în cuvîntarea rostită de secretarul general al Partidului Comunist Român la convocarea-bilanț a activului de bază de comandă și de partid din armată îmbogățesc doctrina militară națională, accentuînd necesitatea pregătirii în comun a tuturor componentelor sistemului național de apărare pentru a asigura în orice moment apărarea integrității teritoriale a țării, a cuceririlor revoluționare ale poporului, suveranitatea și independența României socialiste.

¹ Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 13, Editura Politică, București, 1977, p. 34

Nenumărate jertfe a dat armata română și în timpul războiului antihitlerist, când a alungat dușmanii de pe pământul țării și a contribuit din plin și la eliberarea altor popoare de sub ocupația hitleristă

² Călători străini despre țările române, vol. I, Editura Științifică, București, 1968, p. 176.

³ Dio Cassius, Istoria romană, în Izvoare privind istoria României, vol. I, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p. 693.

⁴ Literatura română veche, ediție G. Mihailă și D. Zamfirescu, vol. I, Editura Tineretului, București, 1969, p. 48.

⁵ Nicolae Titulescu, Discursuri, Editura Științifică, București 1967, p. 539.

⁶ Diodor din Sicilia, Biblioteca istorică, în Izvoare privind istoria României, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1964, p. 199.

⁷ Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 24, Editura Politică, București, 1983, p. 14.

⁸ Călători străini despre țările române, vol. I, Editura Științifică, București, 1968, p. 135-136.

⁹ Anonymus, Gesta hungarorum, în P. Popa Lisseanu, Izvoarele istoriei românilor, vol. I, București, 1934, p. 91.

¹⁰ L. Chalcocondil, Expuneri istorice, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1958, p. 289.

¹¹ N. Iorga, Cîteva documente privitoare la Ștefan cel Mare pentru poporul român, București, 1966, p. 280.

¹² Literatura română veche, ediție G. Mihailă și D. Zamfirescu, vol. I Editura Tineretului, București, 1969, p. 52.

¹³ Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie, text ales și stabilit de Florica Moisil și Dan Zamfirescu, Editura Minerva, București, 1970, p. 279.

¹⁴ N. Iorga, Acte românești din Ardeal privitoare în cea mai mare parte la legăturile seculor cu Moldova, în „Buletinul Comisiei istorice a României”, II, București, 1916, p. 222.

¹⁵ Apărarea patriei, a independenței și suveranității naționale, Editura Politică, București, 1977, p. 42.

¹⁶ Documente privind istoria României. Războala din 1821, vol. I, Academia Republicii Populare Române, București 1959, p. 386.

¹⁷ G. Barițiu, Părți alese din istoria

Transilvaniei vol. II, Sibiu 1890, p. 121

¹⁸ Anul 1848 în Principatele Române Acte și documente, tomul I, București, 1902, p. 492.

¹⁹ General Gr. Crăinceanu, Despre istoria armatei române, Librăria Socec, C. Stelea și Librăria Națională, București, 1912, p. 53-54.

²⁰ „Socialismul”, an IX, nr. 37 din 17 februarie/2 martie 1919.

²¹ Documente privind activitatea P.C.R. în armată 1921—1944, Editura Militară, București, 1974, p. 15.

²² „Scinteia”, an V, nr. 27-28 din decembrie 1935

²³ Arh. I.S.I.S.P., cota Ab XX-3.

²⁴ General A. Anastasiu, Pregătirea națiunii pentru apărarea ei în caz de război, în „România militară” nr. 4, din aprilie 1938.

²⁵ „Scinteia” anul LV, nr. 13474 din 18 decembrie 1985

DIN TRECUTUL GÎNDIRII STRATEGICE ROMÂNEȘTI

Apărută încă în antichitate, strategia a fost definită ca arta conducătorilor de oști de a dirija totalitatea mijloacelor necesare obținerii victoriei în războaie sau, după cum se exprima autorul anonim al unei lucrări militare din vremea împăratului Justinian, „*calea prin care un conducător de oști își apără țara și-i înfringe pe dușmani*”¹. De-a lungul vremilor, gindirea strategică a evoluat în raport de natura și amploarea războaielor, de dezvoltarea structurilor militare și de perfecționarea armamentului.

Denumită ca atare sau nu, gindirea strategică a existat la români din cele mai vechi timpuri, în strinsă interdependență cu necesitatea vitală a apărării teritoriului național — dintotdeauna românesc — și a independenței statale.

Condițiile deosebit de dificile în care s-au aflat țările române în evul mediu, amenințate aproape permanent de politica expansionistă a puternicelor

rii a șters de pe harta Europei, definitiv sau pentru o bună bucată de vreme, mai multe state printre care: Imperiul bizantin, țările bulgare, despotatul sîrb, regatele ungar, ceh și polon.

Caracterul eminent defensiv al gindirii strategice românești a impus urmărirea atentă și permanentă a politicii militare duse de puterile inconjurătoare pentru cunoașterea, atît în perspectiva apropiată cit și în cea îndepărtată, a intențiilor și planurilor strategice ale potențialilor agresori, studierea artei militare a acestora, în scopul adoptării celor mai potrivite modalități de contracarare. Pentru evitarea unor invazii străine prin surprindere, domnii țărilor române au organizat un sistem de informații diversificat, fie sub forma unor solii oficiale trimise în țările vecine, fie prin curieri

Fundamente ale doctrinei militare naționale

imperii cu care ele se învecinau, au imprimat în gindirea strategică a înaintașilor noștri anumite trăsături proprii, mai puțin întîlnite în alte părți ale continentului.

De la început se impune atenției existența unui element de continuitate, sesizabil pe parcursul unei istorii militare atestate documentar de două milenii și jumătate. Moștenirea străveche — începînd cu marii strategii ai antichității geto-dace Dromichaite, Burebista, Decebal — a fost preluată și îmbogățită de ilustra pleiadă a domnilor și voievozilor români din epoca de mijloc a istoriei noastre naționale. Indiscutabil, destinele neamului românesc s-au aflat de regulă în miinile unor bărbați de o factură deosebită, care îmbinau în chip fericit clarviziunea conducătorului politic cu măiestria militară și vitejia comandantului de oști. Gindirea lor strategică, subordonată întotdeauna cauzei apărării libertății și independenței spațiului etnic românesc și nu unor țeluri anexioniste și cotropitoare, s-a exprimat atît în sfera raporturilor politico-diplomatice cit și în organizarea și conducerea războaielor.

Gindirea strategică românească și-a probat valoarea incontestabilă în îndelungatul și dificilul efort politico-militar al poporului nostru, factor hotărîtor ce a asigurat existența neînreruptă a vieții statale proprii în arealul carpato-dunăreano-pontic. Și aceasta, în condițiile în care în decurs de patru secole, expansiunea unor mari impe-

speciali care adunau știri și date despre pregătirile de război sau mișcările de trupe spre hotarele românești.

Dată fiind inferioritatea numerică în care s-au aflat oștile române în raport cu puternicele state cu care s-au confruntat, domnitorii Moldovei și Țării Românești, ca și principii Transilvaniei au acordat o mare atenție încheierii unor alianțe politico-militare, conștințite prin tratate, cu acele state vecine sau mai îndepărtate, interesate, dintr-un motiv sau altul, în sprijinirea luptei de apărare a țărilor române. Una dintre ideile strategice importante urmărite de voievozii români a fost aceea de a evita atacarea simultană a țărilor lor de mai mulți adversari, folosind în acest scop, cu abilitate, contradicțiile dintre marile imperii inconjurătoare și primind deseori ajutoare militare din partea aliaților. Desigur, nu întotdeauna a fost cu puțință realizarea acestor obiective.

De cele mai multe ori, țările române, aflate în fața aceleiași amenințări, și-au unit forțele militare, ostașii moldoveni, munteni și transilvăneni luptînd înfrățiți pentru aceeași cauză sfințită, apărarea pămîntului românesc. Ilustrative în acest sens au fost, printre altele, tratatele de alianță încheiate între Iancu de Hunedoara, Bogdan al II-lea și Vladislav al II-lea, sprijinul dat de contingentul de ostași transilvăneni lui Ștefan cel Mare în bătălia de la Vaslui (1475), tratatele de alianță dintre principele Transilvaniei, Gheorghe Rakoczi II, cu domnii Țării Românești, Constantin Șerban (1655) și Mihnea al III-lea (1659). Cînd interesele supreme ale apărării țării o cereau, sprijinul militar necesar

era solicitat și acceptat fără rezerve, fiind lăsată la o parte orice prejudecăți. Astfel, împotriva invaziei polone din 1497, Ștefan cel Mare, aflat în vădită inferioritate de forțe, a beneficiat nu numai de sprijinul muntenilor trimiși de Radu cel Mare și al transilvănenilor conduși de voievodul Dragffy, dar și de un corp de oaste otoman.

Gîndirea strategică românească în evul mediu și-a găsit o strălucită expresie în organizarea și structurarea oștirilor autohtone. Din nevoia de a reduce decalajul existent în raportul de forțe față de armatele cotoptoare, deosebit de numeroase, domnii țărilor române au adoptat sistemul „oastei cele mari”, care avea la bază mobilizarea întregului potențial combativ al poporului pentru lupta de apărare. Într-o vreme în care armatele feudale din apusul Europei — Franța, Anglia, Castilia — se cifrau la circa trei mii de oameni, iar cea a Veneției la zece mii, Moldova era în măsură să opună năvălitorilor o oaste de 40 000 de oameni. Despre Ștefan cel Mare, cronicarul polon J. Długosz scria că „*sîrîngea la oaste nu numai pe oșteni sau pe boieri, ci și pe țărani, învășind pe fiecare să vegheze la apărarea țării*”².

În gîndirea strategică a marilor voievozi români un loc important l-au deținut fortificațiile. După cum remarcă și Nicolae Iorga, cetățile și locurile fortificate de pe teritoriul țărilor române nu au fost construite la întîmplare ci constituiau un sistem unitar, pe care urma să se sprijine defensivă în primele faze ale invaziei străine. Existau cetăți la frontiere, pe principalele direcții posibile de pătrundere a forțelor inamice, și un grup de cetăți în interiorul țării care formau un rețut central. Din prima categorie făceau parte cetățile Giurguiului, Crăciuna și Chilia, cu misiuni de apărare împotriva agresiunii otomane, cetățile de la Nistru, pe frontiera de est a Moldovei, menite să se opună tătarilor și polonilor; din cea de-a doua, Suceava, Neamțul și Romanul, în interiorul țării³.

Valoroase elemente de strategie militară au fost puse în evidență pe timpul organizării și conducerii acțiunilor de luptă purtate de oștile române. Pentru evaluarea corectă a importanței acestora este necesar să se poartă de la faptul că în trecut, spre deosebire de epoca modernă, soarta unei întregi campanii putea fi hotărîtă printr-o singură bătălie, în care forțele principale ale agresorului erau nimicite, sau printr-un șir de lupte succesive care măcinau treptat puterea militară a forțelor de invazie. În felul acesta, prin caracterul lor decisiv, bătălii de genul celor de la Posada, Rovine, Vaslui, Călugăreni și Jilîște se inscriu pe deplin în cadrul strategic, fiecare reprezentînd un nou aport la dezvoltarea artei militare românești.

Marii comandanți de oști romani ca Mircea cel Bătrîn, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul au aplicat cu măiestrie apărarea strategică, utilizînd o gamă largă de forme și procedee, cu un pronunțat caracter manevrier, folosind cu iscusință terenul, exploatînd cît mai rațional forțele și mijloacele de care dispuneau în scopul cîștigării și menținerii inițiativei.

De regulă, forțele de invazie inamice erau întîmpinate și angajate în luptă cu o parte din oastea țării, încă de la hotare — la vaduri sau trecători. Cînd inamicul nu putea fi împiedicat să pătrundă, era atras departe în interiorul țării, spre locuri strîmte în care nu-și putea valorifica superioritatea numerică. Retragera strategică, abil executată, a

asigurat victoria oștirilor române la Posada, Rovine și Călugăreni. Ea a fost întotdeauna însoțită de curajoase acțiuni de hărțuire și atacuri prin surprindere care provocau inamicului pierderi însemnate, obligîndu-l frecvent să se desfășoare, să-și consume rezervele, demoralizîndu-i efectivele. Referindu-se la campania din 1394 a lui Baiazid în Țara Românească, cronicarul bizantin Chalcocondil scria despre modul în care Mircea cel Bătrîn a executat retragera și hărțuirea forțelor adverse: „*Urmărea și el armata lui Baiazid prin pădurile țării, care sînt numeroase /.../. Pe cînd armata turcă înainta, el o sîrîmîta foarte rău și o primejduia și nu-i dădea răgaz, distrugînd-o*”⁴.

Strălucit monument de cultură românească medievală, lucrarea „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie”, datînd din 1521, conține și importante elemente de strategie militară. Caracterul temporal al retragerii în fața superiorității forțelor inamice este cu claritate surprins de înțeleptul domn român: „*Pentru că vrăjmașii voștri, care vor fi venit asupra voastră, nu vor putea să rămînă mult în țară ci se vor întoarce înapoi /.../ lar tu să pornești cu vitejie asupra lor*”⁵.

Gîndirea și practica strategică românească au fost ilustrate în evul mediu și prin operații cu caracter ofensiv, fie în cadrul unor campanii care vizau unificarea pe cale militară a teritoriului românesc — așa cum a fost acțiunea lui Mihai Viteazul în Transilvania și Moldova —, fie sub forma unor riposte ofensive de amploare, pe timpul marilor războaie de apărare — Ștefan cel Mare la Baia, Lipnic și Codrul Cosminului. Depășind procedeele schematice și tiparele prestabilite uzitate în epocile lor, voievozii români au folosit cu ingeniozitate principalele forme de manevră strategică: manevra pe direcții exterioare, ilustrativă în acest sens fiind pătrunderea armatei lui Mihai Viteazul în Transilvania, în 1599, cu o parte din forțe pe Valea Buzăului și pe ceaaltă pe Valea Olteului, bătălia decisivă avînd loc la Selimbăr, lingă Sibiu; manevra pe direcții interioare, de genul celei folosite de Ștefan cel Mare în iunie și iulie 1476, cînd a purtat bătălii succesive cu tătarii la Nistru și cu otomanii la Războieni. O lună mai tîrziu, forțele române aveau să execute o autentică urmărire strategică, lovînd continuu armata lui Mahomed al II-lea, care s-a retras din Moldova la sud de Dunăre. În toamna aceluiași an, Ștefan cel Mare a preluat inițiativa strategică, pătrunzînd cu oastea sa în Țara Românească unde a repus în tron pe aliatul său Vlad Țepeș.

Bogata și originala moștenire a gîndirii strategice românești din evul mediu, verificată în secole de luptă pentru independență și unitate, avea să fie preluată și amplificată valoric în epoca modernă și contemporană a istoriei noastre naționale.

■ **Colonel dr. VASILE ALEXANDRESCU**
Maior GRIGORE ALEXANDRESCU

¹. Elemente de strategie militară, București, Editura Militară, 1975, p. 8.

². Istoria gîndirii militare românești, București, Editura Militară, 1974, p. 38.

³. N. Iorga. Istoria armatei românești, București, Editura Militară, 1970, p. 37-40.

⁴. Leonid Chalcocondil. Expuneri istorice, ediția a V-a, p. 64.

⁵. Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie, București, Editura Minerva, 1970, p. 389.

Incredibil,
dar
adevărat

IPOTEZA „X”

Resorturile și implicațiile unei înțelegeri secrete (I)

Maior dr. IOAN TALPEȘ

Desfășurarea evenimentelor politice și militare ce au prefigurat și, în ultimă instanță, au determinat declanșarea celui de-al doilea război mondial a fascinat pe contemporani și continuă să capteze interesul istoricilor și politologilor din zilele noastre. La încheierea ostilităților primei mari conflagrații ce a insinuat lumea, constituirea Societății Națiunilor părea să ofere vieții politice internaționale, relațiilor dintre state, cadrele juridico-morale în măsură să preîntâmpine declanșarea unui nou flagel. Prevederile incluse Pactului Societății Națiunilor, asociate stipulațiilor tratatelor de pace făceau aproape imposibilă, pentru Germania, reconstituirea instrumentului militar care să-i permită punerea în discuție a raportului de forțe stabilit. Și totuși, în pofida garanțiilor și tratatelor internaționale, Hitler și acoliții săi imperialiști și revizionisti au găsit căile și mijloacele necesare lansării cursei pentru cucerirea supremației mondiale prin confruntare armată. Rind pe rind, într-o derulare de-a dreptul halucinantă, prevederile tratatelor au fost încălcate, alianțe dezintegrate, teritorii și popoare „inglobate”, fără ca sistemul de „garanții” să funcționeze în pofida faptului că mijloace, chiar și militare, au existat pentru stăvilirea ascensiunii celor care pregăteau un nou măcel. Dacă mijloacele militare nu au lipsit și nimeni nu poate contesta faptul că, cel puțin până la inglobarea Austriei în cel de-al treilea Reich, raportul de forțe era net favorabil statelor interesate în apărarea statu-quo-ului politic și teritorial stabilit în Europa, care au fost factorii ce au determinat eșuarea tuturor inițiativelor angajate în scopul menținerii acestuia? Desigur, răspunsul este foarte complex și ar necesita — bibliografia obligatorie a problematicei o demonstrează pe deplin — nu doar o întreprindere de anvergură monografică. Divergențele și ciocnirile de interese ce s-au manifestat între marile puteri membre ale Societății Națiunilor, concretizate în cunoscuta politică de „apeasement” practică de cercurile politice occidentale până la 1 septembrie 1939, jocul intereselor imediate ale victimelor pindite și amenințate de statele fasciste și revizioniste, o insidioasă manipulare a opiniei publice internaționale, doritoare de pace, de către oficiile propagandistice de la Berlin și Roma și nu numai de către acestea, s-au numărat între factorii capabili să evite o concertare a eforturilor forțelor politice conștiente că războiul nu putea fi evitat prin concesii pe seama altora, că pacea era una și indivizibilă pentru toate popoarele, fie mari, fie mici.

Fără nici o excepție, istoricii și memorialiștii germani subliniază faptul că toate încălcările tratatelor sau actele de forță săvârșite de Hitler, inclusiv Anschlussul, au fost întreprinderi hazardate, iar o reacție a celor îndrituiți, în virtutea angajamentelor și moralei dreptului internațional, s-ar fi soldat cu un fiasco total pentru dictatorul nazist, Wehrmachtul neavând încă capacitatea de a reacționa eficient într-o confruntare de anvergură. Și totuși... Teama trăită, scenele de criză ale căpeteniilor Wehrmachtului făcute în alcovul decizional al celui de-al treilea Reich aventurierului hotărât să incendieze lumea n-au avut decît menirea de a-i întări acestuia convingerea că era singurul în măsură să-și judece adversarii la adevărata lor valoare. Analiza mai atentă a bogatelor surse arhivistice ce consemnează desfășurarea faptelor și evenimentelor înregistrate de cronica timpului evidențiază și inițiative sau acțiuni rămase însă în afara dezbaterilor istoriografice, conexiunea fenomenelor, raportul cauză-efect răminind încă nu de puține ori nepercepute. Este cunoscut și probat îndeajuns faptul că fascismul, indiferent de nuanța curentelor îmbrăcate de acesta, a utilizat pe scară largă, pentru atingerea obiectivelor propuse, crima și teroarea. Pogromurile, asasinatelor colective, eliminarea fizică a adversarilor politici influenți au fost comune arsenalului de mijloace angajate în lupta pentru cucerirea puterii, iar pe plan extern pentru lichidarea unor șefi de guverne sau de state care se pronunțau în favoarea organizării unei rezistențe eficiente în vederea contracărării planurilor imperialiste și anexioniste urzite la Berlin, Roma și Budapesta.

La 29 decembrie 1933, în condiții mai mult decît obscure, o bandă de asasini legionari l-a ucis pe peronul gării din Sinaia pe I.G. Duca. Astfel, una dintre primele victime de marcă ale fascismului a fost un om de stat român — prim-ministru și președinte al Partidului Național-Liberal — cunoscut promotor și susținător al unei politici active pe plan extern și intern pentru combaterea pericolului fascist, imperialist. Dezvăluind substratul odiosului asasinat, Tudor Teodorescu-Braniște scria, la 6 ianuarie 1934, că: „A cîștigat cine vrea o

România slabă, o România cât mai lipsită de oameni și cât mai tulburată de curente, o România asupra căreia să se poată întinde, fără nici o împotrivire din parte-ne, mina Berlinului agresiv. Și aici sintem în plinul problemei. Dincolo de jocul infam al politicianismului românesc, dincolo de ambițiile tuturor Constanțineștilor, mai mult sau mai puțin inconștienți, veniți să ne învețe cum să ne iubim patria, dincolo de toți ratații politici care au văzut în Garda de fier o trambulină necesară creării lor viitoare, dincolo de toate aceste marionete stă voința unui nou regizor. E Berlinul, care vrea o România a lui (...) Oamenii care se opun acestei politici trebuie uciși, Hitlerismul nu glumește”¹.

La 25 iulie 1934 cădea asasinat Engelbert Dollfuss, cancelar al Austriei și partizan înfocat al apărării independenței țării sale, deci inamic declarat al lui Hitler care încerca să joace cartea Anschlussului; la 9 octombrie, același an, la Marsilia, cad victime unui atentat “Alexandru al 11-lea, regele Iugoslaviei, și Louis Barthou, ministrul de externe al Franței. Dacă asupra faptului că moartea cancelarului austriac a fost pregătită la München nu s-a îndoit nimeni, nu puțin au fost cei care s-au întrebat dacă în spatele celor trei asasini ustași nu se aflau și alte foruri decît cele de la Budapesta.

Analiza unor documente existente în Arhiva Ministerului Apărării Naționale coroborată cu cea a documentelor publicate în seria „Documents Diplomatiques Francaises” și unele informații cuprinse în lucrări de specialitate ne permit o altă imagine decît cea indeobște acceptată asupra cauzelor ce au stat la baza atentatului de la Marsilia și implicit a inițiatorilor odioasei acțiuni.

Rudolf Kiszling, în cunoscuta-i lucrare „Convențiile militare ale Micii Antante 1929—1937”², menționează faptul că organele de spionaj germane au reușit să depisteze, în anul 1934, că între Franța și țările Micii Antante a fost încheiată o înțelegere secretă ce viza intervenția armată a partenerilor în cazul că s-ar fi încercat o schimbare prin forță a statu-quo-ului în Europa centrală. Informația, singulară în literatura de specialitate — cel puțin în cea cunoscută de către noi —, nu este comentată de autor, în pofida importanței deosebite pe care o reprezenta. Să ne ațlăm în fața unei comunicări neverificate ce nu merita atenția forurilor politice și militare de la Berlin sau era vorba de încă un episod din culisele confruntărilor dintre partizanii politicii de securitate colectivă și statele fasciste și revizioniste?

Sursele arhivistice chestionate în demersul întreprins ne indică cu certitudine cea de-a doua pistă ce se constituie într-un episod necunoscut dezbaterilor istoriografice de specialitate.

Retrospectiva ultimelor evenimente din viața politică internațională determina Marele Stat Major român să înainteze, la 9 ianuarie 1934, ministrului apărării naționale un studiu prin care se argumenta necesitatea inițierii unor măsuri grabnice politice și militare, în vederea consolidării mijloacelor interne și externe ale apărării naționale. Procesul de regupare a statelor în raport cu poziția adoptată față de politica de revizuire a tratatelor „a dus — apreciau autorii — la declanșarea unei formidabile curse a înarmărilor. Pentru cei rămași în urmă nu mai este nici un minut de pierdut. Nu numai că dreptul lor, obținut cu atîtea îndelungate sacrificii, dar însăși existența, libertatea le sînt periclitare fără putință de salvare”³. Cîteva zile mai tîrziu, la 22 ianuarie 1934, la sesiunea Consiliului permanent al Micii Antante, ținută la Zagreb, miniștrii de externe român, iugoslav și cehoslovac, analizînd situația politică internațională și perspectivele evoluției acesteia, au adoptat decizia de a trece în mod pașnic „de la tactica defensivă observată pînă atunci la o tactică ofensivă atît din punct de vedere politic cît și din punct de vedere propagandistic”⁴, hotărîndu-se lărgirea participării la proiectele și planurile destinate să întărească securitatea europeană.

În consens cu hotărîrea adoptată la 9 februarie 1934, miniștrii de externe ai Greciei, României, Iugoslaviei și Turciei au semnat pactul de constituire a Înțelegerii Balcanice — alianță politică-militară regională cu caracter defensiv — sub egida Societății Națiunilor. Întărirea legăturilor în cadrul Micii Înțelegeri, activizarea politicii internaționale a acesteia și crearea Înțelegerii Balcanice s-au înscris contra măsurilor generate de declanșarea cursei înarmărilor de către Germania nazistă, concertarea tot mai evidentă a planurilor revizioniste nutrite la Roma și Budapesta și agravarea presiunilor exercitate de guvernarea celui de-al treilea Reich asupra Austriei.

„Ciocnirile tot mai accentuate între interesele diferitelor națiuni — se menționa într-un raport înaintat de Marele Stat Major, la 21 februarie 1934, Consiliului superior al apărării țării — apropiu perspectiva unor conflicte uriașe și se impune să examinăm în ce măsură le putem face față. Acest examen trebuie să fie cu atît mai sever cu cît este constatat că deși România duce o politică cu totul pașnică, interzicîndu-și orice scopuri agresive, totuși, părți importante din teritoriul ei formează obiectul unor revendicări din ce în ce mai precis conturate”⁵. Pentru forurile politice și militare responsabile de la București era evidentă concluzia că apărarea independenței și integrității țării era întreg legată de contracararea politicii revizioniste și imperialiste promovate de Germania nazistă, Italia fascistă și Ungaria horthystă. Pentru reușita acestei acțiuni era necesar ca o dată cu întărirea mijloacelor proprii de ripostă armată să se realizeze și un cadru adecvat de colaborare internațională care să permită funcționalizarea instrumentelor materiale în măsură să garanteze pacea și securitatea popoarelor.

¹ „Cuvîntul liber”, an I, nr. 9 din 6 ianuarie 1934.

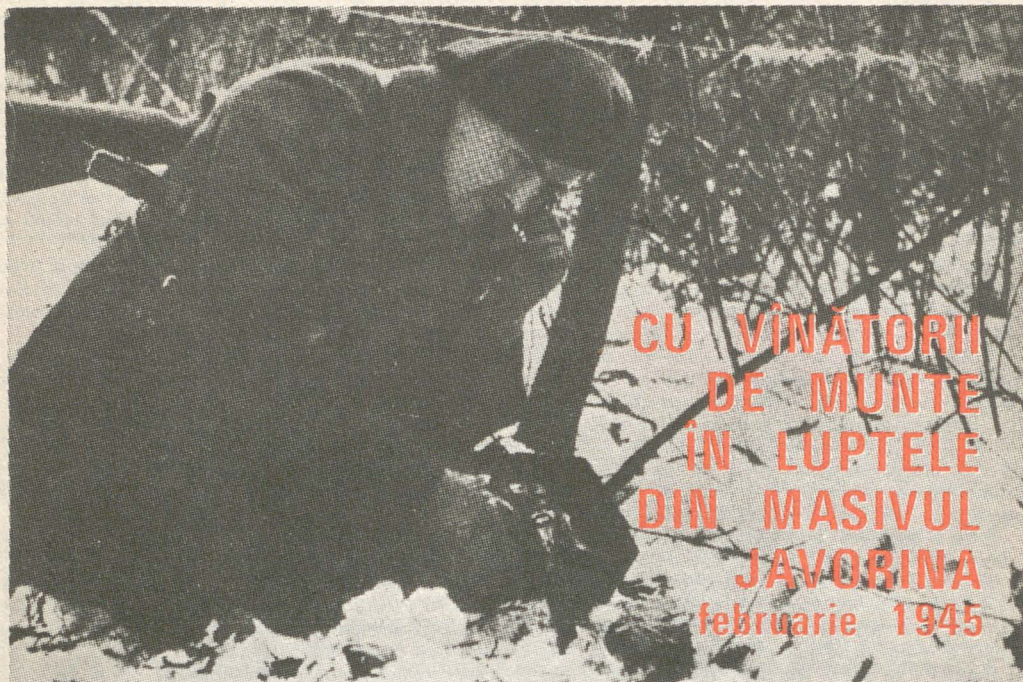
² Rudolf Kiszling, Die militärischen Vereinbarungen der Kleinen Entente 1929—1937, Verlag Oldenberg, München, 1959.

³ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 332, dosar nr. 29, f. 348.

⁴ Eliza Campus, Mica Înțelegere, Editura Științifică, București, 1968, p. 166.

⁵ Arh. M.Ap.N., fond 948/ASS-3, dosar nr. 1397, f. 49.

La data de 10 februarie 1945, Batalionul 8 vînători de munte (din Grupul 4 vînători de munte), care acționa pe direcția Luborek—Pliešovce, a primit misiunea de a ataca și elibera localitatea Podskalka, avînd în eșalonul prim companiile 1 și 2. Pe atunci aveam gradul de sublocotenent

Autorul, în uniformă de sublocotenent

și eram comandantul companiei a 2-a. Ajungînd la circa 700 metri de localitatea Luborek, inamicul ne-a primit cu un puternic baraj de artilerie și aruncătoare de mine. Combinînd focul cu mișcarea, am continuat înaintarea apropiindu-ne pas cu pas de obiectiv. La un moment dat, hitleriștii au declanșat un contraatac avînd în primul eșalon trei tunuri de asalt pe șenile — vopsite în alb, la culoarea zăpezii — care trăgeau năprasnic asupra companiilor din primul nostru eșalon. Am ordonat imediat luptătorilor companiei mele adăpostirea la pămînt. Însă patru dintre ostașii veniți în cursul nopții în completarea efectivului companiei nu au reușit să se adăpostească la timp și au fost secerăți de focul mitralierelor de pe mașinile de luptă inamice. Pentru aceștia botezul focului a fost și sfîrșitul lor prematur.

Între timp, cele trei mașini de luptă inamice s-au apropiat și mai mult de pozițiile noastre, ajungînd la un moment dat la numai 80—100 metri în fața companiei mele.

În situația creată, caporalul Lepădatu Dumitru, singurul din companie care avea asupra sa o armă portativă antitanc, fără să-și piardă o clipă cumpătul, a deschis focul și a scos

din luptă una dintre mașinile blindate. Celelalte două s-au retras antrenînd cu ele și infanteria hitleristă ce le însoțea.

După scurt timp, compania pe care o comandam, cît și restul batalionului și-au reluat înaintarea, beneficiind acum și de sprijinul de foc al unei baterii române de artilerie. Luptînd cu bărbăție, pătrundem în localitate și o curățăm de inamic. În cursul luptelor duse pentru eliberarea acestei localități am avut un ostaș rănit și cei patru morți (în împrejurarea amintită mai sus).

În ziua de 14 februarie 1945, Batalionul 8 vînători de munte se afla pe poziție de plecare la atac, dar din cauza condițiilor neprielnice (ceață densă care limita vizibilitatea sub 100 metri) continuarea acțiunilor de luptă a fost decalată. Am profitat de acest răgaz pentru a analiza felul în care s-au comportat ostașii din compania mea în timpul luptelor purtate pînă atunci și cum va trebui să acționăm în ofensiva ce urma să se declanșeze din clipă în clipă.

Cîteva ore mai tîrziu, ridicîndu-se ceața, batalionul a primit ordin să atace pe direcția satului Baturov. Compania a 2-a se afla tot în primul eșalon. După parcurgerea a circa 2

kilometri, batalionul este primit din nou cu foc de artilerie și aruncătoare. Ajunși la circa 400 metri de sat, focul armelor automate ale inamicului devenise de netrecut. Încercările batalionului nostru de a continua atacul au fost zădărnice și de un contraatac al hitleriștilor precedat de două care blindate, care trăgeau continuu, cu întreg armamentul, asu-

pra companiilor din primul eșalon, ceea ce a determinat ca majoritatea subunităților batalionului să se replezie spre baza de plecare la atac. Compania a 2-a a rămas pe loc, menținând cu fermitate terenul cîștigat.

Sprijinit de focul artileriei noastre, Batalionul 8 vînători de munte a reușit impetuos atacul, reușind să rupă

apărarea inamică și să elibereze astfel, prin lupte grele, o nouă localitate din Cehoslovacia. Sînt bucuros că la această amplă acțiune eliberatoare a armatei române și-au adus contribuția și ostașii vînători de munte de sub comanda mea.

■ Colonel (r)

MARINEL DIMITRIU

O zi de lucru pe frontul antihitlerist ÎNTR-UN COMANDAMENT DE CORP DE ARMATĂ

La 6 octombrie 1944 am fost numit, de Marele Stat Major român, șef al biroului 3 operații din statul major al Corpului 7 armată. Peste cîteva zile, însoțit de reporterii de război Pogana Ion — jurist, Gheție Coriolan — scriitor, și de poeții Nițulescu Horia și Constantin Grasu Salcia, care urmau să imortalizeze prin pana lor faptele de arme ale militarilor români, am ajuns la 10 octombrie la Hodmezövásárhely (20 km est de Mindszent), unde se afla postul de comandă al Corpului 7 armată, comandat de generalul de corp de armată Nicolae Șova. Sosirea mea pe front a coincis cu acțiunea eroică întreprinsă de Divizia 19 infanterie, în capul de pod de la Mindszent, în sprijinul Diviziei 243 sovietice.

A doua zi după sosire, la orele 9, am plecat în misiune de recunoaștere a punctului de forță a Tisei, la sud de Mindszent, alături de generalul Nicolae Șova, generalul sovietic Tarasov, șeful de stat major al Armatei 53 sovietice, locotenent-colonelul Da-

Ostași români în marș spre liniile dușmane

nubianu, șeful de stat major al Diviziei a 9-a cavalerie și de alți ofițeri. După ce am străbătut circa 4 km, pe o potecă paralelă cu Tisa, sub focul continuu al inamicului, am ajuns la

locul stabilit pentru întinderea podului, unde am precizat pe teren detaliile acțiunii ce urma să fie executată în cîrind de trupele române.

La înapoiere, potrivit indicațiilor primite de la superiorii mei, am redactat ordinul de operații pentru ziua de 12 octombrie 1944: Divizia a 19-a infanterie urma să forțeze Tisa la 4 km sud de Mindszent, iar după consolidarea capului de pod să înainteze spre nodul de comunicație Kistelek; Divizia a 9-a cavalerie trebuia să forțeze Tisa la sud de Szentes și

Fortăreața unui riu de către o unitate a armatei noastre în timpul războiului antihitlerist

■ Colonel (r)

ION MAILAT

(continuare în pag. 47)

În memoria strămoșilor

Evocări în **BRONZ ȘI PIATRĂ**

Monumentul „Tropaeum Traiani” de la Adamclisi

ADAMCLISI. Monumentul „Tropaeum Traiani”. A fost ridicat în anii 108—109 e.n. de romani. Prin el se evocă luptele din anul 101—102, dintre romani și geto-daci. Pentru români, monumentul de la Adamclisi constituie un simbol al dirzeniei, vitejiei și spiritului de sacrificiu, al unității de gând și de acțiune a strămoșilor noștri geto-daci în lupta lor pentru apărarea pământului străbun, a locurilor natale, a bunurilor acumulate prin muncă și suferință.

În forma sa inițială, monumentul TROPAEUM TRAIANI, care avea o înălțime totală de circa 40 de m, era alcătuit din mai multe elemente arhitectonice. La baza sa se afla o construcție cilindrică, cu diametrul de 30 m și înălțimea de 11 m, continuată cu un trunchi de con înalt de 6 m acoperit cu plăci de piatră în formă de solzi de pește. La partea superioară a construcției, pe un soclu masiv, era fixată statuia tropaeumului. Pe corpul cilindric al monumentului erau aplicate un număr de 54 de metope pe care erau reprezentate, în principal, chipurile oamenilor surprinși în vremurile de liniște și în perioada de primejdie, scene semnificative din timpul înfruntărilor dintre romani și geto-daci din anul 102 etc. Unele dintre aceste scene au fost astfel intitulate de specialiști „Marșul către marea bătălie”, „Atacul și lupta cavaleriei”, „Bătălie din jurul

carelor”, „Aclamația” etc. În forma sa actuală, monumentul de la Adamclisi reprezintă o construcție, reconstituire realizată pe baza datelor furnizate de săpăturile arheologice întreprinse în zonă, la început de istoricul Grigore Tocilescu, și continuate de alți specialiști sub egida Academiei Române. Acțiunea de restaurare a durat mai mulți ani și s-a încheiat în 1977, cu prilejul sărbătoririi centenarului cuceririi independenței de stat depline a țării. Festivitatea a avut loc în prezența șefului statului român. Pe monument a fost montată cu acest prilej o placă de marmură albă, pe care stă scris: „În prezența președintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, monumentul Tropaeum Traiani, reconstruit pe temelia edificiului ridicat de romani în 109 e.n., a fost redat patrimoniului cultural național, ca mărturie peste milenii a istoriei glorioase a poporului român”.

TAPIA, Monument comemorativ consacrat regelui Decebal și împăratului Traian. Se află pe un pînten de deal din centrul satului Tapia, suburbie a municipiului Lugoj. A fost ridicat în acel loc, din inițiativa personalului Școlii de ofițeri de artilerie din Timișoara, în anul 1939, în semn de căld omagiu pentru cei care s-au jertfit în crîncenele

Monumentul comemorativ de la Tapia

bătălii daco-romane de la Tapae din anii 89 și 101 e.n. Pe un pedestal masiv, în două trepte, se înalță o coloană de formă circulară (circa 1,5 m diametru), din beton placat cu piatră fasonată care are în terminație o sculptură ce reprezintă un cap de lup — element specific steagului dac — și un coif roman. În partea superioară a coloanei au fost fixate basoreliefuluri prin care sînt redade, în mai multe registre, scene din înclăstările care au avut loc la Tapae între daci și romani cu aproape 2 000 de ani în urmă. Luptătorii daci sînt reprezentați pe basoreliefuluri în diferite ipostaze: în atacuri vijelioase; în apărare, protejindu-și trupurile cu scuturi din metal; în luptă corp la corp cu temuții lor adversari etc. Pe o bandă de metal fixată deasupra basoreliefulurilor este gravat următorul text: „Proslăvim amintirea străbunilor Traian și Decebal. Școala ofițeri de artilerie Timișoara. MCMXXXIX (1939)”.

În ansamblul său monumentul de la Tapae, care are înălțimea de circa 3,5 m, se impune atît prin originalitatea concepției, cît și prin mesajul pe care-l transmite generațiilor de azi.

DEVA. Statuia ecvestră a lui Decebal. Se înalță maeștrea în parcul din centrul localității și este creația sculptorului Ion Jalea. A fost dezvelită la 29 februarie 1976. Statuia, ronde-bosse, înaltă de 4,40 m, este turnată în bronz. Decebal este surprins călare, ținînd în mîna stîngă steagul de luptă, cu cap de lup, al dacilor („draco”), iar cu dreapta stringe cu putere, la șold, sabia („daca”). Cu privirea ațintită spre culmile semețe ale munților — barieră de granit în calea nenumăratelor valuri de cîmpiri —, chipul ilustrului conducător politic și strălucit comandant de oști al dacilor degajă fermitate, dîrzenie, hotărîre și

Statuia ecvestră a regelui Decebal
înălțată în municipiul Deva

demnitate. Compoziția sculpturală călăreț-cal, prezentată într-o dinamică impresionantă, domină spațiul înconjurător.

Pedestalul statuii, înalt de 2,20 m, este realizat din beton armat placat cu marmură albă. Pe frontispiciul pedestalului se află încrustat numele lui Decebal, regele erou al dacilor despre care un reputat istoric al antichității spunea că era „foarte priceput la planurile de război și iscusit în înfăptuirea lor”.

DROBETA-TURNU SEVERIN. Bustul monumental al lui Decebal. Se află amplasat în parcul central al frumosului oraș de pe malul Dunării și este creația sculptorului Marius Butunoiu. A fost dezvelit la 15 mai 1972. Postamentul pe care se înalță bustul strălucitului conducător politic și militar al Daciei este surmontat de un pedestal de

Bustul lui Decebal —
municipiul Drobeta-Turnu Severin

forma unui trunchi de piramidă, din marmură albă, pe care se sprijină o coloană cilindrică tot din marmură. Bustul lui Decebal are înălțimea de 0,80 m. Pe fațada principală a pedestalului, într-un chenar, stă scris: „Decebal, regele dacilor”. Pe latura din spate a pedestalului se află fixată o placă de aramă, de formă dreptunghiulară, care are pe ea gravat următorul text: „Ridicat cu prilejul aniversării a 1850 de ani de la atestarea documentară a municipiului Drobeta”.

În același parc central al orașului Drobeta-Turnu Severin, în apropierea insemnului memorial dedicat lui Decebal, se află un bust monumental al împăratului Traian, ale cărui oști s-au înfruntat cu luptătorii daci conduși de regele erou al Daciei, marele Decebal.

VESTIGII ALE CIVILIZAȚIEI GETO-DACE

aflate în patrimoniul Muzeului Militar Central

În mod firesc, civilizației geto-dace, dezvoltată în spațiul carpato-danubiano-pontic timp de aproape un mileniu, i se acordă o importanță aparte în expoziția istorică a Muzeului Militar Central. Deși ponderea principală revine ilustrării evoluției armamentului și a fortificațiilor, nu lipsesc nici alte categorii de piese semnificative pentru civilizația materială și spirituală a strămoșilor noștri.

Armamentul rezultat din numeroasele cercetări arheologice efectuate în toate zonele geografice ale țării reprezintă, desigur, categoria de obiecte cea mai bogat ilustrată. În cadrul ei, lănciile din fier sint cele mai numeroase și cel mai des utilizate până în perioada marilor răboaie de apărare purtate de statul dac sub conducerea lui Decebal împotriva Imperiului roman. Sint prezentate aproape toate tipurile de virfuri de lance documentate în spațiul carpato-danubiano-pontic, de la primele vir-

furi lucrate din fier, mai rudimentare, cu profilul lenticular, trecindu-se la cele mai perfecționate, cu nervuri rombice, patrulaterale sau hexagonale, până la cea mai elaborată formă cunoscută, prevăzută și cu șanțuri longitudinale (se cunosc până în prezent numai două exemplare, dintre care unul este în posesia Muzeului Militar Central). Este de remarcat „perfecționarea” acestei arme în epoca statului dac prin apariția „călcicilor de lance”, piese conice care permiteau înfigerea lancei în pământ pentru a putea face față cu mai mult succes atacurilor cavaleriei adverse.

O altă categorie de armament, ce poate fi socotită specifică înaintașilor noștri, este aceea a cuțitelor de luptă. Sint prezentate, în expoziția muzeală, o serie de cuțite de luptă datate în sec. VIII î.e.n., care au minerul în formă de „T”, cu tăișul drept și virful în unghi obtuz, cunoscute în literatura de specialitate

mai veche ca fiind de proveniență ilirică, dar care s-au găsit în cel mai mare număr pe teritoriul patriei noastre, așa încît, în stadiul actual al cercetării, este de presupus o influență a tracilor nordici spre lumea iliră și nu invers, cum se considera până nu demult. Din acest tip de cuțit de luptă va evolua în secolele următoare arma geto-dacică specifică, celebra „sica” — cuțit de luptă cu tăișul pe curbura interioară — din care sint prezentate citeva exemplare caracteristice.

Arcul cu săgeți, care a apărut cu circa 10 000 de ani mai înainte, se inscrie, de asemenea, printre armele specifice geto-dacilor, ei făurind, în sec. VII—VI î.e.n., un virf propriu de săgeată, absolut specific, din placă triunghiulară cu baza ovalizată, prevăzută cu 1—3 perechi de orificii pentru legarea de tije. În secolele următoare se creează și se folosesc numeroase tipuri de virfuri de săgeată din fier, de la cele „clasice” cu două aripioare prevăzute cu dulie sau spin la cele conice sau piramidale alungite.

Alături de armament, în muzeu sint expuse și o serie de piese de harnașament (diferite tipuri de zăbale și pintenii dacici), precum și fragmente din echipamentul de protecție (umbouri de scut și cămăși de zale). În ceea ce privește cămășile de zale, Muzeul Militar Central posedă exemplarul cel mai bine păstrat (a fost descoperit la Radovanu), precum și unele mici fragmente descoperite într-un mormint de războinic de la Cetățeni și care erau acoperite cu ornamente din aur. Este de remarcat faptul că, desi se consideră cămășile de zale ca fiind o creație a lumii celtice (sau scitice, după alți cercetători), cele

Plăcuță din bronz reprezentînd un conducător geto-dac, descoperită pe teritoriul țării noastre la Polovragi

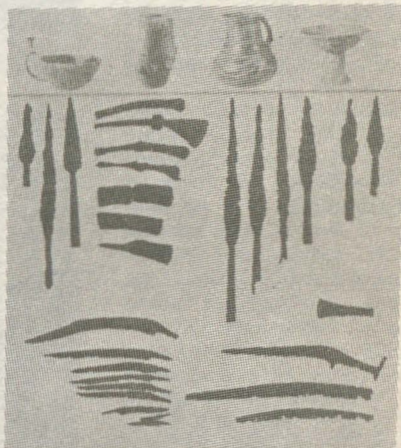
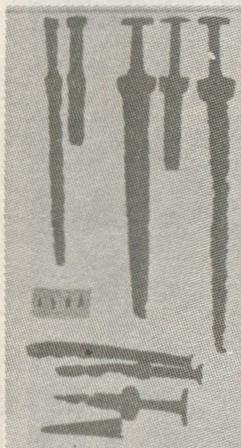

Un colț din Muzeul Militar Central cu vestigii ale civilizației geto-dacice — expozate originale și reconstituite; în prim plan jos, reconstituirea cu materiale originale a unui fragment din zidul cetății geto-dace de la Căpilna, județul Alba

mai multe exemplare descoperite până în prezent nu sînt nici în Vestul, nici în Estul Europei, ci provin din spațiul carpato-danubiano-pontic și aparțin mediului și civilizației geto-dace.

În ceea ce privește fortificațiile geto-dace, sînt de semnalat reconstituirile parțiale ale celor două tipuri de cetăți cu ziduri din piatră: cele de tradiție hallstattiană, din blocuri de piatră legate cu pămînt și cele formate din doi paramenți din blocuri de calcar perfect fasonate, prevăzute cu legături din birne de stejar. Prima reconstituire a fost realizată cu material original provenit de la cetatea descoperită pe muntele Padesul (Polovragi, jud. Gorj), iar cea de a doua cu blocuri din zidul cetății dacice de la Căpilna, jud. Alba.

Așa cum aminteam la început, alături de elementele specifice militare, Muzeul Militar Central posedă numeroase alte vestigii ale culturii geto-dace, de la ceramica specifică — lucrată fie cu mina, fie cu roata — pînă la monedele de argint dacice care imitau tetradrahmele macedonene sau copiau denarii republicani romani, de la uneltele specializate ale atelierelor metalurgice la rîșnițe manuale din tuf vulcanic, de la fibulele specifice din fier sau bronz la cuțite, de la mărgelile din pastă de sticlă colorată sau îmbrăcată în foiță de aur la fusaiole, de la jucării pentru copii la seceri, greutăți pentru războiul de țesut sau oglinzi

Arme și alte obiecte aparținînd geto-dacilor

din metal lustruit. Pe lângă aceste obiecte caracteristice ale activității cotidiene se găsesc și piese legate de o serie de credințe și practici magico-religioase, cum ar fi vatra-foc ornamentată și „căței de vatră” depuse, alături de alte ofrande, în mormintul unui luptător din sec. IV î.e.n., descoperit la Zimnicea sau o serie de figurine antropomorfe descoperite la Polovragi.

O mențiune aparte se cuvine a fi făcută unei piese-unicat descoperite în cetatea dacică de la Polovragi. Este vorba de o placă din bronz lucrată prin turnare.

în dublu basorelief. Pe avers este redat un călăreț, cu înfățișarea și îmbrăcămintea asemănătoare într-un tot cu a conducătorilor daci reprezentați pe Columna Traiană, flancat de doi acoliți cu înfățișare și costume specifice lumii mediteraneene. Pe revers, într-o ansă lunată, un Kuntharos — vas grecesc caracteristic — flancat de două păsări (cocoși?). Piesa reprezintă unul din cele mai reușite exemplare ale artei dacice. În același timp, ea are o deosebită importanță istorică întrucît se pare că este arhetipul reprezentărilor „cavalerilor danubieni”, divinități ale căror imagini redată în marmură sau lut ars sînt documentate în mare număr pe teritoriul exclusiv al Daciei în perioada stăpînirii ro-

mane. Piesa de la Polovragi, datată la jumătatea sec. I î.e.n., atestă ceea ce istoricii intuiau că este vorba de un cult local al unui cavaler-erou și că reprezentările din sec. II—III î.e.n. sînt perpetuarea acestui cult în perioada romană, el constituind încă o dovadă a continuității populației geto-dace în spațiul carpato-danubiano-pontic.

Mari comandanți de oști

VLAD TEPEȘ (n. circa 1431, Sighișoara — m. dec. 1476/ ian. 1477), domn al Țării Românești (1448, 1456—1462, 1476). Într-o domnie nu prea lungă, dar extrem de agitată și bogată în fapte de arme, domnul muntean a probat înalte virtuți de căpetenie de oaste, asociind exemplar stăpînirea științei militare a epocii cu spiritul novator, curajul personal cu dragostea de țară. Luptele pe care le-a purtat pentru apărarea pămîntului strămoșesc au confirmat alesele lui însușiri, așezîndu-l între personalitățile de prestigiu ale istoriei poporului român și ale continentului european.

Ridicîndu-se la luptă pentru independență, domnul român avea să opună armatelor superputerii medievale care era Imperiul otoman un mod de rezistență cu arma în mînă, cunoscut în zilele noastre sub numele de război popular. Ridicarea „oastei celei mari”, adică a tuturor celor în stare să lupte, jertfa întregului popor făcută în folosul patriei pentru a crea o adevărată *terra deserta* în calea năvălitorului, în slîrșit atacurile de hărțuire date neconținut asupra trupelor agresoare au fost cele trei componente care au permis cuceririlor de oaste români, de la Gelu la Menumorut, de la Mircea cel Bătrîn și Iancu de Hunedoara pînă la Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul, să ciștige strălucite biruințe și să salveze astfel țările românești de la dispariție. În arta ducerii acestui război, Vlad Tepeș a atins o culme care l-a făcut celebru. De pildă, în anul 1462, înaintea oastei cotoptoare a sultanului Mehmed al II-lea, cuceritorul Bizanțului imperial, s-a deschis tabloul dezolant al unui total vid demografic și economic ce avea să facă

Vlad Tepeș

Ioan Vodă cel Viteaz

înaintea otomană deosebit de anevoioasă. „*Românul* (adică Vlad Tepeș — n.n.) — scria un cronicar bizantin — *i-a mutat pe toți supușii lui în locuri strimbe de munte și în locuri acoperite de păduri și cîmpurile le-a lăsat pustii și vitele de tot felul le-a minat mai înăuntru hotarelor, iar însuși cu armata de sub el se aținea*

toată ziua în locuri scutite de sihle și păduri dese.”

La această strategie tradițională, domnul muntean a adăugat o minuire perfectă a metodelor războiului psihologic. Printre ele se numără și vestitul atac de noapte dat împotriva taberei sultanului, cu scopul de a-l surpriza, și nu mai puțin celebra pădure de țepi dinaintea Tirgoviștei, capitala Țării Românești. Adînc demoralizată, sleită de lipsuri, armata invadatoare a fost adusă în situația de a traversa o țară at cărei teritoriu putea fi încălcat, dar al cărei popor nu se lasă ingenuncheat și care făcea dintr-un trușafă cuceritor un învins. Mehmed al II-lea însuși a trebuit să recunoască „*că nu poate să ia țara unui bărbat care face lucruri așa de mari și, mai presus de fire, știe să se folosească așa de domnia și de supușii lui*” și că „*acești bărbați care face astfel de isprăvi ar fi vrednici de mai mult*”.

Prin însușirile sale militare ca și prin concepția sa politică, Vlad Tepeș a demonstrat că dragostea de țară, atașamentul la marile valori ale neamului, de la glie pînă la spirit, se pot transforma atunci cînd sint primejduite într-o forță materială capabilă să stăvilească și dezlănțuirea celor mai mari puteri agresoare.

IOAN VODĂ CEL VITEAZ (n. cca. 1525 — m. 13 iunie 1574, Roșcani), domn al Moldovei între anii 1572—1574. Căpitan de oști reprezentativ pentru efortul de independență susținut de poporul român în evul de mijloc împotriva agresiunii străine, în special în contra forței opresoare de mărime și tărie

continentală care era oastea otomană. Și-a exprimat crezul politic atunci cind sultanul Selim II i-a cerut dublarea tributului. Adresindu-se sfințicilor din preajma lui, domnul le-a spus: „*Mai bine așadar să ne pierdem viața împreună cu aceea a soților și copiilor noștri decît să îndurăm o atare înjosire*”. Și-a continuat, afirmindu-și hotărîrea de a rezista, în cazul unei previzibile riposte a Istanbulului, pînă la sacrificiul suprem: „*Știu boieri care îmi este datoră față de voi și de țară, pentru a cărei apărare și păstrare sînt gata să-mi dau viața*”. A întîmpinat campania de „pedepsire” declanșată de sultan prin mobilizarea la arme a tuturor claselor și categoriilor sociale ale țării: boieri, țigoveți, țărani. Mai mult, a căutat să-i limiteze de la început proporțiile, atacînd și înfrîngînd la Jiliștea (14 aprilie 1474) o grupare de forțe vrăjmașă trimisă să-l scoată din scaunul domnesc. De aici, trupele sale ajung la București unde-l așează domn, pentru scurtă vreme, pe Vintilă Vodă, de unde se îndreaptă apoi spre

Brăila aflată sub turci; de acolo, mărșăluiesc mai departe, lovind forțe otomane în ținutul Lăpușnei, lîngă Tighina și în apropierea Cetății Albe. Atacul masiv al forțelor trimise de Selim II s-a dat la începutul verii anului 1574, o primă înfruntare de amploare consumîndu-se la lezerul Cahulului (10 iunie 1574), cînd 30 000 de moldoveni și cîteva contingente de cazaci venite în sprijin au trebuit să facă față unor efective adverse de două ori mai numeroase (aproximativ 70 000 de oameni). Din păcate, defecțiunea călărimii și imposibilitatea utilizării artileriei din cauza unei ploii ce a udat praful de pușcă l-au adus într-o situație de inferioritate, silindu-l să se retragă la Roșcani, unde avea să-și amenajeze imediat o tabără întărită cu șanțuri și care, înconjurat de otomani și de tătari, care se alăturaseră primilor, Ioan Vodă a rezistat cu îndrăjire, timp de trei zile (11—13 iunie), în tabăra organizată aici. În fața superiorității zdrobitoare a inamicului, lipsit de unitățile mobile de cavalerie și de gurile de

foc ale artileriei, a trebuit pînă la urmă să capituleze nu înainte însă de a fi obținut din partea asediatorilor garantarea vieții lui și a ostașilor din subordine. Dar contrar promisiunilor ce i s-au făcut, ostașii i-au fost masacrați, iar el ucis, după care a fost legat de două cămile care i-au sfîrtecat trupul.

În grelele lupte pe care le-a purtat pentru apărarea autonomiei și integrității țării împotriva oștirilor străine de invazie, Ioan Vodă, unul dintre cei mai iscușiți comandanți de oști, a ilustrat cu măiestrie întregul arsenal tactic — hărțuiala, surprinderea, manevra de flanc și pe linii interioare, ambuscada etc. — care a stat la baza succeselor militare românești începînd cu strămoșii geto-daci și care avea să concure la salvagardarea ființei statale și la menținerea identității politice distincte a românilor în Europa.

■ **Colonel
CONSTANTIN
CĂZĂNIȘTEANU**

O zi de lucru pe frontul antihitlerist

(urmare din pag. 41)

(după eliberarea localității să continue înaintarea spre Kistelek pentru a face legătura cu unitățile Diviziei a 19-a infanterie. După ce ordinul de operații s-a scris la mașină, curierii biroului 3 l-au transmis imediat marilor unități menționate.

Către orele 17, generalul Tarasov, în urma rugăminții colonelului Procolev, comandantul Diviziei 243 sovietică, a solicitat generalului Nicolae Șova să intervină imediat cu forțe în sprijinul trupelor sovietice din capul de pod, aflate într-o situație dificilă. În urma acestei solicitări, generalul Nicolae Șova a hotărît ca Regimentul 96 infanterie din Turnu Severin —

primul sosit în zonă — să intervină în luptă, în folosul marii unități sovietice, chiar din cursul serii și nopții de 11 spre 12 octombrie. Către orele 18, subunitățile regimentului român au început să treacă Tisa pe porțile Diviziei 243 sovietice, sub un puternic bombardament al artileriei inamice. Împreună cu căpitanul Octavian Novac supravegheam trecerea subunităților. După miezul nopții, la orele 4, în ziua de 12 octombrie 1944, unitatea română, în frunte cu comandantul său, colonelul Gavrilă Coșma, se afla la vest de Tisa.

În zorii zilei, Regimentul 96 infanterie, urmat îndeaproape de celelalte unități ale Diviziei 19 infanterie, a atacat viguros inamicul, în colaborare cu unitățile Diviziei 243 sovietice aflate în capul de pod. Lupta a fost înverșunată, deoarece inamicul a rezistat puternic, încercînd chiar să contraatace. În final, însă, victoria a fost de partea noastră, iar capul de pod consolidat. Îmi amintesc cu plăcere de aprecierile elogiase făcute

de comandamentul sovietic asupra eforturilor și rezultatelor obținute de trupele române în luptele de la Mindszent.

După încheierea încheșărilor din zonă, am instalat Biroul 3 operații al Corpului 7 armată într-o casă de lîngă primăria localității Mindszent. Ca ajutor la birou aveam pe locotenentul de rezervă Florea Gavrilă, un ardelean tenace din fire și om de acțiune, iar ca dactilograf pe sergentul Păun Activitatea, chiar și la statul major, era intensă în permanență primeam rapoarte de la marile unități și unități subordonate, dictam la telefon ordine scurte și urgente, întocmeam rapoarte operative sau făceam propuneri pentru eșaloanele superioare. Tot acolo, la Mindszent, îmi amintesc că am luat măsuri, împreună cu căpitanul Novac Octavian, ofițerul cu operațiile al Regimentului 96 infanterie, pentru funcționarea ireproșabilă a postului de ajutor sanitar ieșimîntar și pentru evacuarea răniților.

Tradiții ●●●●●●●●

ARMA GENIULUI

Necesitățile impuse de dezvoltarea și modernizarea organismului militar românesc, conjugate cu cele ale economiei naționale, au determinat pe domnitorul Alexandru Ioan Cuza, pe ceilalți factori de decizie militară să pună bazele unor arme noi.

În acest context ia ființă arma genului prin crearea în anul 1859 în Moldova a primei subunități române de geniu, Batalionul 1 de geniu. Un an mai târziu, printr-un decret (27 octombrie 1860) al domnitorului Alexandru Ioan Cuza, „*Corpul de geniu, instituit prin ordonanța din 31 mai 1859, se va spori prin înființarea unui al doilea batalion în Țara Românească, care dimpreună cu acel din Moldova va constitui întiul regiment de geniu*”. Primele batalioane de geniu ale oștirii române aveau un efectiv de 1 000 de oameni fiecare, împărțiți în patru companii. Comandant al acestor subunități a fost numit căpitanul, ulterior maiorul, Panait Donici, care s-a numărat printre organizatorii trupelor de geniu din țara noastră.

În anul 1868, cele două batalioane de geniu existente erau formate din câte un pluton independent și patru companii de săpători. Dificultățile bugetare au impus însă, în 1871, contopirea acestor categorii de trupe într-un singur batalion, având după 1873 o companie de „minari” cu o secție de telegrafie și 3 companii de săpători. În organica armatei române exista, de asemenea, o companie de pontonieri (la Regimentul 1 artilerie, de unde în 1876 avea să treacă la arma proprie). În ajunul războiului de independență, organizarea batalionului de geniu devenise complexă, cuprinzând un stat major, un pluton independent, o școală a trupeii genului, cinci companii (patru de săpători minari și una de pontonieri). Fiecare companie de săpători minari cuprindea o secție de telegrafie și trei secții de săpători minari și lucrători de cai ferate. S-a asigurat fiecărei divizii câte o secție de telegrafie.

Tot în această perioadă a fost constituit primul parc al genului, prin dotarea batalionului cu trăsuri și material tehnic necesar în timp de război.

Pe lângă instrucție, trupele de geniu au participat la executarea de lucrări la diferite unități militare, la construirea de cazărmi, spitale, ateliere, depozite, remize, tabere pentru instruirea întrunită a trupelor, precum și la ridicarea unor obiective ale economiei naționale.

În timpul războiului de independență din 1877—1878, trupele de geniu au contribuit atât prin lucrările executate, cât și prin jertfe de sine la obținerea victoriei de la Plevna împotriva Imperiului otoman.

Printre misiunile pe care le-au îndeplinit se numără: lucrările de fortificații executate pe malul Dunării în sectoarele Calafat, Ciuperceni, Poiana Mare, Rast, Bechet, Corabia, Islaz și

Primul drapel al trupelor de geniu

alte: întinderea podului de vase peste Dunăre, la Siliștioara-Măgura între 14—31 august 1877; organizarea și executarea lucrărilor de fortificații destinate „investirii” Plevnei și asigurarea comunicațiilor pentru nevoile trupelor române și ruse din zonă. Lucrările de fortificații executate de trupele române au impresionat, prin măiestrie și soluțiile tehnice aplicate, atât pe comandanții ruși, cât și pe atașatii militari și corespondenții de presă străini.

Apreciind situația din sectorul românesc, într-o lucrare apărută la Viena în 1892, istoricul Anton Springer nota: „*Executarea lucrărilor de fortificații nu lăsa cu nimic de dorit. Puternicele obiective realizate de români timp de o lună l-au ținut pe inamic sub tensiune zi și noapte...*”, iar colonelul de origine finlandeză Theodor Fritjof Blåfield înfățișa astfel sistemul fortificațiilor românești: „*În tot timpul asediului românii au lucrat cu un zel admirabil. Li s-ar fi putut imputa mai degrabă belșugul de fortificațiuni decât lipsa lor. Îndeosebi de remarcabil a fost numărul fortificațiunilor închise pe cari le-au construit în spatele lor. Cu ajutorul acestor fortificații românii puteau aștepta fără teamă atacurile turcești...*”.

Geniștii români sub comanda maiorului Zamfir Gheorghiu au participat și la câteva înclăștări cu inamicul, lăsând pe cimpurile de luptă ale independenței 77 de morți și numeroși răniți, printre aceștia numărându-se sergentul Bardescu Constantin, soldații Toma Iacob, Aristache Dumitru, Iepure Dumitru, Fieraru Gheorghe.

Pe baza învățămintelor rezultate din războiul de independență și a experienței altor armate, în perioada care a urmat trupelor de geniu a sporit atât în ceea ce privește misiunile pe care le aveau de îndeplinit, mult diversificate, cât și efectele.

În conformitate cu prevederile Decretului nr. 2550 din 31 octombrie 1880 a luat ființă Batalionul 2 de geniu, format din 6 companii (două de cai ferate, două de săpători minari, una de pontonieri și una de telegrafiști), Batalionul 1 urmînd să se reorganizeze pe aceleași baze. Două ani mai târziu, prin Decretul nr. 960 din 8 aprilie 1882, a fost creat primul regiment de geniu, prin contopirea celor două batalioane corp aparte existente, comanda unității fiind încredințată colonelului Constantin Poenaru. S-au creat astfel premisele organizatorice ale dezvoltării în viitor a armii genului, armă cu pronunțat caracter tehnic, care-și dovedise pe deplin utilitatea pe cimpurile de luptă ale independenței.

Pe baza Decretului nr. 1070 din 27 martie 1884, Regimentul 1 de geniu a trecut la o nouă organizare, avînd acum în componența sa patru batalioane a câte patru companii și o companie A.R. În anul 1887, arma genului a suferit o modificare substanțială, influențînd pozitiv atât activitatea celorlalte

Militari din arma genului executînd lucrări de specialitate

arme, cît și a comandamentelor de corp de armată și divizii. Decretul nr. 15 din 8 ianuarie 1887 preciza: „Comaniile regimentului 1 de geniu se împart pe ziua de 1 februarie 1887 în două regimente de geniu. Întîiul regiment va fi cu reședința la București și al doilea regiment cu reședința la Focșani”. Batalioanele acestor regimente au fost repartizate corpurilor de armată, ceea ce rezolva cîteva din problemele principale ale pregătirii de luptă, printre care: specializarea în cadrul armiei, pregătirea din punct de vedere genistic a trupelor din celelalte arme, asigurarea unei conduceri mai corespunzătoare a companiilor de geniu. Tot în această perioadă, din necesitatea de a rezolva operativ problemele de specialitate a luat ființă Inspectoratul genului (Decretul nr. 617 din 24 februarie 1887), avînd ca atribuții inspectarea armiei genului, a serviciilor de geniu și a tuturor construcțiilor militare și lucrărilor de fortificații.

Necesitățile de cadre erau asigurate de cele două școli militare de specialitate, Școala specială de artilerie și geniu și Școala specială de aplicație de artilerie și geniu, înființată în anul 1881.

Temeinica pregătire de specialitate a ofițerilor genisti români a fost probată de executarea unor lucrări de fortificație de mare amploare, între care cităm: fortificarea cetății București (1882—1899), executată de Regimentul 1 de geniu, comandat de colonelul Anton Berindei; regiunea întărită Focșani — Nămolosa — Galați (1888—1893), executată de Regimentul 2 de geniu, comandat de colonelul Zamfir Gheorghiu, numit și director al lucrărilor; fortificarea capului de pod Cernavodă.

Între 1908—1913 au fost luate măsuri pentru perfecționarea organizatorică a armiei genului, care cuprindea serviciul de geniu și trupele de comunicații, în cadrul căroia găsim o mare varietate de subunități de specialitate: de săpători — minări, de poduri, de pontonieri, de căi ferate, de telegrafie, de aerostație, de automobile, secții de porumbei.

Înzestrarea armatei cu mijloace radio, motociclete, automobile și proiectoare a dus la constituirea, în anul 1908, a unei subunități specializate, Compania de specialiști, transformată în anul 1913 în Batalionul de specialități, care grupa tot ce era nou în tehnica militară genistică. În anul 1912 s-a constituit Corpul automobilistilor voluntari, format din proprietari de automobile și motociclete în scopul de a asigura funcționarea serviciului în timpul manevrelor și al concentrărilor, cît și în timp de război.

Prima secție de aerostație din armata română a luat ființă încă din 1893 prin dotarea companiei de telegrafie a Regimentului 1 de geniu cu un balon captiv, importat din Franța. Secția de aerostație a fost dotată ulterior cu baloane de producție internă și a participat din anul 1907 la manevrele militare. Ca urmare a rezultatelor bune, secția s-a transformat în

companie, primind încă trei baloane captivi aduse din import, fiind introdusă în organica Batalionului de specialități al genului.

La începutul primului război mondial, trupele de geniu erau formate din: un regiment de căi ferate, un regiment de pontonieri, cinci batalioane de pionieri, un batalion specialități cu o companie aerostație. Geniștii români au contribuit, alături de ceilalți ostași ai armatei române, atît prin lucrările executate cît și prin jertfa de sînge, la împlinirea dezideratului unității naționale. Printre misiunile îndeplinite se numără ambele lucrări de fortificare a granițelor țării; lucrările executate pe comunicații, în special în zonele de munte, care au ușurat deplasările operative ale marilor unități și unități, cît și transporturile în vederea asigurării materiale a acestora; construirea podului de pontoane în cadrul manevrei de la Flămînda (18—22 septembrie 1916); minarea regiunii fortificate F.N.G., precum și a podului de la Cernavodă pentru a nu fi folosite de inamic; lucrările de bază din zonele bălărilor de la Mărăști, Mărășești și Oituz din vara anului 1917. Participînd și la unele înclăștări cu inamicul geniștii români au înscris pagini de vitejie pilduitoare. Amintim faptele de arme ale locotenentului Iosif Visereanu din Batalionul 2 pionieri, sublocotenentului Petre Lăzărescu din grupul de aerostație, sublocotenentului Virgiliu Mastacan din Batalionul 2 pionieri căzut eroic în luptele de la Sinca din 26 septembrie 1916; caporalului Constantin Rădulescu din Batalionul 3 pionieri căzut în luptele de la Cîmpulung — Dragoslavele în toamna anului 1916.

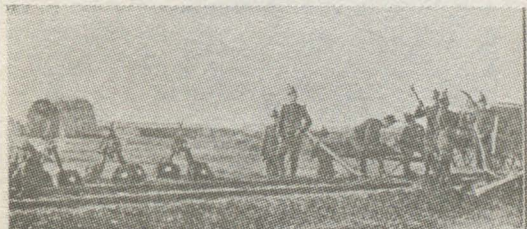
Pe baza învățămintelor reieșite din primul război mondial, ținînd seama și de realizările tehnicii militare pe plan european, de consecințele acestora, au fost luate o serie de măsuri vizînd înzestrarea trupelor de geniu cu tehnică nouă, dezvoltarea armiei în general.

Dîntre lucrările genistice executate de trupele specializate în perioada interbelică se detașează edificarea sistemului de fortificații de la granița de vest a țării, acțiune demarată în anul 1936. Se avea în vedere sporirea mijloacelor de rezistență în fața unei previzibile agresiuni hitleristo-horthyste. În luna iulie 1940, din totalul de 312 obiective prevăzute pentru betonare, fuseseră terminate 267, dintre care 245 erau armate. În același timp s-au executat și alte lucrări de amenajare genistică a unor zone de importanță militară, construindu-se șanțuri antitanc, tranșee, rețele de sîrmă ghimpată ș.a.

În perioada revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și a războiului antihitlerist, trupele de geniu din cadrul Armatelor 1 și 4 române au îndeplinit misiuni în folosul nemîpicilor al unităților din prima linie, au adus o contribuție substanțială la întreținerea și refacerea comunicațiilor. Geniștii români au consolidat și reparat peste 1 580 km șosea, au executat deszăpeziri de comunicații ce însumează peste 760 km, au astupat un număr de 410 furnale și au deminat 86 de lucrări de artă de pe comunicații. Totodată, ele au construit un număr de 731 poduri-șosea de diferite tonaje, au reparat și consolidat alte 184 poduri.

În același timp, geniștii români au înscris și fapte de arme neperitoare în înclăștarea cu inamicul. Astfel, trebuie subliniate faptele de eroism ale Batalionului 17 pionieri și Escadronului 9 pionieri care au asigurat, prin mijloace improvizate, trecerea și forțarea Tisei de către diviziile 2 infanterie și 9 cavalerie; acțiunile eroice ale Companiei 21 pionieri din zona satului Viglaș (Cehoslovacia) pentru care generalul sovietic Jmacenko a adus mulțumiri Diviziei 21 infanterie, în compunerea căreia intra subunitatea menționată; munca uriașă desfășurată de trupele de geniu pentru asigurarea forțării rîului Hron (Cehoslovacia) și dîrzenia colonelului Victor Georgescu, comandantul genului Corpului 4 armată, care cu prețul vieții a coordonat sub focul nimicitor al inamicului activitatea pionierilor care transportau pe malul opus oameni, muniții de armament greu.

Brigada de căi ferate în plină activitate

Pod de vase construit de ostașii noștri

■ Căpitan TIBERIU VELTER
Prof. IONEL BATALLI

Tradiții ●●●●●●

ARMA GENIULUI

Necesitățile impuse de dezvoltarea și modernizarea organismului militar românesc, conjugate cu cele ale economiei naționale, au determinat pe domnitorul Alexandru Ioan Cuza, pe ceilalți factori de decizie militară să pună bazele unor arme noi.

În acest context ia ființă arma genului prin crearea în anul 1859 în Moldova a primei subunități române de geniu, Batalionul 1 de geniu. Un an mai târziu, printr-un decret (27 octombrie 1860) al domnitorului Alexandru Ioan Cuza, „*Corpul de geniu, instituit prin ordonanța din 31 mai 1859, se va spori prin înființarea unui al doilea batalion în Țara Românească, care dimpreună cu acel din Moldova va constitui întiul regiment de geniu*”. Primele batalioane de geniu ale oștirii române aveau un efectiv de 1 000 de oameni fiecare, împărțiți în patru companii. Comandant al acestor subunități a fost numit căpitanul, ulterior maiorul, Panait Donici, care s-a numărat printre organizatorii trupelor de geniu din țara noastră.

În anul 1868, cele două batalioane de geniu existente erau formate din câte un pluton independent și patru companii de săpători. Dificultățile bugetare au impus însă, în 1871, contopirea acestor categorii de trupe într-un singur batalion, având după 1873 o companie de „minari” cu o secție de telegrafie și 3 companii de săpători. În organica armatei române exista, de asemenea, o companie de pontonieri (la Regimentul 1 artilerie, de unde în 1876 avea să treacă la arma proprie). În ajunul războiului de independență, organizarea batalionului de geniu devenise complexă, cuprinzând un stat major, un pluton independent, o școală a trupeii genului, cinci companii (patru de săpători minari și una de pontonieri). Fiecare companie de săpători minari cuprindea o secție de telegrafie și trei secții de săpători minari și lucrători de căi ferate. S-a asigurat fiecărei divizii câte o secție de telegrafie.

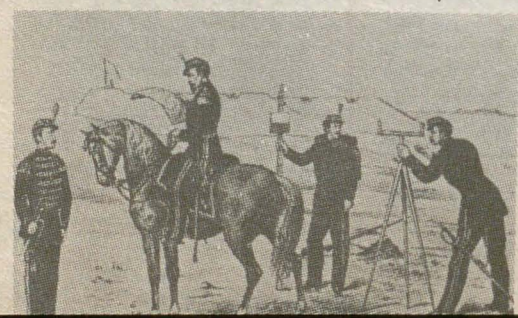
Tot în această perioadă a fost constituit primul parc al genului, prin dotarea batalionului cu trăsurile și material tehnic necesar în timp de război.

Pe lângă instrucție, trupele de geniu au participat la executarea de lucrări la diferite unități militare, la construirea de cazărmi, spitale, ateliere, depozite, remize, tabere pentru instruirea întrunită a trupelor, precum și la ridicarea unor obiective ale economiei naționale.

În timpul războiului de independență din 1877—1878, trupele de geniu au contribuit atât prin lucrările executate, cât și prin jefurile de singe la obținerea victoriei de la Plevna împotriva Imperiului otoman.

Printre misiunile pe care le-au îndeplinit se numără: lucrările de fortificații executate pe malul Dunării în sectoarele Calafat, Ciuperceni, Poiana Mare, Rast, Bechet, Corabia, Islaz și

Militari din arma genului executând lucrări de specialitate

Primul drapel al trupelor de geniu

alte; întinderea podului de vase peste Dunăre, la Siliștioara-Măgura între 14—31 august 1877; organizarea și executarea lucrărilor de fortificații destinate „investirii” Plevnei și asigurarea comunicațiilor pentru nevoile trupelor române și ruse din zonă. Lucrările de fortificații executate de trupele române au impresionat, prin măiestrie și soluțiile tehnice aplicate, atât pe comandanții ruși, cât și pe atașajii militari și corespondenții de presă străini.

Apreciind situația din sectorul românesc, într-o lucrare apărută la Viena în 1892, istoricul Anton Springer nota: „*Executarea lucrărilor de fortificații nu lăsa cu nimic de dorit. Puterile obiective realizate de români timp de o lună l-au jinit pe inamic sub tensiune zi și noapte...*”, iar colonelul de origine finlandeză Theodor Fritiof Bläfield înfățișa astfel sistemul fortificațiilor românești: „*În tot timpul asediului românii au lucrat cu un zel admirabil. Li s-ar fi putut imputa mai degrabă belșugul de fortificațiuni decât lipsa lor. Îndeosebi de remarcabil a fost numărul fortificațiunilor închise pe cari le-au construit în spatele lor. Cu ajutorul acestor fortificații românii puteau aștepta fără teamă atacurile turcești...*”.

Geniștii români sub comanda maiorului Zamfir Gheorghiu au participat și la câteva încleștări cu inamicul, lăsând pe cimpurile de luptă ale independenței 77 de morți și numeroși răniți, printre aceștia numărându-se sergentul Bardescu Constantin, soldații Toma Iacob, Aristache Dumitru, Iepure Dumitru, Fieraru Gheorghe.

Pe baza învățămintelor rezultate din războiul de independență și a experienței altor armate, în perioada care a urmat trupelor de geniu a sporit atât în ceea ce privește misiunile pe care le aveau de îndeplinit, mult diversificate, cât și efectivele.

În conformitate cu prevederile Decretului nr. 2550 din 31 octombrie 1880 a luat ființă Batalionul 2 de geniu, format din 6 companii (două de căi ferate, două de săpători minari, una de pontonieri și una de telegrafisti), Batalionul 1 urmînd să se reorganizeze pe aceleași baze. Doi ani mai târziu, prin Decretul nr. 960 din 8 aprilie 1882, a fost creat primul regiment de geniu, prin contopirea celor două batalioane corp aparte existente, comanda unității fiind încredințată colonelului Constantin Poenaru. S-au creat astfel premisele organizatorice ale dezvoltării în viitor a armii genului, armă cu pronunțat caracter tehnic, care-și dovedise pe deplin utilitatea pe cimpurile de luptă ale independenței.

Pe baza Decretului nr. 1070 din 27 martie 1884, Regimentul 1 de geniu a trecut la o nouă organizare, avînd acum în componența sa patru batalioane a câte patru companii și o companie A.R. În anul 1887, arma genului a suferit o modificare substanțială, influențînd pozitiv atât activitatea celorlalte

arme, cit și a comandamentelor de corp de armată și divizii. Decretul nr. 15 din 8 ianuarie 1887 preciza: „Companiile regimentului 1 de geniu se împart pe ziua de 1 februarie 1887 în două regimente de geniu. Întîiul regiment va fi cu reședința la București și al doilea regiment cu reședința la Focșani”. Batalioanele acestor regimente au fost repartizate corpurilor de armată, ceea ce rezolva cîteva din problemele principale ale pregătirii de luptă, printre care: specializarea în cadrul armiei, pregătirea din punct de vedere genistic a trupelor din celelalte arme, asigurarea unei conduceri mai corespunzătoare a companiilor de geniu. Tot în această perioadă, din necesitatea de a rezolva operativ problemele de specialitate a luat ființă Inspectoratul genului (Decretul nr. 617 din 24 februarie 1887), avînd ca atribuții inspectarea armiei genului, a serviciilor de geniu și a tuturor construcțiilor militare și lucrărilor de fortificații.

Necesitățile de cadre erau asigurate de cele două școli militare de specialitate, Școala specială de artilerie și geniu și Școala specială de aplicație de artilerie și geniu, înființată în anul 1881.

Temeinica pregătire de specialitate a ofițerilor genisti români a fost probată de executarea unor lucrări de fortificație de mare amploare, între care cităm: fortificarea cetății București (1882—1899), executată de Regimentul 1 de geniu, comandat de colonelul Anton Berindei; regiunea întărită Focșani — Nămolosa — Galați (1888—1893), executată de Regimentul 2 de geniu, comandat de colonelul Zamfir Gheorghiu, numit și director al lucrărilor; fortificarea capului de pod Cernavodă.

Între 1908—1913 au fost luate măsuri pentru perfecționarea organizatorică a armiei genului, care cuprindea serviciul de geniu și trupele de comunicații, în cadrul cărora găsim o mare varietate de subunități de specialitate: de săpători — minări, de poduri, de pontonieri, de căi ferate, de telegrafie, de aerostație, de automobile, secții de porumbel.

Înzestrarea armatei cu mijloace radio, motociclete, automobile și proiectoare a dus la constituirea, în anul 1908, a unei subunități specializate, Compania de specialiști, transformată în anul 1913 în Batalionul de specialități, care grupa tot ce era nou în tehnica militară genistică. În anul 1912 s-a constituit Corpul automobilistilor voluntari, format din proprietari de automobile și motociclete în scopul de a asigura funcționarea serviciului în timpul manevrelor și al concentrărilor, cit și în timp de război.

Prima secție de aerostație din armata română a luat ființă încă din 1893 prin dotarea companiei de telegrafie a Regimentului 1 de geniu cu un balon captiv, importat din Franța. Secția de aerostație a fost dotată ulterior cu baloane de producție internă și a participat din anul 1907 la manevrele militare. Ca urmare a rezultatelor bune, secția s-a transformat în

companie, primind încă trei baloane captiv aduse din import, fiind introdusă în organica Batalionului de specialități al genului.

La începutul primului război mondial, trupele de geniu erau formate din: un regiment de căi ferate, un regiment de pontonieri, cinci batalioane de pionieri, un batalion specialități cu o companie aerostație. Geniștii români au contribuit, alături de ceilalți ostași ai armatei române, atît prin lucrările executate cit și prin jertfa de sînge, la împlinirea dezerideratului unității naționale. Printre misiunile îndeplinite se numără ambele lucrări de fortificare a granițelor țării; lucrările executate pe comunicații, în special în zonele de munte, care au ușurat deplasările operative ale marilor unități și unități, cit și transporturile în vederea asigurării materiale a acestora; construirea podului de pontoane în cadrul manevrei de la Flămînda (18—22 septembrie 1916); minarea regiunii fortificate F.N.G., precum și a podului de la Cernavodă pentru a nu fi folosite de inamic; lucrările de bază din zonele bățăliilor de la Mărăști, Mărășești și Dîtuz din vara anului 1917. Participînd și la unele înclăștrări cu inamicul geniștii români au înscris pagini de vitejie pludoitoare. Amintim faptele de arme ale locotenentului Iosif Visereanu din Batalionul 2 pionieri, sublocotenentului Petre Lăzărescu din grupul de aerostație, sublocotenentului Virgiliu Mastacan din Batalionul 2 pionieri-căzător eroic în luptele de la Sinca din 26 septembrie 1916; caporalului Constantin Rădulescu din Batalionul 3 pionieri căzător în luptele de la Cîmpulung — Dragoslavele în toamna anului 1916.

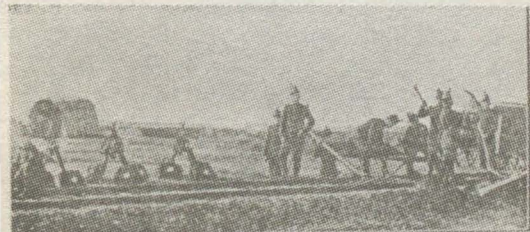
Pe baza învățămintelor reieșite din primul război mondial, țînd seama și de realizările tehnicii militare pe plan european, de consecințele acestora, au fost luate o serie de măsuri vizînd înzestrarea trupelor de geniu cu tehnică nouă, dezvoltarea armiei în general.

Dintre lucrările genistice executate de trupele specializate în perioada interbelică se detașează edificarea sistemului de fortificații de la granița de vest a țării, acțiune demarată în anul 1936. Se avea în vedere sporirea mijloacelor de rezistență în fața unei previzibile agresiuni hitleristo-horthyste. Îl luna iulie 1940, din totalul de 312 obiective prevăzute pentru betonare, fuseseră terminate 267, dintre care 245 erau armate. În același timp s-au executat și alte lucrări de amenajare genistică a unor zone de importanță militară, construindu-se șanțuri antitanc, tranșee, rețele de sîrmă ghimpată ș.a.

În perioada revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și a războiului antihitlerist, trupele de geniu din cadrul Armatelor 1 și 4 române au îndeplinit misiuni în folosul nemijlocit al unităților din prima linie, au adus o contribuție substanțială la întreținerea și refacerea comunicațiilor. Geniștii români au consolidat și reparat peste 1 580 km șosea, au executat deszăpeziri de comunicații ce însumează peste 760 km, au astupat un număr de 410 furnale și au deminat 86 de lucrări de artă de pe comunicații. Totodată, ele au construit un număr de 731 poduri-șosea de diferite tonaje, au reparat și consolidat alte 184 poduri.

În același timp, geniștii români au înscris și fapte de arme nepieritoare în înclăștrarea cu inamicul. Astfel, trebuie subliniate faptele de eroism ale Batalionului 17 pionieri și Escadronului 9 pionieri care au asigurat, prin mijloace improvizate, trecerea și forțarea Tisei de către diviziile 2 infanterie și 9 cavalerie; acțiunile eroice ale Companiei 21 pionieri din zona satului Vigl'as (Cehoslovacia) pentru care generalul sovietic Jmacenko a adus mulțumiri Diviziei 21 infanterie, în compunerea căreia intra subunitatea menționată; munca uriașă desfășurată de trupele de geniu pentru asigurarea forțării riului Hron (Cehoslovacia) și dirigenia colonelului Victor Georgescu, comandantul genului Corpului 4 armată, care cu prețul vieții a coordonat sub focul nemicitor al inamicului activitatea pionierilor care transportau pe malul opus oameni, muniții de armament greu.

Brigada de căi ferate în plină activitate

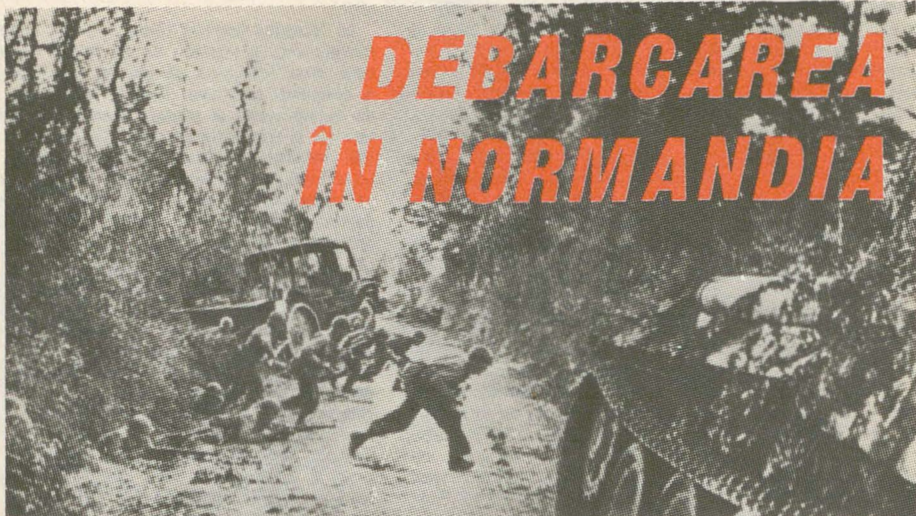
Pod de vase construit de ostașii noștri

■ Căpitan TIBERIU VELTER
Prof. IONEL BATALLI

DEBARCAREA ÎN NORMANDIA

Dr. FLORIN CONSTANTINIU

Debarcarea în Normandia este cea mai mare operație de desant maritim și aerian din istorie, realizată la 6 iunie 1944 de forțele aliate (în principal anglo-americano-canadiene) aflate sub comanda generalului Dwight D. Eisenhower (S.U.A.). Preconizată încă din aprilie 1942, pentru a fi realizată în vara anului 1943, debarcarea în Franța a fost amînată din considerente politice, militare și tehnice în beneficiul altor operații: debarcarea în Africa de Nord (Operația Torch), debarcarea în Sicilia (operația Husky) etc. La Conferința de la Teheran (28 noiembrie—1 decembrie 1943), reprezentanții anglo-americani au declarat că debarcarea în Franța va avea loc în mai 1944.

Operația de debarcare în Franța (Operația Neptun) era faza inițială a constituirii celui de-al doilea front împotriva Germaniei hitleriste, prin angajarea efectivelor ei în Europa occidentală (Operația Overlord). Elaborarea planului de debarcare a început la 26 aprilie 1943, sub comanda generalului Frederick Morgan, numit șef al statului major al Comandamentului suprem aliat (COSSAC) și a fost încheiată — cu participarea intensă a feldmareșalului Bernard Montgomery — la 7 aprilie 1944. Comandant al operației Overlord fusese numit, încă de la 6 decembrie 1943, generalul D. Eisenhower. Potrivit planului de campanie, debarcarea urma să aibă loc în departamentul Calvados (Normandia) într-o zonă limitată de vărsarea cursurilor de apă Douve și Dives și împărțită în cinci sectoare, cărora li s-au dat numele de Utah, Omaha, Gold, Juno și Sword. Comandantul suprem, generalul D. Eisenhower, avea ca locțiitor pe mareșalul de aviație Sir Arthur Tedder (Marea Britanie), iar ca șef de stat major pe generalul Walter Bedell Smith (S.U.A.). Adjuncții comandantului suferă pentru cele trei arme erau toți englezi: forțele terestre — B. Montgomery, forțele navale — amiralul Bertram Ramsay, forțele aeriene — Trafford Leigh-Mallory. Semnificativ pentru rivalitățile din cadrul comandamentului aliat este faptul că — în ciuda dorinței britanice ca B. Mont-

gomery să dețină în tot timpul operației Overlord comandamentul forțelor terestre — s-a stabilit, în cele din urmă, ca, odată încheiată operația Neptun, acest comandament să revină lui D. Eisenhower.

În vederea debarcării au fost concentrate în porturile britanice circa 4 300 nave de debarcare, 500 vase de război, 300 drage etc., un total de 6 697 nave, au fost construite care de luptă și ambarcațiuni adaptate condițiilor specifice de teren și de luptă pe plajă, au fost realizate două porturi artificiale (Mulberries), fiecare avînd dimensiunile portului britanic Dover, au fost efectuate, între 1 aprilie—5 iunie 1944, 4 300 zboruri de recunoaștere, în cursul cărora au fost fotografiate regiunile de coastă din Olanda pînă la frontiera franco-spaniolă, s-au intensificat contactele cu mișcarea de rezistență din Franța în vederea obținerii de informații asupra efectivelor germane și a deplasării lor, precum și a organizării actelor de sabotaj. În lunile imediat premergătoare debarcării, aviația aliată a efectuat bombardamente masive asupra căilor de comunicație din Franța, ceea ce a făcut ca numărul trenurilor de aprovizionare a Wehrmachtului să scadă de la 100 la 60 pe zi, au fost distruse 18 poduri peste Sena și Oise iar 3 avariate, pe o rază de 200 de kilometri în apropiere de coastă au fost practic scoase din funcțiune toate aeroporturile germane.

Înaltul comandament german (O.K.W.) a considerat mult timp ca improbabilă o debarcare aliată în Franța. Hitler fiind convins că ea va avea loc în Norvegia. Dintre informațiile parvenite la O.K.W. despre acțiunea proiectată de aliați se cuvin amintite documentele transmise de Elyesa Bazna, valetul turc (de origine albaneză) al ambasadorului britanic la Ankara, care indicau drept perioadă de realizare lunile mai-iunie, precum și conversația telefonică dintre președintele F.D. Roosevelt și premierul W. Churchill, interceptată în ianuarie 1944 de un post de ascultare gigat, instalat de germani în Olanda, și din care

reieșea că debarcarea reprezenta prioritatea de bază a aliaților.

O.K.W. nu a valorificat aceste informații — altminteri destul de vagi. La 1 martie 1944, efectivele germane din Franța se ridicau la 1 400 451 militari din care forțe terestre — 806 927, aviație — 337 140 (inclusiv artileria antiaeriană și parașutiști), flota — 96 084, restul reprezentând trupe S.S. și de poliție etc. În ansamblul distribuției de forțe pe teatrele de operații, în Franța, Belgia și Olanda se aflau, la începutul anului 1944, 59 de divizii față de 179 divizii pe frontul sovieto-german. Comandanții forțelor germane din Europa occidentală (Oberbefehls-

Coloană de militari americani în marș pe un drum din Normandia (iunie-iulie 1944)

Soldați britanici după luptele aprige purtate pe străzile Caen-ului

haber West) era feldmareșalul Gerd von Rundstedt, căruia îi erau subordonate două grupări de armate: B (feldmareșalul Erwin Rommel) și G (generalul Johannes von Blaskowitz). Efectivele germane erau prost echipate și slab instruite; o excepție o constituiau unitățile blindate, conduse de generalul Leo Geyr von Schweppenburg, care dispuneau de tancuri de ultimul tip (însă în număr redus), „Tigru regal” și „Pantera de vânătoare”, cu tunuri de 88 mm, dar lipsite de carburant necesar. În cadrul comandamentului german din Europa de vest existau divergențe în privința modalităților de respingere a invaziei: Rundstedt considera că era necesară păstrarea — la o anumită distanță de coaste — a unei mase de trupe, care să lanseze o contraofensivă, după ce trupele aliate au debarcat, dar înainte ca ele să se fi putut consolida într-un cap de pod. Rommel, dimpotrivă, era de părere că „Războiul va fi câștigat sau pierdut pe plaje” și că „primele 24 de ore ale invaziei vor fi hotărâtoare (...) pentru aliați ca și pentru Germania aceasta va fi ziua cea mai lungă”.

După ezicări generate de condițiile meteorologice nefavorabile, Eisenhower a fixat ziua debarcării la 6 iunie. Îndată după miezul nopții. Divizia 6 aeropurtată britanică și diviziile 82 și 101 aeropurtate americane au fost parașutate sau au aterizat cu planoarele („Horsa II” și „Ward”) și, în ciuda pierderilor suferite, au ocupat sau distrus podurile, ce le fuseseră fixate, precum și localitatea Sainte-Mère-Église și au luat cu asalt bateria de la Merville.

Precedată de puternice bombardamente aeriene, marea flotă aliată (care număra în afară de vase britanice și americane și un număr redus de nave franceze, poloneze, norvegiene, grecești și olandeze) s-a apropiat de țărm; la 6,03, 5 cuirasate, 22 crucișătoare, 93 distrugătoare și vase lansatoare de rachete au deschis focul, protejind cele 4 222 ambarcațiuni cu trupele destinate debarcării. Reacția germană a fost slabă, cu excepția zonei Omaha, unde Divizia 29 americană a suferit pierderi mari. Reacția comandamentului german a fost lentă și nesigură: pe de o parte, depășirea unităților era dificilă din cauza bombardamentelor aeriene, pe de altă, el nu era încă sigur dacă debarcarea din Normandia nu era o operație de diversion. În aceste condiții, singurul contraatac important a fost cel lansat de Divizia 21 blindată. În pofida realității de pe câmpul de luptă, Hitler a manifestat optimism în tot cursul zilei de 6 iunie: „Știrile nu puteau fi mai bune”, i-a spus el feldmareșalului W. Keitel. „Atît timp cît ei (aliații — n.n.) erau în Anglia, nu-i puteam atinge. Acum îi avem unde putem să-i distrugem”. Același optimism și la Göring, deși în ziua de 6 iunie raportul între ieșirile aviației aliate și ale celei germane erau de 10 585 la 319!

În seara zilei de 6 iunie debarcaseră 75 215 britanici și canadieni în zonele Gold, Juno și Sword și 57 500 de americani în zonele Utah și Omaha (la care se adăugau trupele aeropurtate: 15 500 americani și 7 900 englezi), adică un total de 156 115 militari.

Pierderile aliaților s-au cifrat în ziua de 6 iunie la circa 10 000 de oameni, ale germanilor între 6 000 și 9 000 (o analiză a datelor la C. Ryan, *Ziua cea mai lungă*)

Debarcarea a fost o operație încununată de succes, chiar dacă obiectivele din planul de luptă nu au fost atinse la timpul fixat. Este însă adevărat că lărgirea capului de pod s-a făcut încet (orașul Caen care trebuia cucerit din prima zi a fost ocupat abia la 9 iulie; cercetări recente atribuie aceste întârzieri greșelilor săvîșite de feldmareșalul Montgomery). Rezistența înverșunată a Wehrmachtului a făcut ca abia prin străpungerea de la Avranches (31 iulie) să se deschidă calea spre eliberarea Franței, grăbită și de debarcarea, la 15 august 1944, a forțelor aliate în sudul Franței (operația Anvil—Dragoon).

Bătălia de la

GRÜNWALD

Colonel dr. GHEORGHE ROMANESCU

Pe cîmpia de lîngă satul Grünwald din apropiere de Königsberg (în fosta Prusie Orientală) s-a desfășurat, cu cinci sute șaptezeci și șase de ani în urmă, o mare bătălie între forțele polono-lituaniene — cărora li se alăturaseră contingente rusești, cehe, românești și tătărești — și armata Ordinului teutonic, cu consecințe însemnate pentru istoria statelor din răsăritul Europei. După cum se cunoaște, sub pretextul convertirii la creștinism a populațiilor „păgine”, dar și pentru a sparge alianța polono-lituaniană, la care, din septembrie 1408, s-a alăturat și marele cnezat al Moscovei, Cavalerii teutoni, în frunte cu marele maestru Ulrich von Jungingen, au întreprins o serie de expediții „cruciate”, cîmpind ținuturi poloneze și lituaniene, anexîndu-le stăpînirii lor, care, pe la începutul secolului al XV-lea, se întindea de-a lungul litoralului baltic — de la Golful Finic și pînă dincolo de gurile Elbei.

Războiul împotriva Ordinului teutonic, al cărui moment culminant l-a constituit singeroasa confruntare de la Grünwald, a început de fapt în 1409, o dată cu declanșarea în Samogija (teritoriu lituanian ocupat de teutoni) a unei ample răscoală

Bătălii din istoria românească și universală

conduse de prințul Vitold, vărul regelui Poloniei, Vladislav Jagello. Cererea conducătorului Ordinului adresată monarhului polon de a nu veni în ajutorul lituanienilor fiind respinsă, von Jungingen, încurajat de regele Ungariei, acum și împărat al Germaniei, Sigismund de Luxemburg, a declarat războiul „pentru salvarea creștinismului”, trupele sale, înzăuate și împlătoșate, cu săbii și sulije grele, cu crucea pe coifuri și scuturi, trecînd frontiera, devastînd teritorii și masacrînd populația. Vladislav Jagello și-a mobilizat armata și a cerut ajutoare de la aliați și prieteni. După o serie de lupte cu caracter schimbător a urmat o perioadă de acalmie, impusă de venirea unei ierni timpurii și aspre. Sigismund de Luxemburg, în schimbul recunoașterii pretențiilor sale de suzeranitate asupra Moldovei, s-a angajat față de conducătorul Ordinului teutonic ca, sprijinit cu bani de acesta, să formeze o armată de pînă la 30 000 de mercenari și să atace Polonia dinspre sud. Dar acțiunile trupelor ungare, comandate de Ștîbor, se vor desfășura lent, sub forma unor hărțuiri în zona de graniță, neinfluențînd în nici un fel deznodămîntul bătăliei de la Grünwald.

După cum atestă marea majoritate a documentelor de epocă, precum și lucrările unor numeroși cronicari și istorici români și străini, la marea înfruntare armată din ziua de 15 iulie 1410, în tabăra aliaților a fost prezent, remarcîndu-se prin vitejie și iscusință militară, și un detașament de arcași călări trimis de Alexandru cel Bun, conform tratatului încheiat cu regele polon, în 1404 și reînnoit în 1407, prin care se angaja a-i da ajutor „*contra tuturor dușmanilor lui, neexceptînd pe niciunul*”. Era aceasta și o dovadă a raporturilor strînse pe plan politic și economic întreținute de țara românească a Moldovei cu Polonia încă de pe vremea lui Petru I, Roman și mai apoi Ștefan I, predecesorii voievodului Alexandru, precum și a grijii pentru păstrarea independenței țării, ce continua să fie primejduită de presiunile exercitate asupra sa de regele Ungariei. Apare, deci, ca firesc faptul că domnul român, „*cel dintîi*” (care) a făcut cunoscut străinilor numele, pînă atunci puțin știut, al moldovenilor — după cum scrie Dimitrie Cantemir, urmărind atent cursul evenimentelor ce se derulau în sud-estul și estul Europei, nu a rămas și nu a putut rămîne în afara conflictelor militare în care s-a angajat aliata sa, Polonia, fie cu Cavalerii teutoni, fie cu Ungaria, și a trimis, în cîteva rînduri, detașamente românești în sprijinul lui Vladislav Jagello. De altfel, în 1403 și Mircea cel Bătrîn, probabil prin intermediul lui Alexandru cel Bun, reînnoiește tratatul de alianță cu Polonia, clauzele acestuia asigurînd, printre altele, importante înlesniri negustorilor poloni de a-și desfășura mărfurile în Muntenia.

Luptele cu armata Ordinului teutonic au fost reluate în primăvară, ajungîndu-se în cele din urmă la bătălia hotărîtoare. În dimineața însoritei zile de 15 iulie 1410, oștile stăteau față în față lîngă Grünwald, în componența armatei aliate distingînd-

du-se, în cea de-a doua linie, către flancul drept, corpul de oaste românesc trimis de Alexandru cel Bun. Documentele arată că bălăii propriu-zisă a debutat cu un schimb de salve de artilerie, care, însă, n-au produs pierderi demne de luat în seamă în nici una din tabere. A urmat un energetic atac executat de gruparea de cavalerie condusă de Vitold de la aripa stângă a dispozitivului aliat. După o oarecare descumpănire inițială, trupele teutone și-au relăcut rîndurile și, trecînd la ofensivă, au respins călăreții lui Vitold și au dezorganizat întregul flanc stîng al oștirii aliate. O rezistență tenace opusă la centru de trupele ruse din Smolensk a permis forțelor principale aliate să se regrupeze și să declanșeze un atac general, hotărîtor pentru soarta bălăii. Luptele au durat pînă spre seară și s-au încheiat cu înfrîngerea Cavalerilor teutoni. Au căzut în singeroasa înclăstare circa 18 000 de luptători, aproape toată „floarea” armatei Ordinului (*Enciclopedia germană* indică cifra de 12 000), precum și comandantul acesteia, marele maestru von Jungingen. Numeroase cetăți și orașe ocupate de teutoni s-au predat fără luptă. A fost asediat și orașul-cetate Marienburg (Malbork), fără a putea fi însă cucerit. În cele din urmă, noul mare maestru al Ordinului teutonic, Henric von Plauen, deși primise importante întăriri din Germania, a hotărît să ceară pace.

Dacă problema participării românești la această bătălie nu poate fi contestată, asupra efectivelor istoriografia a rămas însă datoare. Cronicarii exagerau deseori efectivele armatelor adversarilor pentru a justifica o înfrângere sau a amplifica, fără temei, o victorie. Astfel, cronicarii germani afirmă că la Grunwald, alături de poloni, lituanieni, ruși, cehi, tătari, au luat parte și „20 000 de valahi”, iar în *Scriptores rerum prussicarum*, III, p. 411, cifra propusă de Johann von Posilge este de 200 000 de valahi. Ambele cifre menționate sînt, desigur, mult exagerate.

Bătălia
de la
Grünwald
din anul 1410
(reproducere
după
un desen
din secolul
al XV-lea)

Unul dintre criteriile fundamentale ale evaluării și redării științifice, în spiritul tezelor materialismului dialectic, a istoriei fiecărui popor este cel al probității științifice, care statornicește obligația morală și profesională a oricărui autor sau editor de a-și întemeia afirmațiile și susținerile pe adevăruri atestate documentar, ce pot fi controlate prin întreaga varietate a surselor informaționale.

Acționînd în acest spirit, istoricii români au elaborat și publicat în anii socialismului victorios numeroase lucrări în care sînt redade, în mod științific, momentele definitorii ale evoluției neîntrerupte și unitare a poporului român în vatra sa strămoșească, ale luptelor neîfricate purtate de înaintași pentru apărarea independenței și suveranității patriei, ale eforturilor militare eroice depuse de români de-a lungul zbuciumatei lor istorii. În multe dintre aceste lucrări se analizează *participarea eficientă a poporului român și armatei sale, începînd de la 23 August 1944, ală-*

mai multe popoare — concepție total străină adevărului istoric. Așa cum este atestat de întreaga dezvoltare istorică, poporul român unic și unitar și-a continuat neîntrerupt existența pe vatra sa din cele mai îndepărtate timpuri și pînă astăzi. Caracterul distinct și pe deplin unitar al poporului român este expresia unicității ariei sale geografice — spațiul carpato-danubiano-pontic — de naștere și de viețuire, a evoluției sale multimilenare, a intenselor legături economice dintre provinciile românești, a limbii unice pe care au vorbit-o și o vorbesc toți fiii neamului nostru, făuritorii unei culturi spirituale proprii și originale, lată de ce afirmații de genul celor cuprinse în textul menționat nu pot fi considerate ca simple erori de formulare, ele avînd sensuri contrare adevărului istoric.

ADEVĂRURI ISTORICE care nu pot fi contestate

Colonel dr.
CONSTANTIN TODERAȘCU

turi de coaliția antifascistă la războiul purtat împotriva Germaniei hitleriste, pînă la victoria din mai 1945. De asemenea, sînt redate aspectele caracteristice ale transformării, pe baze socialiste, a armatei române — în ansamblul sau — ca parte componentă a vastului proces revoluționar declanșat în România o dată cu istoricul act de la 23 August 1944. Mai multe lucrări referitoare la istoria poporului român sînt traduse în limbi de circulație internațională, ceea ce permite specialiștilor și cititorilor de peste hotare accesul la surse autentice de cunoaștere a adevărului științific în legătură cu evoluția poporului român și a armatei României socialiste.

Privit în lumina acestor cerințe, trebuie să arătăm — cu regret — că textul din capitolul destinat Armatei Republicii Socialiste România, inclus în albumul publicat în anul 1985 de Editura Militară din Republica Populară Ungară, cu titlul: *„Alianța frățescă în slujba socialismului și păcii”*, cuprinde și unele afirmații care nu corespund adevărului istoric.

Astfel, în capitolul menționat se face o referire, nici mai mult, nici mai puțin, la *„Popoarele României...”* (!), ceea ce înseamnă că, în țara noastră, ar exista, clipurile,

Consultarea de către autorii textului menționat a celor mai autentice date științifice cuprinse în lucrări românești și ale unor istorici de peste hotare, le-ar fi dat posibilitatea să rețină faptul de necontestat că tocmai caracterul evident unitar al poporului român a constituit temelia de granit a realizării, în 1859, a statului național român și a încheierii, în 1918, a procesului de formare a statului național român unitar. Reamintim, în legătură cu aceasta, aprecierea tovarășului Nicolae Ceaușescu, care reliefa: *„Avem un popor, o țară în care trăiesc laolaltă români, precum și oameni ai muncii de origine maghiară, germană, sîrbă sau de altă naționalitate. Dar cu toții reprezentăm un popor unic — și nu admitem nimănui să încerce să lovească în unitatea poporului nostru”*.

Pe aceeași linie, de nesocotire a adevărului istoric, se situează și afirmația, din textul inclus în albumul la care ne referim, potrivit căreia *„nucleul noii armate române l-a constituit Divizia „Tudor Vladimirescu”*. Prin această afirmație autorii trec cu vederea realitățile istorice, care demonstrează că, o dată cu vastul proces revoluționar declanșat în România la 23 August 1944, a început și transformarea organismului militar românesc — ce are, ca și statalitatea românească, o vechime de peste 2000 de ani — într-o armată populară. La baza acestei transformări a stat linia politică originală a comuniștilor români stabilită în conformitate cu realitățile noastre și care constau în faptul că armata română nu numai că nu s-a dezintegrat, că nu a fost zdrobită în război, cum s-au petrecut lucrurile în alte țări, ci — fiind neîntrerupt — s-a angajat, în totalitatea ei, împreună cu întregul popor, la lupta de eliberare a patriei de sub dominația fascistă, dînd un greu

Testvéri szövetség a szocializmusért, a békéért, Zorinyi Katonai Kiadó, Budapest, 1985. Album nepaginat.

tribut de sînge pentru cauza zdrobirii cîmpitorilor hitleriști și horthyști. Transformarea revoluționară a armatei române — înfăptuită din inițiativa și sub conducerea comuniștilor — a început chiar de la 23 August 1944 și a continuat în toată perioada revoluției și construcției socialiste. Cînd, la mijlocul lunii august 1945, diviziile de voluntari români „Tudor Vladimirescu” și „Horea, Cloșca și Crișan” au fost incluse, prin acte statale oficiale, în structurile organizatorice ale armatei române regulate, procesul revoluționar de transformare, pe baze democratice, a armatei române înregistrase deja succese remarcabile atît sub aspectul conturării rolului și funcțiilor sociale noi ale armatei țării, cît și al raporturilor democratice dintre militarii de diferite grade, al participării ostașilor la viața social-politică și economică a patriei. Înseși cele două divizii de voluntari români, după acordarea statutului cel-aveau toate marile unități ale armatei române, au cunoscut, la rîndul lor, transformări și perfecționări pe linia instruirii, dotării, echipării și încadrării în spiritul concepției revoluționare a Partidului Comunist Român. Aceste adevăruri istorice de necontestat au fost redată în numeroase studii, articole și lucrări publicate îndeosebi după Congresul al IX-lea al P.C.R. și este surprinzător faptul că editorii albumului respectiv le-au nesocotit, susținînd un punct de vedere care nu corespunde realităților istorice.

În aceeași manieră, de nesocotire a adevărului istoric, se înscriu și alte aprecieri cuprinse în textul din albumul menționat, prin care se încearcă minimalizarea contribuției României la obținerea victoriei în războiul antihitlerist. Astfel, deși întreaga istoriografie românească demonstrează, prin lucrările științifice publicate, prin culegerile de documente editate, că momentul intrării României în războiul antihitlerist coincide cu cel al declanșării actului istoric de la 23 August 1944, armata română, participînd efectiv și neîntrerupt la războiul drept împotriva Germaniei naziste, pînă la victoria finală din mai 1945, în textul din albumul la care ne referim se susține că „În toamna anului 1944, România a declarat război Germaniei hitleriste și a participat la operații cu o armată de aproape o jumătate de milion”. Se ignoră în acest mod faptul că, încă din seara zilei de 23 August 1944 (și nu în toamna aceluia an — perioadă de timp care nu concordă cu realitatea istorică binecunoscută, toamna însemnînd, de fapt, lunile septembrie, octombrie și noiembrie), întreaga armată română — cu un efectiv, la acea dată, de peste un milion de militari — a întors, în totalitate și fără nici o defecțiune, armele împotriva Germaniei hitleriste și a contribuit apoi efectiv și eficient la victoriile coaliției antifasciste cu 538 536 de militari angajați nemijlocit în luptă, din rîndurile cărora aproape 170 000 au dat jertfa supremă, au fost răniți sau dăți dispăruți în timpul luptei drepte împotriva fascismului.

Afirmațiile ce nesocotesc adevărul istoric, cuprinse în textul de la capitolul menționat, vizează nesocotirea contribuției eroice a armatei române la eliberarea și a altor popoare, printre care și cel ungar, de sub dominația fascistă. Doar într-o formulare stereotipă se menționează că „Soldații români au luptat și pe teritoriul Ungariei”, iar participarea armatei române la eliberarea Cehoslovaciei și Austriei este omisă cu desăvîrșire.

Din respect pentru adevărul istoric, din respect față de memoria sutelor de mii de combatanți români care au luptat și s-au jertfit în crîncenele bătălii purtate contra trupelor hitleriste și horthyste, este necesar să reamintim că,

după eliberarea întregului teritoriu național de sub dominația și stăpînirea fascistă, armata română — acționînd cot la cot cu armata sovietică pe teritoriul Ungariei, în toamna anului 1944 și în iarna 1944/1945 — a participat la efortul operativ cu două comandamente de armată, cinci comandamente de corp de armată, 17 divizii de infanterie, cavalerie și vinători de munte, Corpul I aerian, unități de geniu, transmisiuni, căi ferate și alte unități și formațiuni militare, însumînd peste 210 000 militari. Timp de 100 de zile, armata română a participat pe teritoriul Ungariei la 7 operații și la 81 lupte importante, ostașii noștri au forțat patru cursuri mari de apă (Tisa, Bodrog, Hernad și Ipoly), au străbătut prin lupte trei masive muntoase (Hegyalja, Bükk și Mátra). Înaintînd pe o adîncime de 250—300 km, în zone și pe direcții de maxim efort operativ, marile unități române au eliberat o suprafață de circa 30 000 km² din teritoriul Ungariei, incluzînd 1 237 localități, dintre care 14 orașe, au provocat inamicului pierderi cifrate la 30 789 militari (prizonieri și morți). În luptele purtate pe teritoriul Ungariei, armata română a dat un greu tribut de sînge, care se ridică la 42 700 de militari (morți, răniți și dispăruți).

Participînd neîntrerupt la războiul antihitlerist, armata română a acționat și pe teritoriul Cehoslovaciei, în iarna și primăvara anului 1945, cu efective de 248 430 de militari, a desfășurat 259 de lupte importante, pătrunzînd în dispozitivul inamic pe o adîncime de peste 400 de kilometri. Unitățile și marile unități române au străbătut prin luptă 10 masive muntoase, au forțat și trecut 4 cursuri mari de apă — Hronul, Nitra, Vahul și Morava —, au eliberat o suprafață de circa 35 000 km² din teritoriul Cehoslovaciei, incluzînd 1 722 de localități, dintre care 31 orașe, au provocat inamicului pierderi mari în oameni și tehnică de război. Numărul prizonierilor luați de armata română pe teritoriul Cehoslovaciei s-a cifrat la 20 478 de militari. În cele aproape cinci luni de lupte crîncene purtate pe teritoriul Cehoslovaciei împotriva trupelor naziste, armata română a jertfit 66 945 de militari, adică peste 25% din efectivele angajate în operații.

Armata română a contribuit și la eliberarea unei părți din teritoriul Austriei, prin operațiile desfășurate de Regimentul 2 care de luptă pe direcția Hohenrappersdorf — Schrick — Mistelbach (important nod de comunicații la 45 km nord-est de Viena) și prin lucrările efectuate în slujba frontului antihitlerist de unitățile grupului operativ al Brigăzii de căi ferate, care au asigurat un volum de muncă echivalent cu 24 056 oameni/zile. Aportul militarilor români la cauza victoriei asupra fascismului a fost consemnat în numeroase acte oficiale emise de comandamentele sovietice și române din acel timp.

Exprimate cit se poate de sintetic, aceste fapte istorice sînt adevăruri scumpe poporului român, care — oricît s-ar strădui unii autori sau editori de peste hotare — nu pot fi nici răstălmăcite, nici minimalizate. Mîndru de trecutul său istoric glorios, poporul român unic, acționînd sub conducerea Partidului Comunist Român, angajat în vasta operă de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate, apără totodată — ca pe cel mai scump tezaur — istoria sa măreață, eroică, glorioasă împotriva oricăror tendințe de mistificare sau de minimalizare.

CARTEA DE ISTORIE

AVANCRONICĂ

Colecția,

ISTORIA MILITARĂ
A POPORULUI ROMÂN
Volumul al II-lea

*Editura Militară
București, 1986*

În curînd urmează să vadă lumina tiparului cel de-al II-lea volum al Istoriei militare a poporului român, lucrare în paginile căreia este înfățișată evoluția fenomenului militar românesc în intervalul cuprins între jumătatea secolului al XIV-lea — epoca afirmării statelor feudale românești de sine stătătoare — și mijlocul veacului al XVI-lea — cînd în sinul societății românești au loc importante mutații în plan economic, social, politic și militar.

Continuare firească a primului volum — din seria de zece cit va însuma întreaga lucrare —, noul tom — elaborat sub egida Comisiei Române de Istorie Militară și a Centrului de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară, de un larg colectiv

de specialiști din instituțiile de cercetare, universități, instituții militare de învățămînt superior și muzee — are ca fundament concepția științifică revoluționară a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, privind trecutul nostru istoric, experiența multimilenară a poporului român în lupta sa pentru libertate, independență statală și unitate națională. Esențială în elaborarea lucrării a fost teza conducătorului partidului și statului nostru referitoare la caracterul unitar al evoluției istorice în spațiul românesc, unitate întemeiată pe armonia mediului geografic definit de Carpați, Dunăre și Marea Neagră, pe comunitatea de origine etnică, de limbă, civilizație și destin istoric a poporului român.

Abordînd cu obiectivitate realitatea istorică, autorii au reliefat cu pregnanță faptul că în secolele XIV-XVI factorul militar — cu expresia sa cea mai directă: oastea — s-a detașat între componentele fundamentale ce au asigurat evoluția poporului nostru în cadrele sale specifice. Acest adevăr s-a datorat necesității de a găsi mijlocul eficient ce trebuia opus agresiunii străine care atenta la integritatea spațiului ancestral de formare și continuă locuire românească, la independența și suveranitatea statalității sale. Constrînsă în fața primejdiilor multiple și cvasipermanente să lupte pentru propria

supraviețuire, România medievală și-a perfecționat propriul instrument militar, făcîndu-l apt să asigure misiunile încredințate, construindu-l în funcție de disponibilitățile proprii și modelîndu-l potrivit tradiției străvechi.

Volumul al II-lea al Istoriei militare a poporului român oglindește evoluția structurii militare medievale în raport cu factorii determinativi de ordin economic, social, politic și cultural, cu schimbările cantitative și calitative pe planul istoriei militare universale în general și pe al celeia central și sud-est europene în mod special. S-a urmărit, totodată, înfățișarea — în succesiunea desfășurărilor cronologice — a funcționării organismului militar românesc și îndeplinirii funcției ostășești interne și externe a statului.

Primul capitol al lucrării este destinat unei sintetice analize a structurilor economice, sociale și politice, evoluției societății românești din secolul al XIV-lea și pînă la mijlocul celui de-al XVI-lea, evidențindu-se în final obiectivele specifice statalității românești în contextul relațiilor internaționale. Pe această bază s-a reconstituit, în capitolul al II-lea, organizarea militară românească a perioadei, caracterizată prin instituționalizarea oastei celei mari, detaliîndu-se modalitățile de recrutare și mobilizare, componența oastei, înzestrarea, echiparea și asigurarea materială, evoluția amenajării genistice a teritoriului, instruirea trupelor și pregătirea populației pentru apărare. În concluzia capitolului se definesc achizițiile efectuate în această etapă în cadrul gîndirii militare românești a apărării patriei prin lupta întregului popor.

Capitolele III-VI, consacrate prezentei dinamicii proceselor militare, evidențiază consolidarea Țării Românești, Moldovei și voievodărilor Transilvaniei din vremea confruntărilor cu regatul Ungariei și a primelor lupte cu otomanii pînă la mijlocul secolului al XV-lea, confruntări victorioase conduse de marii comandanți de oști Vladislav I, Dobrotiță, Ștefan I, Mircea cel Bătrîn, Alexandru cel Bun, Dan al II-lea, lăncu de Hunedoara și Vlad Tepeș. Sînt subliniate etapele de intensă afirmare internațională a țărilor române sub conducerea lui Mircea cel Bătrîn și lăncu de Hunedoara, grelele bătălii cu armatele Imperiului otoman pentru apărarea liniei Dunării și eliberarea poezelor balcanice cucerite,

confruntări cu un mare rol european în stăvilirea invaziei Porții spre centrul continentului, mai ales prin victorioasa apărare a Belgradului (1456) și eroica rezistență românească, sub conducerea lui Vald Tepeș, în anii 1461—1462.

O nouă etapă istorică — amplu tratată în capitolul al VII-lea — s-a încheiat în jurul politicii militare pentru apărarea libertății și integrității statale din epoca dominată de personalitatea proeminentă pe planul gândirii și practicii militare a lui Ștefan cel Mare. Epoca lui Ștefan cel Mare — jalonată de strălucite izbînzî pe cîmpul de luptă — a reprezentat o culme a istoriei militare medievale românești, cînd poporul nostru și-a afirmat irezistibil vocația sa statornică de apărător tenace al independenței sale, scriind totodată o pagină glorioasă de istorie universală. Conducători de stat ca Neagoe Basarab sau Radu de la Afumați au adăugat epocii ștefanienne de strălucire politică și militară valențe care i-au întărit atributul de epocă de referință a atîlungutei noastre istorii naționale.

Evenimentelor politico-militare din prima jumătate a secolului al XVI-lea, care marchează deschiderea, sub conducerea lui Petru Rareș, a capitolului de luptă necurmată pentru realizarea unității politico-militare și statale românești, le este consacrat capitolul al VIII-lea; cel următor cuprinde o sinteză a aspectelor militare ale răscoalelor și războaielor țărănești medievale, notabilă prin surprinderea organizării ostășești proprii, originale a țărănimii, a valorii acestor mari ridicări sociale ca mijloc de exprimare a vitalității politice a neamului românesc. Ideea dominantă a capitolului este aceea că, de la început, luptele maselor populare împotriva exploatării feudale au vizat și eliminarea ingerințelor străine, particularitate specifică care și-a pus amprenta asupra întregii evoluții sociale a poporului român, asupra însoșii destinului său istoric, caracterizat prin luptă hotărîtă, plină de sacrificii pentru libertate și unitate, pentru dreptul de a fi stăpîn în propria țară.

Cele trei capitole finale înfățișează trăsăturile principale ale efortului militar aplicat pe parcursul celor două sute de ani de luptă eroică pentru libertatea statalității românești și totodată relevă nivelul atins de gîndirea și arta militară românească în epoca

de glorie a oastei celei mari. Este circumscrisă dimensiunea națională și internațională a efortului politico-militar românesc, grație căruia România medievală a continuat să fie o prezență distinctă și de prestigiu pe harta politică a Europei.

Volumul beneficiază de o amplă bibliografie — generală și pe capitole —, de un glosar al termenilor de specialitate și de un indice amănunțit. La sporirea calității viitoare apariții editoriale un aport deosebit îl are bogata ilustrație — în mare parte inedită — care însumează circa 300 de fotografii și hărți alb-negru și color.

Din lucrarea privită ca întreg răzbate ideea fundamentală a valorii exemplare a luptei unui popor care, confruntat cu forțe expansioniste complexe, a izbutit să-și salvgardeze libertatea, instituțiile proprii, cultura și spiritualitatea. Valoare exemplară care verifică integral adevărul exprimat de tovarășul Nicolae Ceaușescu în conformitate cu care nimeni și nimic nu pot înfringe voința unui popor de a se dezvolta în libertate, independență și unitate atunci cînd el este hotărît, indiferent de sacrificiu, să urmeze neabătut această cale.

■ REDACȚIA

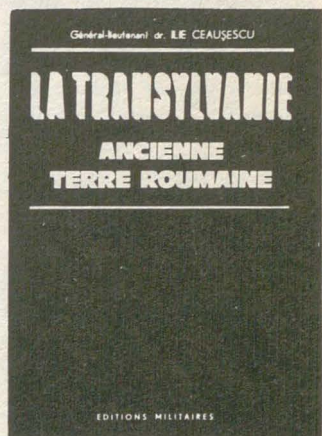
General-locotenent dr.
Ilie Ceaușescu,
**LA TRANSYLVANIE —
ANCIENNE
TERRE ROUMAINE**
Editura Militară
București, 1983, 138 p.

*Lucrare premiată
de Academia
Republicii
Socialiste România*

Recent, Academia Republicii Socialiste România, cel mai înalt for științific al țării, a încununat cu prestigiosul său premiu „Ștefan

Gheorgheiu” una dintre cele mai valoroase lucrări ale istoriografiei românești din ultimii ani, datorată general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu: **La Transylvanie, ancienne terre roumaine**.

Personalitate eminentă a istoriografiei și gândirii militare românești, general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu este autorul unor contribuții de înaltă valoare științifică în do-

meniu istoriei politice a României în epoca contemporană. Bun cunoscător al surselor documentare și al bibliografiei de specialitate românească și străină, s-a remarcat nu numai prin lucrări solid argumentate științific, dar și ca un ardent militant în slujba adevărului istoric și al combaterii, obiective și întemeiate pe dovezi rempatorii, a interpretărilor tendențioase ale trecutului nostru.

Apărută în condiții grafice remarcabile, sub auspiciile unei edituri care ne-a obișnuit cu titluri de maxim interes, lucrarea reprezintă o nouă confirmare a acestei duble ipostaze ce conferă autorului o statură de primă mărime în istoriografia noastră. Sprijinită pe o documentație de mare bogăție, cartea constituie un model de investigație istorică. Ea relevă vechimea, autohtonă și continuitatea românilor în spațiul carpațo-danubiano-pontic și dovedește în chip de netăgăduit apartenența Transilvaniei la pămîntul românesc, integrarea ei totală și permanentă în istoria poporului român.

Ceea ce dă o valoare deosebită acestei lucrări și face din ea o remarcabilă contribuție științifică este abordarea novatoare a unui șir de probleme fundamentale ale trecutului

neamului nostru. Concentrându-se asupra Transilvaniei, autorul nu a marginalizat însă aspectele și momentele de cel mai mare interes ale istoriei naționale. Așa, de pildă, în problema etnogenezei românilor, se reține ca demnă de atenție viziunea autorului conform căreia „poporul român s-a format, în mod incontestabil, nu printr-o contopire biologică, ci prin preluarea de către geto-daci a limbii latine și a altor elemente ale vieții materiale și spirituale în perioada conviețuirii cu românii, adică în secolele I-III e.n.” (p. 14). Idee deosebit de fecundă, ea permite o înțelegere pe cit de corectă, pe alături de profundă a complexului proces de formare a poporului român.

Focalizându-și atenția asupra Transilvaniei, autorul înfățișează istoria acesteia în contextul evoluției întregii societăți românești căreia îi aparține în chip inseparabil. Punând în lumină autohtonă și continuitatea românilor în interiorul arcului carpatic, generalul-locotenent dr. Ilie Ceaușescu evidențiază continuitatea structurilor statale transilvănene și a statutului de autonomie de care s-a bucurat acest colț de pământ românesc de-a lungul zbuciumatei sale istorii. Într-adevăr, rezistența înversunată opusă de români, timp de mai multe secole, cuceririi ungare a constituit garanția menținerii individualității voievodatului transilvănean care nu era legat de regatul ungar decât prin relații de vasalitate existente între voievodul său și regele de la Buda. După prăbușirea regatului feudal panonian, în urma dezastrului de la Mohács (1526), Transilvania a devenit, din 1541, un principat autonom, aflat în raporturi de dependență față de Poarta otomană, cunoscând eloci același regim ca Țara Românească și Moldova. Oe la sfârșitul secolului al XVII-lea, Imperiul habsburgic, care a refăcut dominația otomană în Europa centrală, a recunoscut și el individualitatea „marei principat al Transilvaniei”. Așadar, numai după 1867, anul instituirii dualismului austro-ungar, Transilvania a intrat sub stăpânirea directă a Ungariei, căreia i-a pus capăt votul Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, s-a hotărât Unirea cu România.

Paginile cărții evocă lupta plină de abnegație a întregului popor român pentru realizarea statului național unitar și dovedește că, indiferent de forțele ostile care au încercat să blocheze realizarea acestui deziderat, legitimitatea aspirațiilor românești de unitate s-a dovedit mai puternică.

Tipărită în limbi de circulație internațională, înzestrată cu un mănunchi de grăitoare *Documente și mărturii*, precum și cu excelente hărți, lucrarea generalului-locotenent

dr. Ilie Ceaușescu asigură difuzarea în cele mai largi cercuri ale publicului cititor din străinătate a unui adevăr fundamental al trecutului nostru: **Transilvania a fost, este și rămâne un străvechi pământ românesc.**

■ MIRCEA SUCIU

Colonel (r)
Leonida Loghin
colonel (r)
Aurel Lupășteanu
colonel dr.
Constantin Ucrain,
**BĂRBAȚI
AI DATORIEI**
23 august 1944 —
12 mai 1945
Mic dicționar
Editura Militară
București, 1985, 454 p.

Aniversarea a 40 de ani de la victoria asupra fascismului a fost marcată pe plan editorial printr-o seamă de lucrări în domeniul istoriei, de dimensiuni și genuri variate, între care monografii de înaltă valoare științifică, volume de documente și memorii de război. Volumul pe care îl prezentăm se înscrie și el, ca o apariție editorială reprezentativă, în suita de lucrări de referință dedicate reliefării efortului uman și material remarcabil al poporului român în lupta pentru înfrângerea Germaniei hitleriste, pentru obținerea victoriei asupra fascismului.

Pe lângă nume intrate în panteonul vitejiei și eroismului românesc, acest mic dicționar oferă cititorului posibilitatea să ia act de faptele de arme a numeroși alți participanți la luptele insurrecționale, la cele pentru eliberarea teritoriului național, precum și la cele pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei. Evident, față de amploarea efortului uman prestat de România în războiul antihitlerist, concretizat în efective combinate în linia întâi însumind peste o jumătate de milion de militari, față de pierde-

riile înregistrate de armatele române în înclăștarea singeroasă cu inamicul, care s-au ridicat la aproape 170 000 de militari morți, răniți și dispăruți, acest mic dicționar, prin volumul și scopul său, nu putea cuprinde decât un număr restrâns de nume. În aceste

BĂRBAȚI AI DATORIEI

23 AUGUST 1944-12 MAI 1945

MIC DICȚIONAR

circumstanțe, autorii au urmărit în munca de documentare, selectare și elaborare a articolelor dicționarului respectarea citorva criteriilor de bază.

În selecția întreprinsă, autorii au fost călăuziți în primul rând de principiul evidențierii faptelor de arme sau a acțiunilor de luptă care nu se repetau ca mod de manifestare, reținând, cu prioritate, acelea ce reliefează anumite trăsături ostășești specifice izvorite din înaltele virtuți morale ale poporului nostru, ca patriotismul, vitejia și bărbăția, spiritul de sacrificiu, iscusința, camaraderia, atașamentul față de comandanți și grija pentru subordonați, inițiativa etc. Un alt criteriu a fost acela de a reprezenta în dicționar, prin oameni și faptele lor de arme, toate genurile de armă și, pe cit posibil, toate unitățile și marile unități care s-au remarcat pe frontul antihitlerist. De asemenea, autorii au urmărit să ilustreze toate marile etape ale participării armatei române la războiul antihitlerist, astfel că, prin nume de eroi și alți combatanți, în dicționar sînt prezente luptele insurrecționale și cele specifice executării operației de acoperire, acțiunile întreprinse pentru eliberarea întregului teritoriu național ca și a teritoriului Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, cu referiri exprese la principalele operații, bătălii, lupte etc. În sfârșit, s-a avut în vedere criteriul reprezentării cit mai proporționale a militarilor de toate gradele și cu funcții la toate eșaloanele, de la simplii soldați și mici comandanți

pină la generali comandanți de mari unități, inclusiv de armată.

Baza documentară a acestei lucrări de referință este vastă, autorii apelând la principalele surse de informații — rapoarte operative, jurnale de operații, ordine de zi, propuneri de decorare și avansare, dosare personale și alte documente de arhivă.

Cele peste 500 de articole ale dicționarului urmăresc și reușesc, de fapt, să oglindească eroismul colectiv dovedit de ostașii români pe frontul antihitlerist, să releve, fie și parțial, sub forma specifică a acestui gen de lucrare, contribuția umană marcantă și jertfele de singe ale poporului nostru în luptele grele pentru obținerea victoriei asupra fascismului. Micul dicționar **Bărbați ai datoriei, 23 august 1944 — 12 mai 1945** se constituie astfel nu numai într-o necesară lucrare de informare pentru specialiștii în istorie, dar și într-o carte mereu utilă în munca instructiv-educativă din unitățile militare, din organizațiile de tineret și din școli.

■ MIRCEA COCIU

**Maurice Pearton,
DIPLOMACY, WAR
AND TECHNOLOGY
SINCE 1830**

*University Press
of Kansas, 1984, 288 p.*

Cunoscut specialiștilor români prin lucrarea sa *Oil and the Romanian State* (Petrul și statul român), Londra, 1971, istoricul britanic Maurice Pearton dă acum la iveală o lucrare de un orizont mult mai larg și de o problematică mult mai complexă. Integrându-se unei direcții de cercetare ilustrată cu strălucire de compatriotul său J.F.C. Fuller cu a sa *The Conduct of War 1789-1961: A Study of the impact of the French, industrial and Russian Revolutions on War and its Conduct* (Conducerea războiului — 1789-1961: un studiu privind im-

pactul revoluțiilor franceză, industrială și rusă asupra războiului și a conducerii sale), Maurice Pearton urmărește raporturile dintre politica externă, război și tehnologie în perioada care a urmat revoluției industriale. Obiectivul principal al cărții sale este de a urmări ceea ce istoricul britanic numește „industrializarea războiului”. Dacă înainte de revoluția industrială, factorul tehnic avea o pondere redusă în raportul dintre factorii politici și cei militari, așa numitele „războaie limitate” din perioada anterioară revoluției franceze fiind un fenomen caracteristic Europei Occidentale în faza de slăbit a feudalismului, sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea au

marcat un punct de cotitură. Descripția în masă introdusă de Revoluția franceză a modificat fundamental realitatea câmpului de luptă. În arta militară a „Vechiului Regim”, declanșarea operațiilor militare era precedată de trei faze despărțite de pauze: mobilizare, concentrare, război. Revoluția industrială din secolul al XIX-lea și dezvoltarea căilor ferate au transformat această succesiune în ceea ce autorul numește „ecuația rapidă”: mobilizare = război. Războiul franco-prusac din anii 1870-1871 a sfârșit prin a deveni o paradigmă pentru teoreticienii militari, care au înțeles că războiul presupune o planificare complexă în cadrul căreia căile ferate jucau un rol esențial. Din acest punct de vedere este remarcabilă analiza făcută de Maurice Pearton cunoscutului plan Schlieffen. Faptele aduse de autor în discuție dovedesc în chip concludent rolul decisiv atribuit de șeful marelui stat major german rețelei feroviare în realizarea mobilizării trupelor. În această a doua fază a „industrializării războiului” a început să se dezvolte o industrie

militară cu necesități și activități specifice.

Primul război mondial a deschis o nouă fază care continuă și astăzi și care se caracterizează prin apariția unei tehnici militare sofisticate și a unei gândiri teoretice extrem de complexe. În forma sa nucleară, războiul amenință omenirea cu o distrugere completă și deci cu ștergerea diferenței dintre învingător și învins.

Fără a-și declara de-a lungul cărții adeziunea la un sistem filosofic, Maurice Pearton întreprinde o analiză care ilustrează afirmația lui Engels că „*nimic nu depinde alt de mult de condițiile economice decât tocmai armata și flota. Înzestrarea cu armament, efectivele, organizarea, tactica și strategia depind înainte de toate de treapta la care a ajuns în momentul respectiv producția și de mijloacele de comunicație*” (F. Engels, *Opere militare alese*, vol. 1, Editura Militară, București, 1962, p. 12). Istoricul britanic evidențiază rolul tot mai însemnat pe care tehnologia l-a avut în elaborarea doctinelor militare și a deslășurărilor politice. Analiza sa este însoțită de exemple din care nu lipsesc elemente narative care dau culoare expunerii. Pentru perceperea greșită a însemnătății progreselor tehnicii militare să reproducem cele două motto-uri puse în fruntea capitolului consacrat primului război mondial: „*Aviația înseamnă sport. Pentru armată este zero*” (Ferdinand Foch în 1910); „*O drăguță jucărie mecanică... Războiul nu va fi câștigat niciodată cu astfel de mașini*” (lordul Kitchener despre tanc în 1916).

Principala observație pe care o aducem acestei interesante cărți este limitarea ariei de investigație la Europa Centrală și Occidentală. Dacă Maurice Pearton, altminteri un bun cunoscător al istoriei est-europene, în general, și a României, în special, ar fi cuprins în cartea sa și aceste părți ale continentului el ar fi putut să îmbogățească substanțial problematica volumului. Cercetările din ultimele două decenii ale istoriografiei românești privind gândirea și organizarea militară a României, participarea țării noastre la marile conflagrații mondiale ale secolului XX, contribuția ei la victoria asupra Germaniei naziste ar fi fost tot atâtea exemple pentru aprofundarea aspectelor investigate de autor.

Cartea lui Maurice Pearton este o contribuție meritorie la cercetarea unei probleme de mare interes științific și politic și ea oferă o lectură pe cât de folositoare, pe atât de atractivă.

■ ANDREI BUSUIOCEANU

COMISIEI ROMÂNE DE ISTORIE MILITARĂ

Anul 1986 este bogat în evenimente istorice aniversative ale poporului român, căror Comisia Română de Istorie Militară le va acorda, în continuare, atenția cuvenită. Cu prilejul acestor aniversări vor fi organizate activități omagiale la București și în centrele județene, cu sprijinul filialelor comisiei. Vor avea loc simpozioane cu participarea membrilor Comisiei Române de Istorie Militară, a unor istorici de prestigiu din țară și a unor invitați de peste hotare. Comunicările prezentate și dezbaterile ce se vor organiza vor face mai bine cunoscută istoria poporului nostru în rîndul opiniei publice românești și internaționale.

Unul dintre cele mai importante evenimente ale anului îl va constitui aniversarea a 65 de ani de la crearea *Partidului Comunist Român* și 50 de ani de la procesul militanților comuniști și antifasciști judecat la Brașov în primăvara anului 1936. Pentru marcarea acestor evenimente Comisia Română de Istorie Militară va organiza o serie de activități între care un loc de seamă îl vor avea simpozioanele ce se vor desfășura în capitală și în garnizoanele din țară unde funcționează filiale ale comisiei noastre. Aceste simpozioane vor reliefa importanța creării Partidului Comunist Român la 8 Mai 1921, precum și faptul că, după această dată, toate marile momente legate de viața patriei noastre, toate înfăptuirile de importanță fundamentală pentru prezentul și viitorul ei au fost profund legate de existența partidului comunist, de lupta lui eroică pentru libertate și independență națională, pentru progresul neîncetat al României. Va fi relevat rolul deosebit al tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, ca militant comunist, înflăcărat luptător revoluționar și antifascist încă din tinerețe, precum și realizările mărețe înfăptuite de poporul nostru sub conducerea partidului, în perioada ultimelor două decenii, pe care o denumim cu îndreptățită mîndrie și demnitate, Epoca Nicolae Ceaușescu.

O atenție deosebită va fi acordată prezentării unor evenimente și fapte istorice legate de împlinirea a 2500 de ani de la primele lupte ale poporului geto-dac pentru libertate și independență, rezistenței înverșunate opusă puterilor armate ale imperiului persan conduse de Darius. Cu acest prilej vor fi organizate simpozioane și colocvii cu participarea unor valoroși specialiști din țară și de peste hotare. Va fi editat un număr important de lucrări în limba română și în limbi străine, avînd ca temă evenimentul aniversat, printre care și un număr al *Revistei internaționale de istorie militară*, un număr al revistei române de istorie militară „Lupta întregului popor” în limbile română și engleză. De asemenea, Studioul cinematografic al armatei va realiza un film documentar dedicat luptelor poporului român, al strămoșilor săi geto-daci, pentru libertate și independență.

Activități științifice și politico-educative vor fi organizate de filiale și pentru marcarea împlinirii a 1900 de ani de la urcarea pe tronul *Oaclei a marelui rege dac Decebal*. În acest cadru se vor evidenția, printre altele, rezistența înverșunată pe care poporul dac a opus-o armatelor romane în războaiele din 101—102 și 105—106.

Cu prilejul împlinirii a 600 de ani de la urcarea pe tronul Țării Românești a domnitorului Mircea cel Bătrîn, Comisia Română de Istorie Militară are în plan organizarea unor simpozioane și a altor activități, împreună cu filialele sale din județele Dimbovița și Constanța.

Ca și în anul ce a trecut, cu prilejul Zilei Armatei Republicii Socialiste România vor fi organizate, și în acest an, de către filialele noastre, în centrele județene, o serie de acțiuni menite să scoată în relief rolul armatei de apărătoare a cuceririlor revoluționare ale poporului român și de păstrătoare a tradițiilor istorice de luptă cele mai valoroase ale poporului nostru.

Și din punct de vedere editorial, Comisia Română de Istorie Militară își propune un bogat program pentru anul 1986. Pe lângă lucrările ce vor fi editate cu ocazia evenimentelor ce vor fi aniversate în anul 1986, va fi continuată, în mod intens, activitatea pentru tipărirea următoarelor trei volume din ampla lucrare *Istoria militară a poporului român*, al cărei coordonator principal este președintele Comisiei Române de Istorie Militară, generalul-locotenent dr. Ilie Ceaușescu.

Va continua, și în acest an, colaborarea cu editura americană „Columbia University Press” din New York — care, la sfîrșitul anului 1985, a tipărit lucrarea „200 de zile mai devreme — Rolul României în scurtarea celui de-al doilea război mondial” de Ilie Ceaușescu, Florin Constantiniu și Mihail Ionescu, sub titlul „A Turning point in the World War II: 23 August of Romania” —, cu editura indiană „Sociallook International”, cu care în ultimii ani a avut loc o cooperare fructuoasă, precum și cu revista italiană „Balcanica”.

Pe lângă cele menționate mai sus, informăm cititorii revistei noastre că, în cea de-a doua jumătate a lunii februarie 1986 va avea loc la Bellagio, în Italia și la Paris, cea de-a XX-a conferință a programului „Societatea în schimbare”, organizată de Colegiul Brooklyn din New York, în colaborare cu comisiile naționale de istorie militară din Italia și Franța, cu tema „Mari lideri militari și oameni de stat. 1740—1920”. Vor participa istorici și oameni de știință din peste 15 țări. Din partea română vor fi prezentate comunicările științifice: „Alexandru Ioan Cuza — militar și om politic, lămurit al României moderne” și „Nicolae Bălcescu — conducător și gînditor militar al revoluției române de la 1848”, autor general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu și „Un mare lider militar și conducător al revoluției române de la 1848 — Avram Iancu”, autor dr. Florin Constantiniu.

De la filialele Comisiei:

Într-un raport de activitate, Filiala județeană Teleorman a Comisiei Române de Istorie Militară ne informează asupra unor dintre activitățile pe care le-a desfășurat în cursul anului 1985.

Din numărul mare de activități organizate în anul trecut rețin atenția simpozionul dedicat aniversării a 40 de ani de la victoria asupra Germaniei naziste, la care au participat veterani din războiul antihitlerist, oameni ai muncii din întreprinderi și instituții, activiști de partid, profesori de științe sociale, tineri din detașamentele de pregătire pentru apărarea patriei, militari din garnizoană. De asemenea, în întreprinderi, case de cultură și cămine culturale au fost organizate expuneri care au reliefat contribuția României și în acest context și a județului Teleorman la înfrîngerea Germaniei hitleriste.

În presa locală au fost publicate articole semnate de membrii filialei, care au scos în evidență participarea locuitorilor județului la războiul antihitlerist.

Preocupări deosebite față de istoria României

— Ce s-a aflat la originea interesului dumneavoastră pentru istoria României?

— Interesul meu pentru istoria României datează de pe vremea cînd am absolvit Universitatea Harvard și am început studiile pentru doctoratul

Convorbire
cu profesorul american
Keith Hitchins
de la Universitatea
din Illinois — S.U.A.

în istorie. Unul din profesorii mei, Robert Lee Wolff, mi-a atras atenția asupra numărului mare de probleme interesante și importante din istoria României. Mult mai important pentru direcționarea definitivă a activității mele spre studierea istoriei și civilizației României a fost șederea mea în România între 1960 și 1962, cînd am făcut cercetări pentru lucrarea mea de doctorat. Aici, la sfîrșit, am putut să folosesc un mare număr de surse, atît inedite cit și publicate, care nu-mi erau disponibile în țara mea și am întîlnit istorici români interesați de probleme similare.

— Care sînt preocupările dumneavoastră actuale în domeniul istoriei României?

— Preocuparea mea principală este terminarea lucrării „Istoria României. 1774—1947”, un volum ce urmează să fie publicat de Oxford University Press în seria „Oxford History of Modern Europe”. Scopul principal al vizitei mele actuale în România a fost legat de completarea documentației pentru această carte. Intenționez ca în cursul anului viitor

să termin de revăzut un alt manuscris: „Mișcarea Națională Românească în Transilvania: 1867—1918”, care va încheia seria de studii, pe care le-am scris pe această temă, pentru secolul 18 și prima jumătate a secolului 19. Împreună cu cîțiva colegi intenționez un studiu de lungă durată al Europei de răsărit între cele două războaie mondiale și așteptăm colaborarea oamenilor de știință români.

— Cum apreciați legăturile dumneavoastră cu istoricii români?

— Unul din aspectele cele mai valoroase ale vizitei mele în România a fost ocazia de a reînnoi contactele cu colegii mei români din București, Cluj-Napoca și Sibiu. Am avut, de asemenea, plăcerea să întîlnesc istoricii de la Institutul de Istorie și Arheologie și Catedra de istorie din Iași, unde am avut discuții interesante despre probleme importante ale dezvoltării istoriei românești. Am fost, de asemenea, bucuros că am avut ocazia să vizitez Centrul de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară din București și să cunosc importanta activitate de istorie militară care se desfășoară aici.

— Care sînt proiectele dumneavoastră de viitor?

— Aș dori să scriu un studiu despre gîndirea intelectualilor și țăranilor români în secolul al XVIII-lea și lumea care îi inconjoară. Eu string material pe această temă de mai mulți ani. Aș dori, de asemenea, să scriu un studiu comparativ despre dezvoltarea conștiinței naționale la popoarele din cadrul monarhiei habsburgice în secolele 18 și 19. Un studiu preliminar, un fel de studiu bibliografic de cîteva sute de pagini este în pregătire revistei istorice germane „Historische Zeitschrift”. Intenționez, de asemenea, să continui publicarea revistei „Romanian Studies” (Studii Române), o revistă dedicată istoriei și civilizației României, care a beneficiat de colaborarea unor oameni de știință români, englezi, francezi, precum și americani.

Redacția

Activități similare au fost organizate și în cîntea aniversării a 20 de ani de la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, sub genericul „Epoca Ceaușescu, epoca unor mărețe și trainice împliniri socialiste”.

Au fost organizate simpozioane atît la Alexandria cit și la Turnu Măgurele, precum și expoziții de carte în întreprinderi și la Casa de cultură a sindicatelor din Alexandria, la care au luat parte oameni ai muncii din întreprinderi și instituții, militari.

A fost întreprinsă și o bogată activitate de cercetare științifică în arhivele M.Ap.N., de la București și Pitești, investigație în urma căreia au fost scoase la iveală o serie de materiale interesante privind participarea teleormănenilor la războiul antihitlerist.

Au avut loc întîlniri cu peste 100 veterani de război din județ, cu care prilej au fost strînse memorii și fotografii ale acestora, care urmează să fie valorificate pe parcurs.

COPERTA I: Ostași daci pregătindu-se de luptă (reproducere după un tablou aflat în pinacoteca Muzeului Militar Central, semnat de H. Crețulescu)

COPERTA II (sus): Trecerea Oltului de către pandurii lui Tudor Vladimirescu (reproducere după un desen de C. Isler)
(jos): Ostașii armatei noastre își perfecționează continuu măiestria de luptă, pentru apărarea patriei socialiste, a libertății, independenței și suveranității naționale

DIALOG cu cititorii

Prof. Albin Andrieș, Alba Iulia: Mulțumim pentru aprecierile elogioase. Ne bucură că articolul „*Historia împotriva adevărilor istoriei*” a stîrnit un viu interes în colectivul dumneavoastră și, în sensul celor cerute, redăm mai jos cîteva măsuri luate de Comandamentul trupelor române din Ungaria (1919) pentru satisfacerea nevoilor populației, în formularea generalului G. Mărdărescu — comandantul acestui comandament — într-un articol din „*Revista infanteriei*” nr. 7—8, 1935:

„1. Toți agenții Ministerului alimentației ungurești, care au avut însărcinare în legătură cu funcțiunile lor, au primit autorizație de liberă circulație în toată Ungaria.

2. În fiecare zonă de divizie se rechiziționează numai alimentele strict necesare traiului trupelor, iar prisosul era lăsat la dispoziția organelor administrative, pentru îndestularea populației.

3. Budapesta, precum și un alt număr mare de comune [...] au fost scutite de orice rechiziții de alimente.

4. În fiecare zi, populația orașelor era aprovizionată cu cantitatea necesară de alimente prin transporturi pe cale ferată, pe apă, cu camioane și căruțe, a căror circulație era liberă...

5. S-au pus la dispoziția organelor administrative toate manutantele care nu erau necesare armatei române, pentru fabricarea pîinii pentru populație...

6. Pentru aprovizionarea capitalei s-au format 4 trenuri pe zi, în toate direcțiile care pornesc din Budapesta...

7. Comandamentelor de toate treptele li s-a dat ordin să înlesnească și să accelereze mișcarea vagoanelor care transportau alimente pentru Budapesta.

8. S-a dat ordin Grupului general Moșoiu să trimită la Budapesta, zilnic 10—15 vagoane de grâu și legume, iar cu timpul aceste cantități să fie sporite.

9. O cantitate de 10 000 kg carne de vacă, 20 000 kg carne de porc, 20 000 kg carne sărată și 10 000 kg grăsimi, găsită dosită în frigiferele din Budapesta... s-a distribuit populației capitalei...

10. Comandamentul trupelor române a intervenit pe lângă Marele cartier general român, ca să se trimită din România, contra cost, pentru nevoile Budapestei, cantitatea de 20 000 kg sare.

11. Un număr de circa 40 comune, situate în jurul Budapestei, au fost scutite de orice rechiziții..., în folosul capitalei...

12. În scopul hrănirii populației sărace și suferinde din Budapesta au fost înființate 14 cantine populare, unde cei nevoiași primeau hrana zilnică, în mod gratuit.

13. Corpurile de trupă din Budapesta, de asemenea, au fost obligate să hrănească zilnic cit mai mulți sărmani...

Totalul numărului acestor zile de hrană, care era absolut la fel cu aceea a soldatului român, a întrecut cifra de 437 000”. Și autorul continuă șirul acestor măsuri.

Prof. D. Morărescu, București: Revista se va ocupa și în continuare, periodic, de probleme ale medalisticii românești așa încît articolul propus de dumneavoastră credem că ar interesa pe cititorii noștri. Deci, trimiteți-ni-l!

General maior (r) Ioan Berghia, Sibiu: Aprecieria că revista noastră „întreunește condiții excepționale în ceea ce privește formatul, tiparul și mai ales conținutul”, ne bucură și ne

angajează. Subscriem călduros sugestia ca revista „să fie distribuită drept premii la militari (în termen — n.n.) care se evidențiază în pregătirea de luptă și politică, la trageri sau realizări de performanță în serviciul militar”.

Prof. Mihai Blăjan, Muzeul Unirii, Alba Iulia: ne trimite o notă cu principalele descoperiri arheologice din partea centrală și sudică a Transilvaniei, „majoritatea inedite”, din care redăm, pe scurt, cîteva, mai ales cele interesînd istoria militară:

La Copșa Mică (jud. Sibiu) pe platoul „Cetate” s-a identificat o așezare fortificată dacică, cu val de pămînt, care „constitua un punct de observație excelent pentru supravegherea accesului pe cursul mijlociu al Tîrnavei Mari”. La Aitou (jud. Cluj) a fost identificat un segment din tronsonul drumului imperial roman de valoare strategică, legînd Potaissa și Napoca de Porolissum, construit de împăratul Traian în anul 107 e.n. Lîngă Cluj-Napoca au fost localizate resturile unui pod roman din piatră al acestui drum. La Ghibam (jud. Alba) s-a identificat o așezare prefeudală și cimitirul ei. Între obiectele găsite figurează și yîrluri de săgeți și de lance, dovezi ale luptei de rezistență a populației autohtone românești în secolele V—VI e.n. la Sînniclăuș (jud. Alba) s-au identificat urme de locuire din epoca bronzului și a fierului, o așezare romană, un sat și un cimitir prefeudal (sec. V—VI e.n.), precum și o așezare fortificată cu un val de pămînt și o palisadă de lemn (sec. X—XIII), distrusă de tăitari la 1241. Se presupune că „așezarea fortificată din punctul Grușor a servit ca sediu al comitatului Tîrnavei atestat la începutul sec. XIII”.

Așteptăm și articolele propuse de Filiala Alba a Comisiei Române de Istorie Militară.

Remus Muntean, Oradea: Inserăm precizarea dv. că „avionul „I.A.R.80” încă mai zbura în școli militare de aviație și în prima jumătate a anului 1952”; avion pe care l-ați pilotat ca elev, și vă așteptăm cu documentația propusă privind fapte de arme „mai puțin popularizate” din istoria aviației române.

Colonel (r) Mihail Perju, Brașov: Prezentăm din scrisoarea dv. cîteva date privind pe eroul sublocotenent în rezervă Mircea Perju, fost comandant de pluton într-o campanie de transmisii în războiul antihitlerist: A luptat vitejește din primele zile ale războiului pînă la 20 aprilie 1945, cînd a fost grav rănit. A acționat începînd din zona Sighișoara pînă dîncolo de riul Váh, în Cehoslovacia. În ziua de 20.04.1945, „în luptă cu singerosul și periculul inamic, sub un aprig bombardament de artilerie, în mod voluntar, sublocotenentul Perju, cu încă doi militari, au refăcut circuitul telefonic întrerupt în capul de pod de peste Váh, între două unități izolate, fapt care a permis conjugarea tuturor eforturilor unităților diviziei pentru lărgirea capului de pod și înaintarea spre Morava... Pentru curajul și spiritul de sacrificiu de care a dat dovadă în timpul campaniei din Ungaria și Cehoslovacia, ofițerul a fost decorat cu „*Coroana României*” și „*Steaua României*”.

Nicolae Cureliuc, sat Măriteia Mică, jud. Suceava. Ne bucură faptul că ați devenit „un cititor pasionat” al revistei, că v-ați „atașat trup și suflet” de ea și că aceasta ocupă „un loc de cinste în colecțiile” dv. Ne însușim și cele două propuneri ce ni le-ați făcut. Vă satisfacem dorința publicînd „*ceva despre podul lui Apollodor*” din Damasc: Construcție impunătoare pentru acele vremuri, cu un rol strategic categoric, ea a fost realizată în intervalul dintre cele două războaie daco-romane în condițiile păcii relativ grele din 102 și în contextul unor pregătiri ample pentru o nouă confruntare armată. „*Traian — scrie Dio Cassius — construi peste Istru un pod de piatră pentru care nu știu cum să-l admir îndeajuns. Minunate sînt și celelalte construcții ale lui Traian, dar acesta este mai presus de toate acelea. Stilpi, din piatră în patru muchii, sînt în număr de douăzeci; înălțimea este de o sută cincizeci de picioare (un picior = 0,29 m) în afară de temelie, iar lățimea de șizeci. Ei se află, unul față de altul, la o distanță de o sută șaptezeci de picioare și sînt uniți printr-o boltă. Cum să nu ne mirăm de cheltuiala făcută pentru acești stilpi? Nu trebuie oare să ne uimească și felul meșteșugit în care a fost așezat în mijlocul fluviului fiecare stilp, într-o apă plină de vârtejuri,*

într-un pământ nămolos, de vreme ce cursul apei nu putea fi abătut?"

Conf. dr. Ilie Rîmniceanu, Cluj-Napoca: Notăm cu satisfacție faptul că relatarea noastră din numărul 1 (3)/1985, privitoare la eroul locotenent Ion Bercea, a trezit — după cum ne scrieți — un viu interes în rândurile locuitorilor comunei Vaideni, unde eroul a funcționat ca învățător. Ne permitem să reproducem câteva pasaje din scrisoarea ce ne-ați trimis-o: „*Toți cei care l-au cunoscut au fost impresionați de cele citite în revistă. Vă adresăm calde mulțumiri pentru efortul dv. de a păstra amintirea celor care s-au jertfit pentru binele poporului român. Ion Bercea a fost un talentat și harnic învățător. Personalitatea sa a lăsat amintiri dintre cele mai alese în sufletele elevilor săi și locuitorilor din satul Izvorul Nou. A desfășurat și o bogată activitate culturală dovedind multă pricepere în domeniul muzicii, teatrului și dansurilor populare (...)* Era apropiat în relațiile cu cetățenii din sat și dovedea multă soli-

Locotenentul (r)
Ion N. Bercea

citudine. Cu un cuvînt, a fost un adevărat apostol (...). În cimitirul satului nostru s-a ridicat, prin grija familiei, un monument pe care stă scris „Eroul locotenent în rezervă Bercea N. Ion, Regimentul 2 dorobanți — învățător, mort 13.V.1945”

Vă mulțumim pentru aprecierile făcute la adresa conținutului revistei, cit și pentru fotografia eroului, pe care o publicăm alăturat.

Așteptăm materialele promise — amintirile dv. de pe frontul antihitlerist.

Nicolae Bogluț, Ucriș, Bihor: Vă mulțumim pentru informații. Într-unul din numerele viitoare ale revistei vom publica mai pe larg, la rubrica „Monumentele luptei, date privind monumentul înălțat recent în memoria ostașilor români din Divizia 3 vînători de munte, căzuți în luptele pentru eliberarea Beiușului de sub ocupația hitleristo-herystă. Pentru început, reproducem din articolul „*Dezvelirea monumentului de la Beiuș. — un monument pentru etermitatea istoriei neamului*”, apărut în ziarul „Crișana” din 5 noiembrie 1985, pe care ați binevoit a ni-l trimite: „*Mult timp după încheierea ceremoniei, sute și sute de oameni au rămas în fața impunătoarei și sugestivei compoziții statuare realizată de sculptorița Rodica Stanca-Pamfil. O clipă din etermitatea istoriei neamului a fost dăltuită în piatră și marmură strălucind sub soarele și cerul semîn al păcii*”.

Nicolae Koslinski, București: Am reținut articolul intitulat „*Războiul submarin total (1916-1918) și România*”. În măsura spațiului disponibil îi vom face loc în paginile revistei. Așteptăm și articolul privitor la înființarea marinei române. Și dv., ca și tuturor colaboratorilor noștri, vă recomandăm să ne trimiteți, dacă este posibil, fotografii, documente etc. în legătură cu subiectele abordate. Vă mulțumim.

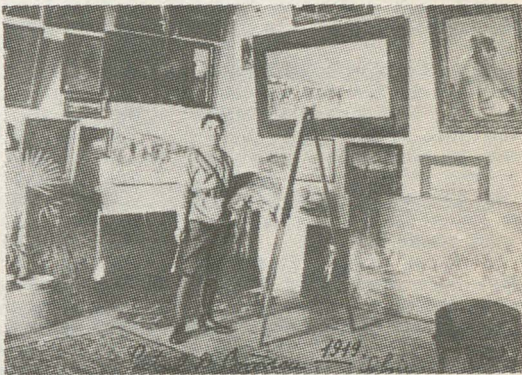
Prof. Violeta Nicula, Turda: Datele trimise de dv. sînt de un real interes pentru cei ce studiază istoria raporturilor politico-militare dintre România și vecinii săi în perioada imediat următoare primului război mondial. Veridicitatea informațiilor este sporită mai ales de faptul că ele provin dintr-o lucrare care aparține unui martor ocular și participant activ la evenimentele din acei ani, avocatul lui Mezei Cîmpeanu, fost con-

silier la Legăția română de la Budapesta în perioada 1918—1919. Mulțumindu-vă pentru textul trimis, care va rămîne în fondul documentar al redacției noastre, așteptăm cu interes articolul dv. referitor la luptele din zona Turda—Arieș.

Maior Vasile Tutula, căpitan Ioan I. Cîrcu și economist Nicolae Trifoiu, Cluj-Napoca: Nu pot decît să ne bucare aprecierile dv. deosebite la adresa revistei, cit și informațiile ce ni le transmiteți în legătură cu înființarea unui cerc de istorie militară în garnizoana dv., care are deja o frumoasă activitate și își propune, în continuare, „*cercetarea istoriei militare a Țării Năsăudului*” precum și editarea volumului „*In memoriam — general-maior Dnișor Cîrcu (1923-1984), cel dintîi ofițer general din armata R.S. România originar din Țara Năsăudului*”. Sîntem convingiți că permanentizarea legăturilor cu filialele Consuei Române de Istorie Militară din Cluj-Napoca și Bistrița nu poate fi decît în folosul ambelor părți.

Am luat notă de interesanta informație referitoare la „*Istoria grănicerilor năsăudeni în «Lepturariul lui Aron Pumnul»*” și așteptăm articolul promis.

Neculai I. Staicu, Galați: Reproducem alăturat fotografia

Tache Dumitru D. Brăescu în atelierul de pictură

pictorului Tache Dumitru D. Brăescu, originar din satul Hănțești, comuna Bucumeni, jud. Galați, fost ofițer de rezervă, care, după cum ne scrieți, în timpul războiului nostru de întregire „*a executat misiuni de observare aeriană, răgazul dintre acțiuni fiind folosit în scopul realizării a numeroase desene, schițe și tablouri cu imagini ce immortalizează aspecte grăitoare din clipele deosebit de grele prin care trecea țara*”. Reținem că, anul trecut, ați inaugurat un colț muzeistic în comuna natală a pictorului și că acolo se află expuse și reproduceri după unele tablouri ale sale. V-am fi recunoscători dacă ne-ați trimite și nouă (cu menționarea titlului lucrării originale) câteva copii, pe care le-am publica în revistă — „*ca o mărturie elocventă a dizeniei poporului nostru — cum scrieți dv. — și care să contribuie la călăirea tinerei generații și la educarea ei în spiritul patriotismului socialist*”. Vă mulțumim anticipat.

Maior V. Roman: Vă mulțumim pentru informațiile privitoare la apariția, în 1940, a unui „Calendar astronomic” în care sînt prezentate „*în limbajul fermecător al cronicarilor noștri faptele de arme ale poporului sub conducerea unor ilustre personalități*” (...) *Calendarul — scrieți în continuare — introduce ușteanul român de atunci în istoria patriei*”. Este, într-adevăr, emoționant citatul din calendar pe care-l reproducem și noi: „*Aceasta-i Țara României, pe care o stăpînim și pe care sîntem gata s-o apărăm la nevoie pentru că numai noi avem dreptul la stăpînirea ei. Sîntem de aici și n-avem de dat nici o palmă de moșie, pe care avem datoria s-o lăsam întreagă și întîrîta urmașilor (...)*, mine vor sta de veghe alți în locul nostru, după cum au stat moșii și strămoșii noștri, ca să ne păstreze ce avem mai de preț: vetrele și credințele nației întregi”.

(urmare din pag. 15)

„adunind arme și avuții pentru război — a depus iarăși eforturi pentru a lua Chilia și Cetatea Albă”⁶.

La începutul anului 1486 forțele române s-au angajat în luptă cu inamicul otomano-tătar în zona Cetății Albe. Înștiințat prin curieri trimiși grabnic la Poartă, sultanul Baiazid al II-lea a reunit comandamentul administrativ și militar al ținutului Silistriei cu acela al frontierei cu Moldova, încredințându-le unui experimentat căpitan otoman — Malkocioglu Balibei. Trupele otomane locale au fost spornite cu akingii din Rumeia — partea europeană a Imperiului otoman —, planul de campanie inamic prevăzând o incursiune devastatoare în Moldova, menită totodată să angajeze și să distrugă cit mai multe din forțele oastei românești. Grava primejdie ce se profila din nou asupra Moldovei s-a amplificat prin tentativa simultană a pretendentului Petru Hronoda sau Hroet („Șchiopul”) de a lua domnia țării.

În fruntea statului, Ștefan cel Mare, având alături pe fiul său mai mare, Alexandrel, era înconjurat de vechii sfetnici, mitropolitul Gheorghe de la Neamț, logofătul Ion Tăutu, Zbiarea, Șteful, pircălabul de Hotin, vistiernicul Boldur Sima, Duma al lui Vlaicu, vărul domnului, Hărman pircălabul, Eremia postelnicul, lațco Hudici, Radu Gangur, Giurgiu Lungul, Neagu comisul și mulți alții. Tentativele de obținere a unui sprijin militar din partea Poloniei sau Ungariei — menționate de câteva cronicile otomane — nu au fost încununate cu succes, țara rămânând singură în fața inamicului.

Corpul de oaste otoman condus de Malkocioglu Balibei, sangeachei de Silistra, a trecut Dunărea pe la Dblucița și s-a îndreptat spre cunoscutul vad al Prutului de la Fălcui. Rezistența întâmpinată aici a făcut pe invadatori să devasteze țirgul, după cum menționa cronicarul otoman Kodja Husein⁷. Comandamentul otoman, conștient de valoarea adversarului, a procedat cu multă prudență, Malkocioglu Balibei dispunând construirea unui pod peste Prut, pentru a avea retragerea asigurată și organizându-și tabăra în preajma acestuia. O parte însemnată a forțelor, formată din bulucuri de spahii și akingii, a fost trimisă cu frații Mihaloglu Alibei și Iskender bei spre Suceava, sprijinind încercarea pretendentului Petru Hronoda, un presupțiv fiu al fostului domn Petru Aron.

În fața invaziei, Ștefan cel Mare și

sfetnicii săi au conceput un amplu plan de campanie ce viza manevra pe direcții interioare: o parte din forțe trebuia să angajeze trupele inamice de la frontiera sud-estică a țării, din Fălcui la Cetatea Albă, iar altele, sub comanda domnului, să interzică invadatorilor drumul Siretului spre cetatea de scaun a Suzei. Dispunerea forțelor românești dintre Prut și Nistru, capabile de a intercepta comunicațiile dușmane spre sudul Dunării, a determinat pe comandantul otoman, Malkocioglu, să rămână cu o parte a trupelor sale la Prut, în tabără, neîdrăznind să se aventureze în adâncimea teritoriului Moldovei.

În dimineața de luni 6 martie 1486, printr-o deplasare de o cearcabilă viteză, al cărei secret îl avea domnul Moldovei, corpul de oaste condus de Ștefan cel Mare — venit dinspre Cetatea Albă — a interceptat la Scheia, pe malul stîng al Siretului, la circa 25 km nord de confluența riului Moldova cu acesta, forțele de invazie ce veneau cu pretendentul Petru Hronoda. Într-o primă ciocnire, dis-de-dimineață, în dramatica înclăștare cu rapizii călăreți prădalnici, „Ștefan voievod a căzut de pe cal și a zăcut printre morți de dimineață pînă la prinz”⁸ (după emoționanta consemnare a Cronicii moldo-germane, scrisă de un oștean, martor ocular al evenimentelor). Cu o remarcabilă tenacitate, forțele române s-au regrupat. Un curtean al domnului, boier Pucece, străbătînd călare cîmpul de luptă, a recunoscut pe domnul căzut. „Și — după frumoasa legendă culeasă de Ion Neculce — nu putea în grabă încăleca Ștefan vodă fiind om micu. Și au zis Pucece aprodul: «Doamne, eu mă voi face o moviliță și vino de te sui pe mine și încălecă». Și s-au suit pe dinsul Ștefan vodă și au încălecat”⁹. Confirmată de aceeași minuțioasă Cronică moldo-germană, legenda despre boierul Pucece, fiul lui Șandru de la Dorohoi, descoperă una din nenumăratele fapte de vitejie și de credință ale oamenilor țării.

Către după-amiaza aceleiași zile, oastea română a reintrat în acțiune sub comanda lui Ștefan cel Mare. Atras într-o cursă, pretendentul Petru Hronoda a fost ucis de detașamentul boierului Pintece. Forțele de invazie, atacate din nou de români, au fost dispersate și silite la o retragere precipitată.

Transformată astfel într-o desăvîrșită victorie românească, bătălia de la Scheia îndreptățește, prin desfășurarea, mîiastra caracterizare pe care o făcea Grigore Ureche lui Ștefan cel Mare: „la lucruri de războaie meșter, unde era nevoie însuși se vinia, ca vîzîndu-l ai săi, să nu să îndărăp-teaze și pentru aceia rar războiu de nu biruia; și unde-l biruia alții, nu

pierdea nădejdea, că și învîndu-să căzut jos, să rădica deasupra biruitor”¹⁰. Însăși cronica otomană a lui Kodja Husein lasă să se înțeleagă înfrîngerea invadatorilor sub fraza eufemistică despre acțiunea în care turcii „s-au îngîmfat și n-au fost prevăzători”¹¹.

După concepția militară ce caracterizase întreaga domnie a lui Ștefan cel Mare, biruința de la Scheia a fost imediat exploataată. Amenințată cu învîlirea de către oastea românească forțele lui Malkocioglu Balibei au fost silite să se retragă din tabăra de la Prut și, după câteva ciocniri, au trecut la sud de Dunăre, eveniment ce marca încheierea campaniei anului 1486 printr-un înscuș otoman.

De pe pozițiile cîștigate prin respingerea cu succes a noii agresiuni otomane, conștient de imposibilitatea de a înghimba atunci o coaliție anti-otomană eficientă, domnul Moldovei și sfatul țării au decis, în vara anului 1486, încheierea păcii cu Imperiul otoman. De aceea, despre această pace, medind la desfășurarea războiului, eminentul umanist și diplomat venețian Filippo Buonaccorsi Calimachus (1437—1496) afirma că „Românii după ce au respins armele și silințele (Porții otomane) s-au învoit cu ea prin tratate nu ca învinși ci ca învingători”¹².

1. N. Iorga, Studii asupra evului mediu românesc, ed. Șerban Papacostea, București, 1984, p. 264

2. Sergiu Iosipescu, Ștefan cel Mare — coordonate de strategie pontică, în *Revista de Istorie* 35, 5-6/1982, p. 639-653

3. Aurel Decei, Tratatul de pace — Sulhname — încheiat între sultanul Mehmed al II-lea și Ștefan cel Mare la 1479, în *idem*, Relații româno-orientale, București, 1978, p. 118-139

4. Ștefan Andreescu, Cu privire la ultima fază a raporturilor dintre Moldova și Genova, în *ANAI, XIX*, 1982, p. 210-216

5. Nicora Beldiceanu, La conquête des cités marchandes de Kilia et de Cetatea Albă par Bayezid II, în *idem*, Le monde otoman des Balkans (1402—1566), London, 1976, p. 36-90

6. Cronicile turcești privind țările române, vol. I, ed. Mihail Guboglu și Mustafa Mehmet, București, 1966, p. 328

7. Ibidem, p. 464

8. Cronicile slavo-române din sec. XV—XVI, publicitate de Ion Bogdan, ed. P.P. Panaitescu, (București), 1959, p. 36

9. Ion Neculce, Letopiseșul Țării Moldovei, ed. Gabriel Ștrempel, București, 1982, p. 166-167

10. Grigore Ureche, Letopiseșul Țării Moldovei, ed. P.P. Panaitescu, București, 1978, p. 70

11. Cronicile turcești, vol. I, p. 464

12. Șerban Papacostea, Tratatul Țării Românești și Moldovei cu Imperiul otoman în secolele XIV—XVI: ficțiune politică și realitate istorică în Stat. societate, națiune, ed. N. Edroiu, A. Răduțu, Pompiliu Teodor, Cluj-Napoca, 1982, p. 98

● The Anticentury and the Continuity of the Romanian People in the Carpathian-Danubian-Pontic Space Reflected in the Work of the Party's General Secretary, Comrade Nicolae Ceaușescu ● 1900 years from the Ascension of Decabalus on the Throne of Dacia: Decabalus — Great Strategic and Political Figure of the Antique World; The Army of Geto-Dacians — Active Factor for Freedom and Independence Against the Foreign Invasion; Dacia and the Dacian People in the Work of the Antique Authors ● The Voivodes Gelu, Glad, Menumurut and the Ruler Prince, Voivode of Alba — Nation's and Country's Defenders ● The Battle of Scheia — one of the Brilliant Victories of Stephen the Great (500 years from this Battle of March, 6, 1486) ● 165 years from the Breaking Out of the Revolution led by Tudor Vladimirescu: More than 100 Days Under the Flag of Tudor; Heroes from the Army of Tudor Vladimirescu; The Revolution of 1821 year. Epoch Documents ● The Struggle for the Union of Principalities in the European Context ● On the Eve of the World War II: from the Reports of the Romanian Military Attaches (II) ● Fundamental Truths of the National History. Maintaining Untouched the Integrity of the Ancestral Homeland — the Struggle of the Entire People for the Country's Defense as Fundamental Objective in the Doctrine of Romanians ● Bases of the National Military Doctrine. From the past of the Romanian Strategic Thought. Unbelievable, but...true: the "X" Hypothesis. Springs and Implications of a Secret Agreement (I) ● The Veterans Recall in their Memory: Together with the Mountain Troops During the Fighting for the Mountains of Javorina; A Working Day on the Anti-Hitlerite Front in an Army Corps' Command ● Monuments of the Fight: In the Forefathers' Memory. Evocations in Bronze and Stone ● Museum Proofs: Vestiges of the Geto-Dacian Civilization in the Patrimony of the Central Military Museum ● Great Army Commanders ● Traditions: Engineers Corps ● Dictionary Cards: The Landing of Normandy ● Battles from the Romanian and World History: The Grünwald Battle ● Attitudes: Historical Truths that Cannot be Denied ● The Book of History ● From the Activity of the Romanian Commission of Military History ● A Talk with the American Professor Keith Hitchins ● Dialogue with Readers.

● L'ancienneté et la continuité du peuple roumain dans l'espace carpatano-danubien-pontique reflétées dans l'oeuvre du secrétaire général du parti, le camarade Nicolae Ceaușescu ● 1900 ans depuis l'avènement de Décébale au trône de la Dacie: Décébale—grand stratège et homme politique du monde antique; L'Armée des Gêto-daces — facteur actif dans la lutte contre l'invasion étrangère, pour la liberté et l'indépendance; La Dacie et le peuple dace dans les ouvrages des écrivains antiques ● Les Voïévodes Gelu, Glad, Menumurut et le voïévode d'Alba — défenseurs du peuple et du pays ● Scheia — dans la suite des victoires d'Etienne le Grand (500 ans depuis la bataille de Scheia du 6 mars 1486) ● 165 ans depuis l'éclatement de la révolution dirigée par Tudor Vladimirescu: Plus de 100 jours sous l'étendard de Tudor; Héros de l'armée de Tudor Vladimirescu; La Révolution de 1821. Documents d'époque ● La lutte pour l'Union des Principautés dans le contexte européen ● A la veille de la seconde guerre mondiale: des rapports des attachés militaires roumains (II) ● Vérités fondamentales de l'histoire nationale. Le maintien de l'intégrité de la terre ancestrale — objectif fondamental de la doctrine militaire roumaine: la lutte du peuple entier pour la défense de la patrie. Bases de la doctrine militaire nationale. Du passé de la pensée stratégique roumaine ● Incroyable, mais vrai: L'hypothèse "X". Les ressorts et les implications d'une entente secrète (I) ● Souvenirs des vétérans: Avec les chasseurs alpins dans les combats du massif de Javorina; Un jour de travail sur le front antihitlérien dans un commandement de corps d'armée ● Monuments du combat: A la mémoire des ancêtres. Evocations en bronze et pierre ● Témoignages des musées: Vestiges de la civilisation Gêto-dace dans le patrimoine du Musée Militaire Central ● Grands commandants d'armée ● Traditions: L'Armée du génie ● Fiches de dictionnaire: Le Débarquement de Normandie ● Batailles de l'histoire roumaine et universelle: La Bataille de Grünwald ● Attitudes: Vérités historiques qui ne peuvent pas être contestées ● Le livre d'histoire ● De l'activité de la Commission Roumaine d'Histoire Militaire ● Entretien avec le professeur américain Keith Hitchins ● Dialogue avec les lecteurs.

● Древность и непрерывность румынского народа в карпатско-дунайско-понтийском пространстве, как это изображается в произведениях генерального секретаря партии, товарища Николае Чаушеску ● 1900 годовщина прихода Децебала к власти Дакии: Децебал — великий стратег и политическая личность древнего мира; Воинско гето-даков — активный фактор в борьбе против чужеземных поработителей, за свободу и независимость; Дакия и дакийский народ в произведениях древних авторов ● Воеводы Джелу, Глад, Менуморут и воевода от Алба — защитники народа и родины ● Скея — одна из многочисленных блестящих побед Штефана Великого (500 годовщина битвы 6 марта 1486 года) ● 166-летие революции под руководством Тудора Владимиреску: Более 100 дней под флагом Тудора; Герои из войска Тудора Владимиреску; Революция 1821 года. Документы эпохи ● Борьба за объединение румынских княжеств, в европейском контексте ● Накануне II-ой мировой войны: из докладов румынских военных атташе (II) ● Фундаментальные истины национальной истории. Сохранение территориальной целостности прадедовской родины — основная цель доктрины борьбы всего народа в защиту родины у румын ● Фундаменты национальной военной доктрины. Из истории румынского стратегического мышления ● Невероятно... но верно: Гипотеза «ИКС». Движущие силы и последствия тайного соглашения (I) ● Ветераны вспоминают: Вместе с горнострелковыми войсками в битвах за овладение Яворинскими горами; Рабочий день в командовании армейского корпуса на анти-гитлеровском фронте ● Памятники борьбы: На память прадедов. Воспоминания в бронзовых и каменных изделиях ● Музейные свидетельства: Признания гето-дакийской цивилизации в наследстве Центрального Военного Музея ● Великие военачальники ● Традиции: инженерные войска ● Словарные карточки: Высадка в Нормандии ● Крупные битвы в румынской и мировой истории: Битва под Грюнвальдом ● Отношение: Неотрицаемые исторические истины ● Книга по истории ● Из деятельности Румынской Комиссии по Военной Истории ● Беседа с американским профессором Кейт Гитчинс ● Диалог с читателями

● Über das uralte Bestehen und die Kontinuität des rumänischen Volkes im Raum zwischen den Karpathen, der Donau und dem Schwarzen Meer im Werk des Generalsekretärs unserer Partei, Genossen Nicolae Ceaușescu ● 1900 Jahre seit der Thronbesteigung Decabalus in Dakien: Decabal — grosser Strateg und Politiker der Antike; das Heer der Geto-Daken — aktiver Faktor im Kampf gegen die fremden Eindringlinge, für Freiheit und Unabhängigkeit; Dakien und das dakische Volk in den Schriften der Verfasser des Altertums ● Wojewoden Gelu, Glad, Menumurut und der Wojewode von Alba — Verteidiger des Volkes und des Landes ● Scheia — ein weiterer Sieg von Stephan dem Grossen (500 Jahre seit der Schlacht vom 6. März 1486) ● 165 Jahre seit dem Ausbruch des von Tudor Vladimirescu geführten Aufstandes: mehr als 100 Tage unter der Fahne von Tudor; Helden die ihn Heer Tudor Vladimirescu kämpften; der Aufstand vom Jahre 1821. Dokumente jener Zeit ● Der Kampf um die Vereinigung der Rumänischen Länder im europäischen Kontext ● Am Vorabend des zweiten Weltkrieges: aus den Berichten der rumänischen Militärattachés (2. Teil) ● Grundlegende Wahrheiten der Nationalgeschichte. Die ungeschmälerte Bewahrung des uralten Bodens — Hauptziel der rumänischen Doktrin des Kampfes des gesamten Volkes für die Verteidigung des Vaterlandes ● Grundlagen der nationalen Militärdoktrin. Aus dem ehemaligen rumänischen strategischen Denken ● Unglaublich doch wahr: Hypothese "X". Die Gründe und Auswirkungen eines geheimen Einverständnisses (I. Teil) ● Veteranen erinnern sich: mit den Gebirgsjägern während der Kämpfe im Javorina-Massiv; aus dem Leben und der Tätigkeit des Kommandos eines Armeekorps an der Antihitlerfront ● Die Denkmäler des Kampfes: zum Andenken der Vorfahren. Schilderungen in Bronze und Stein ● Museumsbeweise: Spuren der geitisch-dakischen Zivilisation vom Zentralen Militärmuseum beherbergt ● Grosse Heerführer ● Traditionen: die Pionierwaffe ● Zettel für ein Wörterbuch: die Landung in Normandie ● Grossegefechte in der rumänischen und Weltgeschichte: die Schlacht in Grünwald ● Stellungnahmen: unbestreitbare historische Wahrheiten ● Das Geschichtsbuch ● Aus der Tätigkeit des rumänischen Ausschusses für Militärgeschichte ● Gespräch mit dem amerikanischen Professor Keith Hitchins ● Dialog mit den Lesern

Redactori :

- ALEXANDRU DUȚU
- JEAN GHELIUC
- MIHAIL E. IONESCU
- ION JIANU
- NECULAI MOGHIOR
- IOAN TALPEȘ

Macheta și tehnoredactarea :

- DUMITRU ISPAS

Coperta :

- GHEORGHE CĂLĂRAȘU

Ilustrația:

- IULIAN MARINOF
- VIRGIL ULIERIU

Tiparul executat la
Combinatul Poligrafic
„Casa Șcintei”